Amélie Nothomb

Gyvsidabris

keista kolekcija
Alma littera

Amélie Nothomb

Gyvsidabris

Amélie Nothomb

Gyvsidabris

Iš prancūzų kalbos vertė
Diana Bučiūtė

Alma littera

UDK 840-3
No-119

Amélie Nothomb
MERCURE
Paris, Albin Michel, 1998

© Éditions Albin Michel, 1998.
© Vertimas į lietuvių kalbą, Diana Bučiūtė, 2004
© Leidykla „Alma littera", 2004

ISBN 9955–08–458–8

Labai arti E.

Hazelės dienoraštis

Kad gyventum šioje saloje, reikia norėti kažką nuslėpti. Esu įsitikinusi, jog senis turi paslaptį. Nenutuokiu, kas tai galėtų būti; jeigu spręsčiau iš atsargumo priemonių, kurių jis imasi, tai tikriausiai kas nors rimta.

Kartą per dieną nedidelis laivelis išplaukia iš Mazgo uosto į Mirties Pasienį. Prieplaukoje laukia senio vyrai; maisto produktai ir paštas, jeigu jo būna, patikrinami, o vargšelė Žaklina apieškoma. Ji man tai ir papasakojo, širdyje pasipiktinusi: kuo galima įtarti ją, tarnaujančią seniui jau trisdešimt metų? Norėčiau žinoti.

Šia gelda aš plaukiau vienintelį kartą — nuo to laiko praėjo beveik penkeri metai. Tai buvo kelionė į vieną pusę, ir kartais man kyla mintis, kad niekad negrįšiu atgal.

Kai šnekuosi pati su savim, visada vadinu jį seniu: tai neteisinga, nes senatvė toli gražu nėra svarbiausias Omero Lonkūro bruožas. Kapitonas — kilniausias žmogus, kokį esu sutikusi; aš jam skolinga už viską, o pir-

miausia už gyvybę. Tačiau, kai girdžiu savo viduje slaptą ir laisvą balsą, jis vadina jį seniu.

Nuolatos suku galvą: ar man nebūtų buvę geriau žūti prieš penkerius metus, per tą bombardavimą, po kurio likau sumaitotu veidu?

Kartais neištvėrusi sakau seniui:

— Kodėl neleidot man nusibaigti, Kapitone? Kodėl mane išgelbėjot?

O jis kaskart piktinasi:

— Kai žmogus turi galimybę nemirti, jo pareiga likti gyvam!

— Kodėl?

— Dėl gyvųjų, kurie tave myli!

— Tie, kurie mane mylėjo, žuvo per bombardavimą.

— O aš? Aš tave myliu kaip tėvas nuo pirmos dienos. Tu mano duktė jau penkeri metai.

Neturiu ką atsakyti. Bet balsas mano galvoje šaukia: „Jei esate man tėvas, kaip drįstate su manim miegoti? Be to, pagal amžių jūs veikiau senelis, o ne tėvas!"

Niekad nedrįsiu pasakyti jam ko nors panašaus. Galvodama apie jį, jaučiuosi susidvejinusi: viena mano pusė myli, gerbia Kapitoną ir juo žavisi, o kita, užslėpta, juo šlykštisi. Šioji pusė negalėtų garsiai išsakyti savo minčių.

Vakar buvo jo gimtadienis. Manau, niekas nėra buvęs toks laimingas, sulaukęs septyniasdešimt septynerių.

— 1923-ieji yra nuostabūs metai, — pasakė jis. — Kovo pirmą man sueina septyniasdešimt septyneri. Kovo trisdešimt pirmą tau sukaks dvidešimt treji. Pasakiškas 1923-iųjų kovas — šį mėnesį mums abiem, kartu sudėjus, bus šimtas metų!

Šis bendras šimtmetis, kuriuo jis taip džiaugiasi, mane veikiau slegia. Kaip ir bijojau, vakar vakare jis atėjo pas mane į lovą — taip užsigeidė atšvęsti savo gimtadienį. Norėčiau, kad jam būtų šimtas metų: trokštu ne jo mirties, o kad jis nebegalėtų su manim miegoti.

Mane varo iš proto, kad jam pavyksta manęs norėti. Kokiu pabaisa reikia būti, kad geistum merginos, kurios veidas nė kiek nebepanašus į žmogaus? Kad jis bent užgesintų šviesą! Kur tau! Glamonėdamas mano kūną, jis ryja mane akimis.

— Kaip jūs galite šitaip į mane žiūrėti? — paklausiau jo šiąnakt.

— Matau tik tavo sielą, o ji tokia graži.

Toks atsakymas mane siutina. Jis meluoja: žinau, kokia bjauri mano siela, juk jaučiu tokį pasidygėjimą savo geradariu. Jei mano siela atsispindėtų veide, būčiau dar atgrasesnė. Iš tiesų senis yra iškrypėlis: tokį stiprų geismą jam žadina mano luošumas.

Štai koks tulžingas darosi mano vidinis balsas. Kokia aš neteisinga! Kai Kapitonas prieš penkerius metus mane priglaudė, jis, žinoma, nenumanė, kad galiausiai ims manęs geisti. Buvau tik atmata tarp tūkstančių karo aukų, kurios dvėsė kaip musės. Mano tėvai žuvo, ir aš nebeturėjau nei namų, nei artimųjų: tikras stebuklas, kad jis pasiėmė mane globoti.

Po dvidešimt devynių dienų bus mano gimtadienis. Norėčiau, kad jis jau būtų praėjęs. Pernai ta proga senis privertė mane išgerti per daug šampano; kitą rytą pabudau nuoga ant vėplio kailio, kuris patiestas vietoj kili-

mėlio prie mano lovos, ir negalėjau prisiminti ničnieko, kas buvo naktį. Neprisiminti — dar blogiau. O kas bus švenčiant tą prakeiktą mudviejų šimtmetį?

Nereikia apie tai galvoti, man nuo to darosi bloga. Jaučiu, kad vėl apsivemsiu.

1923 metų kovo antrąją Mazgo ligoninės vyriausioji gydytoja išsikvietė Fransuazą Šaven, geriausią savo slaugytoją.

— Nežinau, ką jums patarti, Fransuaza. Tas Kapitonas — senas maniakas. Jei sutiksite vykti jo slaugyti į Mirties Pasienį, gausite tiek pinigų, kiek net nesvajojate. Bet jums teks laikytis jo sąlygų: išlipusi iš laivo, būsite apieškota. Bus patikrintas ir slaugytojos krepšys. O ten, regis, jūsų laukia kiti nurodymai. Suprasčiau, jeigu atsisakytumėt. Nors tai nereiškia, kad laikau Kapitoną pavojingu.

— Aš sutinku.

— Ar esate pasirengus išplaukti šiandien po pietų? Atrodo, reikalas skubus.

— Plauksiu.

— Ar jus masina pinigai, kad vykstate ten nė nemirktelėjusi?

— Šiek tiek. Bet pirmiausia galvoju apie tai, kad toje saloje manęs kažkam reikia.

Laivelio denyje Žaklina įspėjo Fransuazą:

— Jūs būsite apieškota, vaikuti. Ir netgi vyrų.

— Man tas pats.

— Stebiuosi. Mane jie apieško kiekvieną dieną jau trisdešimt metų. Turėčiau būti pripratusi, bet vis taip pat dygiuosi. O jūs dar esate jauna ir maloni pažiūrėti, taigi nė klausimas nekyla, ką jūs per tuos kiaules...

— Sakau, man tas pats, — nutraukė ją slaugytoja.

Žaklina bambėdama grįžo prie savo daiktų, o jaunoji moteris žiūrėjo į vis artėjančią salą. Ji svarstė, ar gyventi tokioje vienatvėje yra ypatinga laisvė, ar kalėjimas be vilties.

Mirties Pasienio prieplaukoje keturi vyrai apieškojo ją taip šaltai, kad tą šaltumą, didžiuliam senosios tarnaitės apmaudui, galėjai palyginti tik su pačios Fransuazos abejingumu. O tarnaitė, čiupinėjama budrių rankų, piktai niurzgėjo. Paskui atėjo vienos ir kitos krepšių eilė. Po patikrinimo Fransuaza vėl susikrovė slaugytojos krepšį, o Žaklina savo daržoves.

Jos nuėjo į dvarą.

— Koks gražus namas, — pasakė slaugytoja.

— Neilgai taip manysite.

Neaiškaus amžiaus majordomas nuvedė jaunąją moterį per daugybę tamsių kambarių. Jis parodė jai duris paaiškindamas: „Štai čia". Paskui apsisuko ir nuėjo.

Ji pasibeldė ir išgirdo: „Prašom". Atsidūrė savotiškame rūkomajame. Senas ponas parodė jai krėslą, ir ji atsisėdo. Jai reikėjo laiko, kad priprastų prie menkos švie-

sos ir aiškiau matytų raukšlių išvagotą šeimininko veidą. O jis, priešingai, jos veidą iškart įžiūrėjo.

— Panelė Fransuaza Šaven, ar ne? — paklausė ramiu išlavintu balsu.

— Taip.

— Dėkoju, kad atvykote taip greitai. Jūs to nepasigailėsite.

— Regis, prieš pradedant jus slaugyti manęs čia laukia nauji nurodymai.

— Tikrai taip. Bet jūs, tiesą sakant, atvykote ne dėl manęs. Jei leisite, norėčiau pradėti nuo nurodymų ar veikiau nuo nurodymo, nes jų tėra vienas — nieko neklausinėti.

— Aš neturiu polinkio klausinėti.

— Tikiu, nes jūsų veide atsispindi didelė išmintis. Jei užklupsiu jus užduodant kitokį nei griežtai dalykinį klausimą, galbūt niekad nebepamatysit Mazgo. Supratote?

— Taip.

— Jūs nepasiduodat jausmams. Puiku. To nepasakysi apie būtybę, kurią slaugysite, mano globotinę Hazelę. Šią mergaitę priglaudžiau prieš penkerius metus po bombardavimo, per kurį žuvo jos artimieji, o ji buvo labai sunkiai sužeista. Dabar ji iš esmės atgavusi fizinę sveikatą, bet jos psichinė sveikata tokia silpna, kad ji ir toliau kenčia nuo psichosomatinių negalavimų. Vėlyvą rytą radau ją traukulių tąsomą. Ji vėmė, ją krėtė drebulys.

— Dalykinis klausimas: ar ji valgė ką nors ypatinga?

— Tą patį, ką aš, o aš jaučiuosi puikiai. Šviežios žuvies, sriubos... Reikia pridurti, jog valgo ji labai mažai. Ji

tokia gležna, kad jos vėmimas man kelia didelį nerimą. Nors jai beveik dvidešimt treji, jos fiziologija tebėra kaip paauglės. Svarbiausia, nekalbėkit jai apie bombardavimą nei apie jos tėvų mirtį, nei apie ką nors kita, kas galėtų pažadinti tuos siaubingus prisiminimus. Jos nervai tokie pažeidžiami, kad nė negalite įsivaizduoti.

— Gerai.

— Ir dar štai kas. Nieku gyvu negalima užsiminti apie jos išvaizdą, kad ir kokia ji priblokšianti. Ji to nepakenčia.

Fransuaza užlipo su seniu laiptais, kurie sulig kiekvienu žingsniu skleidė širdį veriančius garsus. Koridoriaus gale jie įėjo į tylų kambarį. Tuščia lova buvo sujaukta.

— Susipažinkit su Hazele, — tarė namų šeimininkas.

— Kur jinai? — paklausė jaunoji moteris.

— Prieš jus, lovoje. Ji slepiasi patale, kaip paprastai.

Naujoji atvykėlė pamanė, kad ligonė, matyt, iš tikrųjų visai smulkutė, nes nė įtarti negalėjai, kad po pūkine antklode esama žmogaus. Buvo gana keista žiūrėti, kaip senis kreipiasi į lovą, kuri atrodė tuščia.

— Hazele, susipažink su panele Šaven, geriausia Mazgo ligoninės slaugytoja. Būk jai maloni.

Antklodė nė nekrustelėjo.

— Ką gi, man atrodo, kad ji vaidina išsigandusią. Panele, paliksiu jus vieną su savo globotine, kad galėtumėt su ja susipažinti. Nebijokit, ji nepavojinga. Kai baigsite, ateisite pas mane į rūkomąjį.

Kapitonas išėjo iš kambario. Buvo girdėti, kaip girgžda laiptai po jo kojomis. Kai stojo tyla, Fransuaza priėjo

prie lovos ir ištiesė ranką, norėdama kilstelėti antklodę. Bet paskutinę akimirką apsigalvojo.

— Atleiskit. Ar galiu paprašyti jūsų išlįsti iš patalo? — paklausė ji abejingu balsu, nusprendusi merginą, kuri jai buvo apibūdinta kaip ligonė, verčiau laikyti normalia.

Atsakymo nebuvo, tik tylus šlamesys po pūkine antklode, bet po kelių akimirkų išniro galva.

Rūkomajame senis gėrė kalvadosą, deginantį jam gerklę. „Kodėl neįmanoma padaryti žmogui gera, nepadarius jam nieko bloga? Kodėl neįmanoma mylėti žmogaus jo nežlugdant? Kad tik slaugytoja nesuprastų... Tikiuosi, nereikės pašalinti tos panelės Šaven. Ji man atrodo puiki".

Kai Fransuaza išvydo merginos veidą, ji pasijuto nepaprastai sukrėsta. Bet laikydamasi gautų nurodymų pasistengė neišsiduoti.

— Labą dieną. Aš vardu Fransuaza.

Iš patalo išlindęs veidas rijo ją akimis su gąsdinančiu smalsumu.

Slaugytojai sunkiai sekėsi atrodyti abejingai. Ji uždėjo šaltą delną ligonei ant kaktos: šioji buvo karšta.

— Kaip jaučiatės? — paklausė ji.

Tyras kaip šaltinio vanduo balsas jai atsakė:

— Nė neįsivaizduojat, kaip džiaugiuosi. Aš taip retai susitinku su žmonėmis. Čia matau vis tuos pačius veidus. Netgi, galima sakyti, beveik jų nematau.

Jaunoji moteris nesitikėjo tokių žodžių. Ji sutrikusi pasakė:

— Ne, aš turiu galvoje, kaip jūs jaučiatės fiziškai? Atvykau jūsų slaugyti. Jūs, regis, turite karščio.

— Tikriausiai. Man tai patinka. Šįryt jaučiausi prastai, labai prastai: man svaigo galva, krėtė drebulys, vėmiau. Šiuo metu matau tik gerąją karščiavimo pusę — regėjimus, kurie mane išvaduoja.

Fransuaza vos nepaklausė: „Nuo ko išvaduoja?" Bet prisiminė, kad turi apsiriboti dalykiniais klausimais: galbūt ji stebima iš už pertvaros. Ji paėmė termometrą ir įkišo ligonei į burną.

— Palaukim penkias minutes.

Ji atsisėdo ant kėdės. Penkios minutės pasirodė jai begalinės. Mergina neatitraukė nuo jos akių; jos žvilgsnyje galėjai įskaityti nenumalšinamą troškulį. Slaugytoja dėjosi žiūrinti į baldus, kad nuslėptų nejaukumo jausmą. Ant žemės gulėjo vėplio kailis. „Koks keistas sumanymas! — pagalvojo ji. — Jis panašesnis į gumą nei į kilimą".

Po trijų šimtų sekundžių ji ištraukė termometrą. Jau buvo beprasižiojanti ir sakanti: „Trisdešimt aštuoni. Nieko rimta. Tabletė aspirino, ir viskas praeis", bet ją sustabdė pačiai nesuprantama nuojauta.

— Trisdešimt devyni ir penkios. Sunkus atvejis, — pamelavo ji.

— Šaunu! Manote, aš mirsiu?

Fransuaza tvirtai atsakė:

— Ne, ką jūs! Ir nereikia norėti mirti.

— Jei aš sunkiai sergu, jūs turėsite vėl atplaukti?

— Galbūt.

— Būtų nuostabu. Jau taip seniai nesikalbėjau su jokiu jaunu žmogum.

Slaugytoja nuėjo pas senį į rūkomąjį.

— Pone, jūsų globotinė serga. Jai aukšta temperatūra, ir bendra jos būklė kelia nerimą. Jai gresia pleuritas, jei ji nebus gydoma.

Kapitono veidas persikreipė.

— Išgydykit ją, maldauju.

— Geriau būtų paguldyti ją į ligoninę.

— Apie tai nėra ko ir galvoti. Hazelė turi likti čia.

— Merginą reikia labai atidžiai stebėti.

— Ar nepakaktų, jei jūs kasdien atplauktumėt į Mirties Pasienį?

Ji, regis, svarstė.

— Galėčiau atplaukti kiekvieną popietę.

— Ačiū. Jūs to nepasigailėsit. Jums, be abejo, buvo pasakyta: aš mokėsiu pasakiškus pinigus. Tik nereikia pamiršti nurodymo.

— Žinau: jokių klausimų, tik dalykiniai.

Ji apsisuko ir vėl užlipo pas globotinę.

— Sutarta. Atplauksiu čia kiekvieną popietę ir rūpinsiuos jumis.

Hazelė čiupo pagalvę ir spiegdama iš džiaugsmo ėmė daužyti ją kumščiais.

Grįžusi į Mazgą, jaunoji moteris nuėjo pas viršininkę.

— Kapitonui gresia pleuritas. Jis manęs neklauso ir atsisako gultis į ligoninę.

— Tipiškas pavyzdys. Seniai nekenčia ligoninių. Jie baisiai bijo, kad niekad iš jų neišeis.

— Jis maldauja manęs kiekvieną popietę atplaukti į salą jo gydyti. Prašau leidimo kasdien išeiti kelioms valandoms — nuo dviejų iki šešių.

— Jūs laisva, Fransuaza. Tikiuosi, tas ponas greitai pasveiks: man jūsų labai reikia čia.

— Ar galiu paklausti? Kaip skambėjo jo prašymas suteikti pagalbą?

— Tiksliai nepamenu, tik tiek, jog jis kėlė dvi sąlygas: reikalavo, kad tai būtų slaugytoja, o ne slaugytojas, — ir kad siunčiama slaugytoja nenešiotų akinių.

— Kodėl?

— Argi neaišku? Ponai visada meilija, kad juos slaugytų damos. Be to, jie linkę manyti, kad akiniai bjaurina. Įsivaizduoju, mūsų Kapitonas buvo sužavėtas, kai išvydo, kokia jūs graži, — ir, manau, kad tai viena iš priežasčių, kodėl jis paprašė jūsų atplaukti kiekvieną dieną.

— Jis tikrai labai serga, ponia.

— Tai ne kliūtis. Meldžiu, pasistenkit, kad jis jums nepasipirštų. Nenorėčiau prarasti geriausios savo slaugytojos.

Naktį Fransuaza vartėsi lovoje, negalėdama užmigti. Kas vyksta toje saloje? Jai atrodė aišku, kad senio ir mergaitės santykiai gana keisti. Visai galimas dalykas, kad tai seksualinio pobūdžio ryšys, nors šis vyras, regis, jau seniai perkopęs tą amžių, kai tokie dalykai dar rūpi.

Bet vien tuo negalėjai paaiškinti paslapties. Juk, šiaip ar taip, jei jie ir kartu miega, tai galbūt rodo ne patį geriausią skonį, bet nėra nusikaltimas: Hazelė pilnametė, ir jų nesieja kraujo giminystė. Neatrodo, kad globotinė patyrusi fizinį smurtą. Trumpai tariant, slaugytoja galėjo daryti prielaidą, kad Kapitonas slepia jų ryšį, bet neįstengė suprasti, kodėl jis grasino jai mirtimi.

Mergaitės atvejis ją stulbino. Jis apibūdino ją kaip traumuotą ir negaluojančią auką, ir ji iš tikrųjų buvo panaši į tokią. Bet kartu tryško stebinančiu linksmumu, vaikišku entuziazmu, kuris džiugino Fransuazą ir žadino norą vėl su ja susitikti.

Fransuaza atsikėlė išgerti stiklinės vandens. Pro savo kambarėlio langą ji galėjo matyti naktinę jūrą. Ji pažvelgė salos pusėn, bet tamsa slėpė ją nuo akių. Pajuto keistą jausmą, kartodama sakinį, kurį pasakė viršininkei: „Ten kažkam manęs reikia".

Ji suvirpėjo prisiminusi Hazelės veidą.

Kitą dieną po pietų mergaitė nepasislėpė po antklode; ji laukė slaugytojos sėdėdama lovoje. Atrodė geriau nei vakarykščiai ir linksmai šūktelėjo: „Labas!"

Fransuaza pamatavo temperatūrą. „Trisdešimt septyni. Ji pasveiko. Tai tebuvo trumpalaikis karščiavimas".

— Trisdešimt devyni, — pasakė ji.

— Ar gali būti? Aš jaučiuosi puikiai.

— Taip dažnai būna, kai karščiuoji.

— Kapitonas sakė, kad man gresia pleuritas.

— Nereikėjo jums to sakyti.

— Priešingai, jis gerai padarė! Aš džiaugiuosi savo sunkia būkle, juo labiau kad ji manęs nekamuoja: visi ligos privalumai be neigiamų jos pusių. Negalėjau nė svajoti, kad kasdien matysiuosi su tokia miela mergina kaip jūs.

— Nežinau, ar aš miela.

— Jūs tikrai šauni jau vien dėl to, jog esate čia. Be mano globėjo, niekas neateina manęs aplankyti. Niekas neturi tiek drąsos. O blogiausia, kad aš suprantu tuos bailius: jų vietoje irgi jausčiau siaubingą baimę.

Vizituotoja degė noru paklausti kodėl, bet baiminosi, jog sienos turi ausis.

— Jūs kas kita. Jūsų darbas pripratino jus prie panašių reginių.

Suirzusi, kad negali klausinėti, jaunoji moteris ėmė dėlioti švirkštus.

— Man patinka, kad jūs vardu Fransuaza. Šis vardas jums nuostabiai tinka: jis toks gražus ir toks rimtas.

Slaugytoja, akimirką apstulbusi, pratrūko juokais.

— Tai tiesa! Ko juokiatės? Jūs graži ir rimta.

— O!

— Kiek jums metų? Taip, žinau, esu nemandagi. Nepykit ant manęs, aš neišmokyta gerų manierų.

— Trisdešimt.

— Jūs ištekėjusi?

— Neištekėjusi ir neturiu vaikų. Jūs labai smalsi, panele.

— Vadinkit mane Hazele. Taip, aš mirštu iš smalsumo. Ir yra dėl ko. Neįsivaizduojat, kokia aš čia vieniša,

jau penkeri metai. Negalite įsivaizduoti, koks man džiaugsmas su jumis šnekėtis. Ar skaitėte „Grafą Montekristą"?

— Taip.

— Mano padėtis tokia kaip Edmono Danteso Ifo pilyje. Metų metus nemačiusi žmogaus veido, aš rausiu požeminę angą į gretimą kamerą. Jūs esate abatas Farija. Verkiu iš laimės, kad nebesu viena. Leisime dienas pasakodamos viena kitai apie save, kalbėdamos banalybes ir degdamos entuziazmu, nes tokių paprastų žmogiškų pokalbių mums taip trūko, kad mes net pasiligojom.

— Jūs perdedate. Kapitoną matote kasdien.

Mergina, nervingai nusijuokusi, tarė:

— Taip.

Vizituotoja laukė išpažinties, bet jos neišgirdo.

— Ką jūs man darysite? Klausysite plaučius? Ar imsitės kokių ypatingų priemonių?

Fransuaza greitosiom sumetė:

— Masažuosiu jus.

— Masažuosit? Ar tai padės išvengti pleurito?

— Masažas naudingesnis, nei manoma. Geras masažistas gali pašalinti iš kūno visus nuodingus skysčius. Apsiverskit ant pilvo.

Ji uždėjo rankas ant globotinės nugaros. Per baltus naktinius marškinius pajuto, kokia ji liesa. Kas be ko, masažo reikėjo tik tam, kad ji turėtų pasiteisinimą ir galėtų ilgiau pabūti su Hazele.

— Ar galim pasikalbėti, kol mane masažuojate?

— Žinoma.

— Papasakokit apie savo gyvenimą.

— Ne kažin ką turiu apie jį pasakyti.

— Vis vien papasakokit.

— Gimiau Mazge ir visąlaik ten gyvenau. Išmokau slaugytojos darbo ligoninėje, kur dirbu. Mano tėvas buvo jūreivis žvejys, motina — mokytoja. Man patinka gyventi prie jūros. Mėgstu žiūrėti, kaip į uostą atplaukia laivai. Įsivaizduoju, kad susipažįstu su pasauliu. Nors niekad nesu keliavusi.

— Fantastiška.

— Jūs šaipotės iš manęs.

— O ne! Koks paprastas ir gražus jūsų gyvenimas!

— Man iš tiesų labai patinka toks gyvenimas. O svarbiausia, mėgstu savo darbą.

— Koks karščiausias jūsų troškimas?

— Norėčiau kada nors nuvažiuoti traukiniu į Šerbūrą. O ten sėsčiau į didžiulį laivą ir plaukčiau toli toli.

— Kaip įdomu. Man išsipildė jūsų svajonė, tik iš kito galo. Kai buvau dvylikos metų, didžiulis laivas, plaukiantis iš Niujorko, atvežė mane su tėvais į Šerbūrą. Čia mes sėdome į Paryžiaus traukinį. Paskui nuvažiavom į Varšuvą.

— Varšuva... Niujorkas... — apstulbusi pakartojo Fransuaza.

— Mano tėvas buvo lenkas, jis emigravo į Niujorką ir tapo turtingu verslininku. Praėjusio amžiaus pabaigoje jis susitiko Paryžiuje jauną prancūzę ir ją vedė. Mano motina išvažiavo su juo į Niujorką. Ten aš ir gimiau.

— Taigi jūs turite tris pilietybes! Nepaprastas dalykas.

— Tik dvi. Tiesa, po 1918 metų aš vėl galėčiau tapti lenke. Bet po vieno bombardavimo 1918 metais tapau niekas.

Vizituotoja prisiminė, kad reikia vengti kalbų apie tą lemtingą bombardavimą.

— Mano gyvenimas, kad ir trumpas, buvo nuolatinio nuopuolio istorija. Iki dvylikos metų buvau Hazelė Angler, mažutė Niujorko princesė. 1912 metais mano tėvo verslas žlugo. Mes perplaukėm Atlanto vandenyną su tuo menku turtu, kuris mums liko. Tėtis tikėjosi atgauti šeimos dvarą netoli Varšuvos: iš jo tebuvo likęs varganas ūkelis. Tada motina pasiūlė grįžti į Paryžių, manydama, kad ten būtų lengviau gyventi. Neradusi jokio kito darbo, ji tapo skalbėja. O tėvas pradėjo gerti. Negana to, atėjo 1914 metai, ir mano vargšai tėvai suprato, kad jiems verčiau reikėjo likti Jungtinėse Valstijose. Ir kadangi jų istorijos jausmas buvo pasibaisėtinai menkas, galop nusprendė grįžti ten — 1918 metais! Šįkart į Šerbūrą važiavome dviračiu vežimu. Beveik tuščiame kelyje mes buvome viliojantis taikinys kiekvienai iš oro krintančiai bombai. Atgavau sąmonę jau našlaitė, ant neštuvų.

— Mazge?

— Ne, Lynuose, netoli nuo čia. Kaip tik ten Kapitonas mane rado ir pasiėmė. Nežinau, kas būtų man nutikę, jei jis nebūtų paėmęs manęs globoti. Buvau likusi plika ir viena kaip pirštas.

— 1918 metais toks likimas ištiko daugybę žmonių.

— Bet jūs suprantate, kad dėl to, kas man atsitiko, niekaip negalėjau to užmiršti. Mano globėjas atvežė mane į Mirties Pasienį, ir aš nebekėliau kojos iš čia. Mane stulbina, kad geografinė mano gyvenimo erdvė ir toliau siaurėjo. Nuo neaprėpiamų Niujorko erdvių iki šio kambario, kurio beveik nepalieku, priėjau laiptelis po laiptelio smukdama žemyn: nuo Lenkijos kaimo iki apgailėtino buto Paryžiuje, nuo transatlantinio laivo iki geldos, kuria atplaukiau čia, ir pagaliau — o tai svarbiausia — nuo didelių vaikystės vilčių iki dabarties be jokių perspektyvų.

— Mirties Pasienis, geras pavadinimas.

— O kaipgi! Iš tiesų mano kelias vedė iš pačios kosmopolitiškiausios salos į uždariausią išoriniam pasauliui salą: iš Manhatano į Mirties Pasienį.

— Ir vis vien koks žavus buvo jūsų gyvenimas!

— Žinoma. Bet argi normalu, kad aš, būdama tokio amžiaus, jau kalbu apie praeitį? Kad turiu tik praeitį?

— Na čia dabar, jūs turite ir ateitį. Jūs tikrai pasveiksite.

— Aš kalbu ne apie pasveikimą, — nutraukė ją Hazelė suirzusi. — Kalbu apie savo išvaizdą!

— Nesuprantu, kur čia problema...

— Ne, jūs suprantat! Nėra reikalo meluoti, Fransuaza! Slaugytojos geranoriškumas manęs neapgaus. Vakar gerai mačiau, kokia buvo jūsų išraiška, kai išvydote mano veidą: jus ištiko šokas. Nors ir kokia patyrusi esate, nepajėgėte to nuslėpti. Nemanykit, kad priekaištauju: aš jūsų vietoje būčiau suklikusi.

— Suklikusi?

— Jums to atrodo per daug? Bet vis dėlto tokia buvo mano reakcija, kai paskutinį kartą pasižiūrėjau į veidrodį. Ar žinote, kada tai buvo?

— Iš kur man žinoti?

— Tai buvo 1918 metų kovo trisdešimt pirmą. Tą dieną, kai man sukako aštuoniolika — amžius, kai tikiesi būti graži. Bombardavimas įvyko sausio pradžioje, mano žaizdos buvo spėjusios užsitraukti. Gyvenau Mirties Pasienyje jau tris mėnesius, ir man buvo labai įdomu, kodėl čia nėra veidrodžių — veikiausiai ir jūs tą pastebėjote. Prisipažinau Kapitonui, kad man tai rūpi, ir jis pasakė išmetęs iš namų visus veidrodžius. Paklausiau kodėl, ir štai tada jis atskleidė dalyką, kurio dar nežinojau, — kad mano veidas sumaitotas.

Vizituotojos rankos apmirė ant merginos nugaros.

— Prašom masažuoti toliau, mane tai ramina. Maldavau savo globėjo atnešti man veidrodį, bet jis atkakliai atsisakinėjo. Sakiau, kad noriu žinoti, kaip smarkiai esu sudarkyta, bet jis atsakydavo: verčiau nereikia. Per savo gimtadienį apsiverkiau: kas čia keista, kad aštuoniolikos metų mergaitė nori pamatyti savo veidą? Kapitonas atsiduso. Jis nuėjo atnešti veidrodžio ir padavė jį man: štai tada ir išvydau tą kraupų darkalą vietoj veido. Aš suklykiau, klykte suklykiau! Liepiau sunaikinti veidrodį, kuris paskutinis iš visų veidrodžių atspindėjo tokią baisenybę. Kapitonas jį sudaužė: tai pats kilniausias darbas, kokį jis padarė savo gyvenime.

Globotinė pravirko iš pasiutimo.

— Hazele, prašom liautis.

— Būkit rami. Įtariu, kad jums uždrausta kalbėti apie mano išvaizdą. Jei mane užklups tokios būklės, pasakysiu teisybę, tai yra kad jūs čia niekuo dėta ir kad aš pati prašnekau šia tema. Verčiau iškart paaiškinti, kodėl esu tokia ir kaip tai mane varo iš proto. Taip, tai varo mane iš proto!

— Nešaukit, — įsakmiai pasakė Fransuaza.

— Atleiskit. Ar žinote, kas man atrodo ypač neteisinga? Kad tas ištiko dailią merginą. Juk aš, nors ir kaip sunku įsivaizduoti, buvau žavi. Matote, jeigu prieš bombai nukrintant būčiau buvusi baidyklė, jausčiausi ne tokia nelaiminga.

— Nereikia taip kalbėti.

— Dėl Dievo, leiskit man klysti, jei to noriu. Žinau, turėčiau dėkoti dangui, kad beveik aštuoniolika metų džiaugiausi savo grožiu. Bet, prisipažįstu, man tai nesiseka. Gimusieji akli, regis, būna geresnio būdo nei tie, kurie prarado regėjimą būdami tokio amžiaus, kai jau atsimena. Aš tai suprantu: meilyčiau neprisiminti, ko nebeturiu.

— Hazele...

— Nesijaudinkit, suprantu, kad esu neteisi. Suprantu ir tai, kaip man pasisekė: patekau į namus, kurie, regis, įrengti man — be veidrodžių ir jokio kito atspindinčio paviršiaus. Ar pastebėjote, kur čia langai? Taip aukštai, kad nebūtų galima savęs matyti jokiame stikle. Tas, kas pastatė šį būstą, tikriausiai buvo pamišėlis: kurių galų gyventi prie jūros, jei nematai jos pro jokį langą? Kapitonas nežino, kas buvo šio namo architektas. Jis

nusprendė apsigyventi čia kaip tik todėl, kad jūra jam įgrisusi.

— Jei taip, būtų buvę protingiau įsikurti kalnuose.

— Taip ir aš jam pasakiau. Jis atsakė, kad jo neapykanta jūrai — tai neapykanta, artima meilei: „Nei su tavim, nei be tavęs".

Slaugytoja vos nepaklausė: „Iš kur toji neapykanta?" Bet paskutinę akimirką prisiminė draudimą.

— Jei tai būtų tik veidrodžiai! Jei tai būtų tik stiklai! Man leidžiama maudytis vonioje tik sudrumstus vandenį kvapniuoju aliejumi. Jokio inkrustuoto baldelio, jokio lakuoto daikčiuko. Prie stalo geriu iš matinio stiklo taurės, valgau ėsdinto metalo įrankiais. Arbata man pilama jau su pienu. Būtų galima juoktis iš tokio skrupulingo atidumo, jei tai nerodytų, kaip smarkiai esu sudarkyta. Ar esate girdėjusi iš savo kolegų apie kokį nors panašų atvejį? Apie būtybę, į kurią taip baisu žiūrėti, kad reikia ją apsaugoti nuo jos pačios atspindžio?

Ji ėmė kvatotis kaip apsėsta. Slaugytoja iškart suleido jai stiprių raminamųjų, ir šie ją užmigdė. Ji apklostė Hazelę ir išėjo.

Tą valandėlę, kai ji rengėsi palikti dvarą niekieno nepastebėta, ją pašaukė Kapitonas:

— Išvykstat neatsisveikinusi, panele?

— Nenorėjau jūsų trukdyti.

— Aš jus palydėsiu iki prieplaukos.

Pakeliui jis pasiteiravo apie ligonę.

— Ji turi šiek tiek mažiau karščio, bet jos būklė tebėra kritiška.

— Jūs atplauksite kasdien, ar ne?

— Na, žinoma.

— Jūs turite ją išgydyti, suprantat? Žūtbūt turite.

Kai Fransuaza Šaven grįžo į Mazgą, jos veidas buvo toks, kokio niekas niekad dar nematė. Būtų buvę sunku perprasti jo išraišką — jame atsispindėjo nepaprastas susinervinimas, susimąstymas, džiaugsmingas nekantravimas ir nuostaba.

Ligoninėje viena kolegė jai pasakė:

— Tu atrodai kaip chemikė, kuri tuoj padarys svarbų atradimą.

— Taip ir yra, — nusišypsojo ji.

Kas vakarą globėjas ir globotinė vakarieniaudavo vienudu. Mergina, tokia šneki su Fransuaza, senio akivaizdoje beveik nepraverdavo burnos. Tik labai trumpai atsakydavo į jo klausimus, užduodamus po ilgokų pauzių.

— Kaip jautiesi, vaikuti?

— Gerai.

— Ar išgėrei vaistus?

— Taip.

— Suvalgyk dar trupučiuką apkepo.

— Ačiū, ne.

— Tavo slaugytoja man atrodo nuostabi. Ar tu ja patenkinta?

— Taip.

— Be to, ji graži, o tai irgi neblogai.

— Iš tikrųjų.

Paskui juodu nebepratarė nė žodžio. Tai netrikdė Kapitono, nes jam patikdavo toji tyla. Jis neįtarė, kad globotinė nemėgsta valgyti kartu su juo. Ji mieliau būtų

pasninkavusi savo kambaryje nei dalyvavusi šioje ritualinėje vakarienėje. Ji negalėjo pakęsti tų akimirkų, kai jis kalbėdavo, ir dar labiau tų, kai jis tylėdavo: dėl priežasčių, kurių jai nesisekė išsiaiškinti, prie savo lėkštės pasilenkusio senio tylėjimas jai atrodė mirtinai grėsmingas.

Kartais po vakarienės globėjas pakviesdavo globotinę į svetainę. Tada jis rodydavo jai senas knygas, praėjusio amžiaus enciklopedijas ir pasaulio žemėlapius, pasakodavo apie savo keliones. Retkarčiais prisimindavo mūšius su Patagonijos piratais arba savo, kaip blokados pralaužėjo, nuotykius Kinijos jūroje. Ji gerai nežinodavo, ar jis prasimano, ar ne: jai tai neatrodė svarbu, nes šie pasakojimai būdavo nuostabūs. Jis baigdavo žodžiais:

— Ir aš vis dar gyvas.

Paskui nusišypsodavo jai ir nutilęs žiūrėdavo į ugnį. Kad ir kaip keista, ji labai mėgo šias valandėles.

Hazelės veidas nušvito. Jame galėjai įskaityti: „Pagaliau jūs čia!" Vizituotoja pamanė, kad niekas niekad jos nebuvo sutikęs tokiu laimingu veidu.

Ji įkišo termometrą Hazelei į burną. Užteko trijų kartų, kad šis veiksmas taptų ritualu; taigi, laikydamosi ritualo, jos laukė, kol praeis penkios minutės, kiekviena savaip: viena nužiūrinėdama kitą, antroji vengdama pirmosios žvilgsnio. Slaugytoja vėl pamelavo:

— Trisdešimt devyni. Stabili būklė.

— Puiku. Pamasažuokit mane.

— Prašom luktelėti. Man reikėtų dubens. Kur galėčiau jį gauti?

— Manau, virtuvėje.

— Kur ji?

— Rūsyje. Jums reikės paprašyti Kapitono ją atidaryti, nes ji užrakinta. Tik pagalvokit, kiek ten puodų, kuriuose galėčiau pamatyti save!

Franšuaza susirado senį. Šis, regis, sutriko.

— Dubens? Ką su juo veiksite?

— Darysiu klizmą.

— Dievaži, sunku įsivaizduoti, kad tokia elegantiška moteris daro klizmas. Malonėkit palaukti čia kelias minutes.

Jis grįžo po dešimties minučių susirūpinusiu veidu.

— Dubens nėra. Ar jums tiktų vonelė?

— Be jokios abejonės.

Lengviau atsikvėpęs, jis vėl nulipo žemyn ir atnešė prasto, neglazūruoto fajanso vonelę. Franšuaza padėkojo ir grįžo į kambarį galvodama: „Duočiau ranką nukirsti, kad šiame name yra dubenų. Bet vonelė nieko neatspindi".

— Kam jums reikės šio indo? — paklausė Hazelė.

— Klizmai.

— O ne, pasigailėkit, tai siaubinga!

Vizituotoja, valandžiukę pasvarsčiusi, pasakė:

— Bet jei Kapitonas užsimins apie klizmą, apsimeskit, kad aš ją dariau.

— Gerai.

— O dabar ar galiu kelias minutes pasinaudoti jūsų vonios kambariu?

Slaugytoja užsidarė vonioje. Globotinė išgirdo bėgant vandenį. Paskui Franšuaza grįžo ir ėmė masažuoti mergaitę.

— Ar žinote, kad man pradeda patikti masažas? Tai labai malonu.

— Tuo geriau, nes jis puikiai tinka jums gydyti.

— Ką manote apie mano prausyklą?

— Nieko.

— Kur jau ten! Esu tikra, kad nesate mačiusi panašios į šią. Nei kriauklės, nei vonios, nei nieko kito, kas galėtų sulaikyti vandenį. Vanduo iš čiaupų teka tuštumon, grindys su nuolydžiu, kad vanduo pro skylę išbėgtų į nuotėkų vamzdį. Reikia įgudimo praustis! Dažniausiai maudausi po dušu, tik kartais teikiamasi paruošti man vonią, apie kurią jau pasakojau. O tualetus, kurie visame name tokie patys, Kapitonas nusipirko iš prancūzų geležinkelių tarnybos: mat traukinių klozetuose nestovi vanduo. Tik pamanykit!

Hazelė tyliai nusijuokė.

— Šios atsargumo priemonės kvailos: aš neturiu nė menkiausio noro žiūrėti į savo atvaizdą. Teisybė, jei nebūtų šitų išradingų patvarkymų, galėčiau pamatyti savo atspindį tiesiog per išsiblaškymą. Ir tai, ko gero, man būtų taip pat pražūtinga, kaip buvo Narcizui, tik dėl priešingų priežasčių.

— Gal verčiau kalbėkit apie ką nors kita, o ne šia skaudžia tema? Ši įkyri mintis gali tik pakenkti jūsų sveikatai.

— Jūs sakote tiesą. Pakalbėkim apie jus — tokią gražią. Ar turite sužadėtinį?

— Ne.

— Kaipgi tai įmanoma?

— O, jūs norite viską žinoti!

— Taip.

— Pasakysiu jums tik tai, ką tikrai noriu pasakyti. Turėjau tris sužadėtinius. Išbuvau su kiekvienu iš jų apie keturis mėnesius, o paskui juos palikau.

— Ar jie blogai su jumis elgėsi?

— Man su jais buvo nuobodu. Tačiau rinkausi labai skirtingus vaikinus, vildamasi, kad taip bus įdomiau. Deja, atrodo, po keturių mėnesių visi vyrai ima darytis panašūs.

Mergina nusikvatojo.

— Dar ką nors papasakokit!

— Ką galiu pasakyti? Tai buvo mieli vaikinai. Tik va, praėjus pirmųjų akimirkų žavesiui, kas likdavo? Šaunus sužadėtinis, trokštantis tapti mano vyru. Žinoma, man jie labai patiko. Bet gyventi su jais... Įsivaizduoju, kad meilė turi būti kažkas kita.

— Tad jūs niekad nebuvot įsimylėjusi?

— Ne. O svarbiausia man atrodo tai, kad būdama jų draugijoje galvodavau apie savo ligonius. Nieko negaliu padaryti — mano darbas atrodo daug patrauklesnis už tuos meilės romanus.

— Ar jūsų sužadėtiniai buvo jauni?

— Beveik mano amžiaus.

— Mane guodžia tai, ką sakote. Niekad nepažinojau jaunų vyrų, ir kartais dėl to puolu į nevilti. Kai buvau šešiolikos ar septyniolikos, apie mane sukosi vaikinai. Bet buvau tokia kvaila, kad juos atstumdavau. Norėjau sulaukti didžiosios meilės, puoselėjau juokingas iliuzijas. Jei būčiau žinojusi, kad kai man bus aštuoniolika, mano veidas bus sudarkytas, nebūčiau praradusi tų brangių

metų svajodama apie žavingą princą. Tad man lengviau ant širdies, kai pasakojate, jog vaikinai nuvilia.

Jaunajai moteriai dingtelėjo, kad nors Hazelė visai nepažįsta jaunų vyrų, ji tikriausiai turi patirties su vyresniais.

— Kodėl sustojote, taip gerai pradėjusi? Pasakykit apie juos dar ką nors bloga.

— Neturiu pasakyti apie juos nieko bloga.

— Nagi, pasistenkit!

Masažuotoja gūžtelėjo pečiais. Ir galiausiai pasakė:

— Jie, ko gero, baltais siūlais siūti.

Globotinė atrodė sužavėta.

— Taigi, šitaip aš juos ir įsivaizduoju. Kai man buvo dešimt metų, Niujorke, norėjau ištekėti už vieno klasės draugo. Matjus nebuvo nei gražesnis, nei protingesnis, nei stipresnis, nei įdomesnis už bet kurį kitą berniuką. Bet jis niekad nieko nesakydavo. Man atrodė, kad jis įdomus dėl šio savo tylėjimo. Paskui, metų pabaigoje, Matjus gavo geriausią pažymį už rašinį. Jis turėjo perskaityti šį rašinį mokiniams: tai buvo gana žodingas pasakojimas apie atostogas ir žiemos sportą. Man praėjo bet koks noras tekėti už jo, ir pamaniau, kad joks berniukas iš tiesų nėra paslaptingas. Jūsų žodžiai, regis, tai patvirtina. Jie, žinoma, yra svaresni jūsų lūpose nei mano ištarti. Kai tai sakau aš, tartumeis girdinti: „Jie per žali ir geri nepraustaburnėms“. Jeigu Matjus matytų mane šiandien, jam palengvėtų, kad aš nenoriu už jo tekėti.

Slaugytoja nieko nepasakė.

— Ką galvojate, Fransuaza?

— Galvoju, kad jūs daug kalbate.

— Ir kokią išvadą iš to darote?

— Kad jaučiate didelį poreikį tai daryti.

— Tikrai taip. Čia aš niekad nekalbu. Galėčiau, jei norėčiau. Kai būnu su jumis, juntu, kad liežuvis atsiriša, — štai kur šuo pakastas. Jei vėl prisimintume „Grafą Montekristą", kai abu kaliniai susitinka po daugelio vienatvės metų, jie pradeda kalbėti ir negali sustoti. Jie tebesėdi savo kamerose, bet tarsi yra pusiau laisvi, nes rado draugą, su kuriuo gali pasišnekėti. Žodis išlaisvina. Įdomu, ar ne?

— Kai kuriais atvejais būna priešingai. Esama žmonių, kurie užgriūva jus su savo logorėja: susidaro kankinamas įspūdis, kad tampi jų žodžių vergu.

— Šie ne kalba, o plepa. Tikiuosi, nepriskiriate manęs prie jų.

— Jūsų man patinka klausytis. Jūsų pasakojimai — tai pasakojimai apie keliones.

— Jei taip, už tai reikia dėkoti tik jums. Atvirumą skatina klausytojas. Jei jūsų ausys neatrodytų draugiškos, nejausčiau jokio įkvėpimo. Jūs turite retą talentą — talentą klausytis.

— Nesu vienintelė, kuriai patiktų jūsų klausytis.

— Galimas dalykas, bet nemanau, jog kitiems taip gerai sektųsi. Kai esu su jumis, atsiranda labai keistas pojūtis — jaučiuosi gyvenanti. O kai jūsų nėra, aš tarsi negyvenu. Nemoku šito paaiškinti. Tikiuosi, niekad nepasveiksiu. Kai tik nebebūsiu ligonė, jūs manęs nebelankysit. Ir aš niekad nebegyvensiu.

Slaugytoja susijaudinusi nesugalvojo, ką atsakyti. Abi labai ilgai tylėjo.

— Matote: netgi kai tyliu, juntu, kad manęs klausotės.

— Taip ir yra.

— Ar galiu paprašyti vienos paslaugos, Fransuaza? Tik nesistebėkit.

— Kokios?

— Kovo trisdešimt pirmąją man sukaks dvidešimt treji metai. Jūs padovanosit man nuostabią dovaną: tą dieną aš nebūsiu pasveikusi.

— Tylėkit, — tarė jaunoji moteris, išgąsdinta minties, kad jų gali būti klausomasi.

— Primygtinai prašau: dar noriu sirgti per savo gimtadienį. Dabar kovo ketvirta. Pasirūpinkit tuo.

— Liaukitės, — labai garsiai atsakė Fransuaza, įtardama, kad sienos čia turi ausis.

Fransuaza Šaven užsuko į vaistinę, paskui grįžo į ligoninę. Ji ilgas valandas mąstė savo kambaryje. Prisiminė, jog Kapitonas paprašė vyriausiosios gydytojos atsiųsti slaugytoją be akinių: dabar jai buvo aišku, kad jis norėjo išvengti stiklų atspindžio.

Naktį lovoje ji galvojo: „Aš tikrai ketinu ją išgydyti. Ir dėl šios priežasties, Hazele, jūsų prašymas bus įvykdytas labiau, nei tikitės".

Kiekvieną popietę slaugytoja grįždavo į Mirties Pasienį. Pati sau neprisipažindama, ji laukdavo šių apsilankymų taip pat nekantriai kaip globotinė.

— Aišku, nenustebinsiu jūsų, Fransuaza, jei pareikšiu, kad esate geriausia mano draugė. Turbūt manote, jog tai savaime aišku, nes esate čia vienintelė moteris,

palaikanti man tikrą draugiją. Bet aš nuo vaikystės niekad neturėjau tokios brangios draugės kaip jūs.

Nežinodama, ką atsakyti, slaugytoja leido sau ištarti banalius žodžius:

— Draugystė — svarbus dalykas.

— Kai buvau maža, tai buvo mano religija. Niujorke turėjau geriausią draugę, vardu Karolina. Garbinau ją kaip stabą. Mudvi buvom neišskiriamos. Kaip paaiškinti suaugusiajam, kokią vietą ji užėmė mano gyvenime? Tuo laikotarpiu svajojau tapti balerina, o ji — nugalėti visuose konkūruose pasaulyje. Dėl jos aš pradėjau jodinėti, o ji dėl manęs ėmė mokytis šokti. Mane žirgai traukė ne daugiau kaip ją antreša, bet žaidėme šį žaidimą, kad būtume kartu. Vasarą leisdavau atostogas Ketskilse, o ji Keip Kode: išbūti mėnesį vienai be kitos mudviem atrodė tikra kankynė. Rašydavom viena kitai laiškus, kokių nebūtų gebėję sukurti įsimylėjėliai. Norėdama parodyti, kaip kenčia dėl mūsų išsiskyrimo, Karolina netgi nusiplėšė visą kairės rankos bevardžio piršto nagą ir priklijavo prie savo laiškelio.

— Fui!

— Nuo šešerių iki dvylikos metų šioji draugystė buvo mano pasaulis. Paskui mano tėvas patyrė lemties permainingumą, ir mums teko palikti Niujorką. Kai pranešiau šią naujieną Karolinai, įvyko dramatiška scena. Ji verkė, klykė, kad važiuos su manim. Visą vakarą pjaustėmės riešus, kad taptume kraujo seserimis, keitėmės beprotiškom priesaikom. Ji maldavo savo tėvus padėti maniškiams atsistoti ant kojų — žinoma, veltui. Išvykimo dieną maniau mirsianti. Deja, taip jau atsitiko, kad

nemiriau. Kai laivas tolo nuo krantinės, mus rišo tradicinė popieriaus juosta. Kai ji nutrūko, pajutau savo kūne atsiveriant baisią žaizdą.

— Jei ji tebemylėjo jus ir tada, kai jūsų tėvai nuskurdo, tai buvo tikra draugė.

— Palaukit tęsinio. Mudvi pradėjom rašyti viena kitai liepsningus laiškus. Išsipasakodavom viską. „Atstumas nieko nereiškia, kai meilė tokia stipri", — rašė ji man. Paskui pamažu jos laiškai ėmė darytis prėskesni. Karolina liovėsi lankiusi baletą ir pradėjo žaisti tenisą su kažkokia Gladise. „Pasisiūdinau tokį pat kostiumėlį kaip Gladisė... Paprašiau kirpėjo apkirpti mane, kaip apsikirpusi Gladisė..." Man apmirdavo širdis, kai tai skaitydavau. Paskui atsitiko dar blogesnis dalykas: Gladisė ir ji įsimylėjo kažkokį Brajeną. Karolinos laiškų tonas staiga persimainė. Nuo karštų ir jausmingų meilės prisipažinimų ji perėjo prie tokių pasakojimų: „Brajenas vakar žiūrėjo į Gladisę ištisą minutę. Nesuprantu, kuo jinai jį patraukė: ji negraži, jos storas užpakalis". Man pasidarė nesmagu dėl jos. Nuostabus vaikas virto niurzglia bobele.

— Tai buvo brendimo amžius.

— Be abejo. Bet aš taip pat augau ir vis dėlto nesidariau tokia kaip ji. Netrukus ji nebeturėjo ką man pasakyti. Nuo 1914 metų nebegavau iš jos jokių žinių. Išgyvenau tai kaip gedulą.

— Paryžiuje jūs, žinoma, turėjote draugių.

— Nieko panašaus į ją. Kai prisistatė nauja karolina, nenorėjau su ja draugauti. Kaip būčiau galėjusi dar patikėti draugyste? Mano išrinktoji sulaužė visas priesaikas.

— Liūdna.

— Dar blogiau. Sulaužydama priesaikas, Karolina ištrynė tuos šešerius palaimingus mūsų draugystės metus. Lyg jų niekad nebūtų buvę.

— Kokia jūs principinga!

— Suprastumėt mane, jeigu būtumėt tai išgyvenusi.

— Iš tikrųjų, aš niekad nepatyriau tokios draugystės. Turiu vaikystės draugių, su kuriomis retkarčiais smagu susitikti. Nieko daugiau.

— Įdomu: aš septyneriais metais jaunesnė, bet jaučiu, kad jūs gyvenimo nepaliesta, o aš sugniuždyta. Šiaip ar taip, praeities kančios nieko nereiškia, nes dabar turiu geriausią iš draugių — jus.

— Manau, jūs lengvai dovanojate savo draugystę.

— Netiesa! — pasipiktino mergina.

— Aš nieko nepadariau, kad pelnyčiau jūsų draugystę.

— Jūs aukojatės kasdien atvykdama čia manęs gydyti.

— Tai mano darbas.

— Ar dėl to negaliu būti jums dėkinga?

— Jei taip, jūs būtumėt lygiai taip pat susidraugavusi su bet kuria kita slaugytoja, atsiųsta vietoj manęs.

— Tikrai ne. Jei čia būtų buvusi kita, o ne jūs, tai būtų buvęs tik dėkingumas.

Fransuaza suko galvą, ar Kapitonas klausosi Hazelės pareiškimų ir ką apie juos mano.

O šis jos paklausė:

— Kaip sekasi mūsų ligonei?

— Jos būklė stabili.

— Bet iš pažiūros atrodo, kad jai geriau.

— Ji turi daug mažiau karščio. Padeda gydymas, kurį jai skiriu.

— Koks gi tas gydymas?

— Kasdien suleidžiu jai lovateriumo, stipriai veikiančios pneumonarkotinės medžiagos. Be to, ji geria bronchus plečiančias kapsules ir bramboraną. Kartais statau klizmas — jos padeda pašalinti vidinius pūlinius. Masažas lengvina atsikosėjimą, todėl pleuritas neplinta.

— Jūs kalbate nesuprantama kalba. Ar yra vilties?

— Yra. Bet reikės laiko ir netgi jai pasveikus turėsit nenutraukti gydymo: atsinaujinęs pleuritas mirtinai pavojingas.

— Ar jūs vis dar nusiteikusi kasdien ja rūpintis?

— Kodėl turėčiau atsisakyti?

— Puiku. Aš primygtinai prašau: neužleiskit savo vietos netgi vienai dienai.

— Nė neketinau to daryti.

— Jei susirgtumėte, nesiųskit ko nors kito vietoj savęs.

— Mano sveikata geležinė.

— Matote, aš pasitikiu jumis. Man tai nebūdinga. Viliuosi, kad neapsirinku.

Fransuaza atsisveikino ir nuėjo prie laivelio. Vaistų pavadinimai, kuriuos prasimanė, kėlė jai baisų norą juoktis.

Vidury nakties ji prabudo apimta panikos: „Klizmos! Jei sienos turi ausis, tada Kapitonas žino, kad sumelavau. Galas pasitikėjimui, kurį jis man jaučia".

Ji pamėgino blaiviai pasvarstyti: „Jis pareiškė pasitikįs manim po to, kai paminėjau klizmas. Taip, bet gal-

būt jis iškart neatkreipė dėmesio. Galbūt jis taip pat dabar prabudęs mąsto apie tai. Ne, kur jau ten, jis turėtų būti pavojingas maniakas, kad pastebėtų tokią smulkmeną. Beje, jei jis klausosi mūsų pokalbių, tikrai toks yra. O gal nesiklauso... Iš kur žinoti? Jei būčiau įsitikinusi, kad jis mūsų nešnipinėja, turėčiau Hazelei daug ką pasakyti. Kaip patikrinti? Reikia paspęsti šiam žmogui spąstus".

Ji nebegalėjo užmigti, nes ėmė regzti planą.

— Kas jums, Fransuaza? Jūs išblyškusi ir išėjusi iš veido.

— Naktį negalėjau užmigti. Leidžiu sau pasakyti panašų komplimentą, Hazele: jūs prastai atrodote.

— Ak!

— O kai tai pasakiau, dar labiau išbalote.

— Tikrai?

Slaugytoja turėjo griebtis žodinių gudrybių, kad užmaskuotų savo klausimus paversdama juos teiginiais.

— Tikiuosi, jūs gerai miegate.

— Ne visada.

— Kaipgi taip, Hazele! Kad pasveiktumėt, reikia puikiai išsimiegoti!

— Tai, deja, nepriklauso nuo mano noro. Duokit man migdomųjų.

— Nė už ką: aš esu prieš šiuos vaistus. Kad gerai miegotum, užtenka valios.

— Netiesa! To įrodymas — kad jūs pati negalėjot užmigti.

— Tai visai kas kita. Aš galiu tai sau leisti — turiu sveikatos. Jei sirgčiau, uždrausčiau sau nemiegoti.

— Galiu jus patikinti, kad tai nepriklauso nuo manęs.

— Kur jau ten! Jums trūksta valios.

— Šiaip ar taip, Fransuaza, jūs esate moteris. Galite suprasti kai kuriuos dalykus.

— Mėnesinės — ne priežastis nemiegoti.

— Reikalas ne tas, — sumurmėjo mergina. Perbalęs jos veidas išraudo.

— Visai nesuprantu, ką jūs turite galvoje.

— O ne, suprantat!

Hazelė buvo bepratrūkstanti iš nervinės įtampos, o vizituotojai pavyko išlaikyti olimpišką ramybę.

— Kapitonas... Kapitonas ir aš... mudu... tarp mūsų...

— A, suprantu, — prakalbo slaugytoja šaltai, kaip savo profesijos atstovė. — Jūs turėjote lytinius santykius.

— Ir jums tai daro tik tokį įspūdį? — apstulbusi paklausė Hazelė.

— Nepermanau, kur čia problema. Tai įprastas biologinis elgesys.

— Įprastas, kai tarp partnerių penkiasdešimt ketverių metų skirtumas?

— Taip, kai tik fiziologija tai leidžia.

— Tai ne tik fiziologija! Dar yra ir moralė!

— Čia nėra nieko amoralaus. Jūs esate pilnametė ir su tuo sutinkate.

— Sutinku? Ką jūs žinote?

— Slaugytojos neapgausi. Galiu jus apžiūrėti ir patikrinti.

— Ne, nereikia.

— Jau vien jūsų reakcija tai aiškiai patvirtina.

— Viskas ne taip jau paprasta! — pasipiktino mergaitė.

— Arba sutinki, arba ne. Nėra reikalo vaidinti išgąsdintą nekaltą mergelę.

— Kokia jūs man griežta! Tikrovė daug sudėtingesnė, nei sakote. Galima nesutikti ir vis dėlto jausti kažką labai stipraus tam, kuris... Galima bjaurėtis kūnu ir žavėtis siela — taip, kad galiausiai prisileistum kūną, nors jis tau ir atgrasus. Ar jums taip niekad nėra buvę?

— Ne. Jūsų istorijos — kietas riešutėlis.

— Argi jūs niekad nesimylėjote?

— Miegojau su savo sužadėtiniais, bet manęs nekankindavo tokios juokingos sielos būsenos kaip jūsų.

— Kuo jos juokingos?

— Mėginate save įtikinti, kad jūs prievartaujama. Jaučiate didelį poreikį save idealizuoti, išsaugoti gražų savo įvaizdį, kurį pati susikūrėte.

— Netiesa!

— Arba, kaip daugelis žmonių, norite apsimesti auka. Jums patinka mintis, kad esate kankinė žvėries naguose. Man tokia pozicija atrodo niekinga ir jus žeminanti.

— Jūs nieko nesupratote! — paleido gerklę globotinė pro ašaras. — Viskas ne taip. Nejaugi negalit įsivaizduoti, jog protingas vyras turi baisią galią vargšei merginai subjaurotu veidu, juolab kad tas vyras — jos geradarys?

— Matau tik tiek, kad tai pagyvenęs vyras, kuris neturi tiek kūniškų jėgų, kad galėtų griebtis fizinio smurto prieš kokį nors žmogų, *a fortiori* prieš jauną būtybę.

— Jauną, bet ligonę!

— Jūs vėl pradedat vaidinti aukojamą avinėlį!

— Smurtas būna ne tik fizinis. Būna ir psichinis smurtas.

— Jei kenčiate psichinį smurtą, jums reikia išvykti iš čia, ir tiek.

— Išvykti iš čia? Jūs išsikraustėt iš proto! Puikiai žinote, aš negaliu rodyti savo veido.

— Štai dingstis, kuri jums labai patogi. O aš manau, kad gyvenate su Kapitonu savo gera valia. Ir nėra nieko smerktina, kad judu miegate.

— Kokia jūs pikta!

— Sakau teisybę, užuot gėrėjusis jūsų veidmainyste.

— Jūs sakėte, kad aš pilnametė. Kai tai prasidėjo, dar nebuvau pilnametė. Turėjau aštuoniolika.

— Aš esu slaugytoja, o ne policijos inspektorius.

— Ar drįstumėte daryti užuominą, kad medicina ir įstatymas neturi nieko bendra?

— Teisiškai nepilnamečius gina jų globėjas.

— Ar jums neatrodo, kad mano globėjas gynė mane keistu būdu?

— Aštuoniolika metų — normalus amžius pirmai seksualinei patirčiai.

— Jūs tyčiojatės iš manęs! — suklykė mergina kūkčiodama.

— Malonėkit nurimti, — įsakmiai tarė vizituotoja.

— Ar jums neatrodo, kad vyras, miegantis su mergina, kurios veidas smarkiai sumaitotas, yra iškrypėlis?

— Man nedera leistis į tokius svarstymus. Dėl skonio nesiginčijama. Be to, galėčiau paprieštarauti sakydama, kad jis myli jus dėl jūsų sielos.

— Tad kodėl jam negana mano sielos? — sušuko Hazelė.

— Nėra ko taip jaudintis, — tvirtai pasakė Fransuaza.

Pagauta nevilties, globotinė metė jai širdį veriantį žvilgsnį.

— O aš maniau, kad mane mylite!

— Tikrai myliu. Bet neketinu dalyvauti jūsų komedijoje.

— Mano komedijoje? Ak, išeikit, aš jūsų nekenčiu.

— Gerai.

Jaunoji moteris susidėjo daiktus. Kai ji buvo beeinanti iš kambario, mergaitė maldaujančiu balseliu paklausė:

— Bet jūs dar ateisite?

— Rytoj, — nusišypsojo Fransuaza.

Ji nulipo laiptais, pasibaisėjusi tuo, ką jai teko pasakyti.

Apačioje atsivėrė rūkomojo durys.

— Panele, gal malonėsit užeiti kelioms minutėms? — paklausė Kapitonas.

Ji įėjo. Jos širdis taip daužėsi, kad, rodės, išlėks iš krūtinės.

Senis atrodė labai susijaudinęs.

— Norėjau jums padėkoti, — pasakė jis.

— Tai mano darbas.

— Aš turiu galvoje ne slaugytojos kompetenciją. Manau, jūs esate didžiai išmintinga.

— O!

— Suprantate tai, ko jaunos moterys paprastai nesupranta.

— Nepermanau, ką norite pasakyti.

— Puikiai permanote. Jūs išanalizavote padėtį be galo nuovokiai. Nepraleidote pro akis kas svarbiausia: aš myliu Hazelę. Jaučiu jai tokią meilę, kad negalite ja abejoti. „Mylėk ir daryk, ką nori", — moko šventasis Augustinas.

— Pone, tai ne mano reikalas.

— Žinau. Bet vis vien sakau tai, nes jaučiu jums didelę pagarbą.

— Ačiū.

— Tai aš jums dėkoju. Jūs nuostabus žmogus. Ir, negana to, esate graži. Jūs panaši į deivę Atėnę — turite išminties grožio.

Vizituotoja nuleido akis, lyg būtų sumišusi, atsisveikino ir išbėgo iš namo. Lauke į ją tvoskė jūros vėjas — ji pasijuto laisva ir pagaliau giliai atsikvėpė.

„Jau žinau, ką norėjau sužinoti", — pagalvojo ji.

Apsipirkusi vaistinėje, Fransuaza nuėjo į kavinę. Tai nebuvo jai būdinga.

— Prašom vieną kalvadoso.

„Nuo kada moterys jį geria?" — pagalvojo barmenas.

Jūreiviai nustebę žiūrėjo į dailią moterį, kuri visai neatrodė lengvabūdė ir, regis, nugrimzdusi į savo mintis, sprendė mirties ir gyvybės klausimą.

„Dabar, kai esu tikra, reikės būti daug atidesnei. Laimė, jis neatkreipė dėmesio į mano pasakas apie klizmą. Matyt, klausosi mūsų pokalbių neišeidamas iš rūkomojo, tad šis tikriausiai sujungtas su Hazelės kambariu kokiu nors vamzdžiu. Vargšelė, kaip ji dabar turi jaustis! Kaip jai pasakyti, kad esu jos sąjungininkė? Ar po tokių

mano kalbų ji dar pasitikės manim? Norėčiau jai parašyti žinutę, bet tai neįmanoma: cerberiai, kurie mane apieško, neleistų įsinešti nė menkiausio laiškelio". Prieš kelias dienas ji pamatė vieną iš jų skaitant vaistų iš jos krepšio aprašą. Paklaustas, ką tikisi rasti, jis atsakė: „Galbūt jūs siunčiate užkoduotas žinias pabraukdama kai kurias raides". Ji apie tai nė nebuvo pagalvojusi. „Kaip aš galiu apgauti tokius cerberius? Galėčiau nusinešti švaraus popieriaus ir rašyti Hazelės akivaizdoje, bet tada ji imtų garsiai klausinėti: „Ką darote, Fransuaza? Ką rašote? Kodėl priglaudėt pirštą prie lūpų?" Juk su šia naivia mergaite bendrininkauti nelengva. Ne, man reikia toliau vykdyti savo planą. Kad tik tam nereikėtų tiek daug laiko!"

Ji įsitaisė prie baro ir paklausė barmeno:

— Kas nutiko Kapitonui prieš jam įsikuriant Mirties Pasienyje?

— Kodėl juo domitės?

— Šiuo metu jį slaugau. Jam prasideda pleuritas.

— Jis turėtų būti nebe jauniklis. Paskutinį kartą mačiau jį prieš dvidešimt metų. Jau tada atrodė senas.

— Jūra išsekina.

— Jo gyvenime, matyt, ne vien jūra.

— Ką apie jį žinote?

— Ne kažin ką. Tik tiek, kad jis vardu Omeras Lonkūras. Pripažinkit, taip vadindamasis turi tapti jūreiviu*. Gana audringa karjera, kiek jis man pasakojo: jis netgi buvo blokados pralaužėjas Kinijos jūroje. Tai padarė jį

* Pranc. *mer* — jūra.

velniškai turtingą. Jis metė jūrą, kai jam buvo trisdešimt metų.

— Kodėl taip anksti?

— Niekas nežino. Šiaip ar taip, jis buvo įsimylėjęs.

— Ką?

— Moterį, kurią parsivežė savo laive. Niekas jos nematė. Lonkūras nusipirko salą ir ten įkurdino savo meilužę.

— Ar esate tikras, kad tai buvo prieš trisdešimt metų?

— Žinoma.

— Kaip gali būti, kad niekad nematėte tos moters?

— Ji niekad nekeldavo kojos iš Mirties Pasienio.

— Tad iš kur žinojote, kad ji yra?

— Iš Žaklinos, Lonkūro virėjos. Ji kartais kalbėdavo apie kažkokią panelę.

— Ar ji ją matė?

— Nežinau. Kapitono žmonėms, kaip girdėjau, prisakyta laikyti liežuvį už dantų. Toji panelė mirė prieš dvidešimt metų.

— Nuo ko?

— Šoko į jūrą ir paskendo.

— Kaip?!

— Taigi, keista istorija. Po daugelio dienų jos kūnas buvo išmestas į krantą Mazge. Moteris buvo taip išpurtusi nuo vandens, kad atrodė lyg duonos minkštimas. Sunku pasakyti, ar ji buvo graži, ar bjauri. Po skrodimo ir apklausos policija padarė išvadą, jog tai savižudybė.

— Kodėl ji nusižudė?

— Pamėginkit sužinoti.

„Tą ir ketinu padaryti", – pagalvojo slaugytoja, užsimokėjo ir išėjo.

Ligoninėje ji kreipėsi į vyriausią savo kolegę, kuriai buvo apie penkiasdešimt metų. Ši ne kažin ką jai tepasakė.

– Ne, nežinau, kas ten buvo. Nebepamenu.

– Koks buvo skenduolės vardas?

– Iš kur galėjom žinoti?

– Kapitonas būtų galėjęs pasakyti.

– Be abejo.

– Kokia prasta atmintis! Ar jums neįstrigo kokia smulkmena?

– Ji vilkėjo gražius baltus naktinius marškinius.

„Kapitono skonis nepasikeitė", – dingtelėjo Fransuazai, ir ji nuėjo pasižiūrėti į registracijos knygas. Iš jų nieko daugiau nepaaiškėjo: Mazgo ligoninėje 1903 metais mirė dešimtys moterų, tai buvo eiliniai metai.

„Šiaip ar taip, Lonkūras galėjo prasimanyti bet kokius asmens duomenis, nes tik jis vienas ją pažinojo", – pagalvojo Fransuaza.

Jai kilo klausimas, kur toji moteris palaidota.

Hazelės šypsena atrodė dirbtinė.

– Apmąsčiau mūsų vakarykštį pokalbį.

– A, – abejingai numykė vizituotoja.

– Manau, jūs buvote teisi. Ir vis dėlto man nepavyksta perimti jūsų nuomonės.

– Tai nesvarbu.

– Aš manau taip: nebūtina laikytis tų pačių pažiūrų kaip tavo draugai, ar ne?

— Na, žinoma.

— Draugystė — įdomus dalykas: draugus mylime nei dėl jų kūno, nei dėl jų idėjų. Bet iš kurgi tada kyla šis keistas jausmas?

— Jūs teisi, tai labai įdomu.

— Galbūt kai kuriuos žmones sieja paslaptingas ryšys. Tarkim, mudviejų vardai — jūsų pavardė Šaven, ar ne?

— Taip.

— Beveik „šaten" — kaštonas, ir jūsų plaukai kaštoniniai. O aš vardu Hazelė — tai reiškia „lazdynas", ir mano plaukai riešutų spalvos. Kaštonas, riešutas... Mudvi iš tos pačios giminės.

— Keista, kad vardas reiškia lazdyną.

— Lazdyno šakelėmis būdavo ieškoma šaltinių: šis medis tarsi suvirpėdavo, vos pajutęs beištrykštančio vandens jėgą ir tyrumą. „Hazelė" reiškia „šaltinių ieškotoja".

— Šaltinių ieškotoja!

— Norėčiau būti šaltinių ieškotoja. Bet aš neturiu tokios galios.

„Kaip ji klysta", — pagalvojo slaugytoja.

— Nors kaštonas, — dėstė toliau mergaitė, — neturi galios aptikti šaltinius, jo mediena nepaprastai atspari, tvirta, patvari. Kaip jūs, Fransuaza.

— Nežinau, ar reikia prisirišti prie vardų reikšmės. Vardai mums buvo duoti lengva ranka.

— O aš manau, kad jie atspindi mūsų likimą. Šekspyro dramoje Džuljeta sako, kad jos Romeo būtų toks pat nuostabus, jei turėtų kitą vardą. Tačiau jos pačios dalia

byloja ką kita — jos žavus vardas tapo mitu. Jei Džuljeta būtų vadinusis... nežinau...

— Žozjana?

— Taip, jei ji būtų vadinusis Žozjana, nieko nebūtų išėję!

Jos pratrūko juokais.

— Gražus oras, — pasakė masažuotoja. — Galėtume pasivaikščioti po salą.

Globotinė išbalo.

— Aš pavargusi.

— Jums būtų naudinga pakvėpuoti grynu oru, užuot sėdėjus užsidariusiai.

— Aš nemėgstu eiti į lauką.

— Gaila. Norėčiau pasivaikščioti pajūryje.

— Eikit.

— Be jūsų man nesmagu.

— Nespirkit manęs.

„Kokia kvailė, — užsiuto vizituotoja. — Lauke mudvi bent jau galėtume laisvai pasišnekėti".

— Nesuprantu. Šioje saloje nėra nė gyvos dvasios. Jei vaikštinėtume, niekas negalėtų jūsų pamatyti. Nėra ko bijoti.

— Ne čia šuo pakastas. Vieną dieną išėjau pasivaikščioti. Buvau viena ir vis dėlto jutau kažką esant. Persekiojant mane. Buvo baisu.

— Jūsų vaizduotė per daug laki. Kiekvieną popietę einu pėsčiomis nuo prieplaukos iki čia ir nė karto nemačiau jokios šmėklos.

— Aš kalbu ne apie šmėklą. Kažkas mane lydi ir drasko man širdį. Negaliu nieko daugiau pasakyti.

Slaugytoja degė noru paklausti mergaitės, ar ji girdėjo kalbas apie ankstesnę Lonkūro meilužę. Ji uždavė klausimą užuolankomis:

— Man labai patinka visi jūsų balti naktiniai marškiniai.

— Man taip pat. Juos man dovanojo Kapitonas.

— Jie nuostabūs. Kas per kokybė! Nesu mačiusi tokių parduotuvėse.

— Jie gi senoviniai. Kapitonas sakė, kad jie jam liko po motinos mirties.

„Ji nieko nežino", — padarė išvadą masažuotoja.

— Liūdna turėti tokius naktinius marškinius, kai tavo veidas sumaitotas. Vilkint tokius marškinius reikia būti tobulo veido.

— Tik jau nepradėkit skųstis, Hazele!

— Norėčiau jums vienus padovanoti. Jie jums labai tiktų.

— Atsisakau. Negalima atiduoti to, ką gavai.

— Tai bent jau leiskit jums štai ką pasakyti: jūs esate graži. Labai graži. Taigi padarykit man malonumą — būkit laiminga, mėgaukitės tuo. Tai tokia dovana.

Prieš eidama į prieplauką, Fransuaza paėjėjo palei krantą. Užteko dvidešimt minučių apsukti ratui aplink salą.

Slaugytoja nebuvo iš tų žmonių, kurie tiki paslaptingomis dvasiomis. Ji žinojo, kad prieš dvidešimt metų čia nuskendo moteris, taigi jai nereikėjo aiškinti šios vietos keliamos baimės iracionaliais dalykais.

Priešingai, nei tikėjosi, ji nerado jokio kapo. „Aš irgi gera kvailė, kad jo ieškau! Lonkūras taip nerizikuotų.

Jei reikėtų paženklinti kapu kiekvieną vietą, kur kas nors žuvo, žemė ir jūra būtų ištisos kapinės".

Tačiau krante priešais Mazgą ji pastebėjo panašų į strėlę akmens kyšulį, skiriantį vandenis. Ilgai į jį žiūrėjo, ir nors nebuvo dėl nieko tikra, jai suspaudė širdį.

Kitą dieną, atplaukusi į salą, ji susidūrė su išvykstančiu Kapitonu.

— Turiu nuplaukti į Mazgą sutvarkyti kai kurių reikalų. Išimties tvarka laivas šiandien plauks dukart. Nebijokit, jis bus čia laiku ir parveš jus į žemyną. Palieku jus vieną su mūsų ligonėle.

Vizituotojai dingtelėjo, jog tai per daug gerai, kad būtų tiesa. Ji bijojo, jog tai gali būti spąstai, ir ėjo į dvarą kuo lėtesniu žingsniu, kad pamatytų Lonkūrą lipant į savo geldą. Kai šis nuplaukė, ji uždarė duris ir nubėgo į rūkomąjį.

Čia stovėjo sekreteras. Ji atidarė visus jo stalčius. Tarp popiergalių aptiko senų nuotraukų; tarp jų portretą, datuotą 1893 metais. „Mano gimimo metai", spėjo pagalvoti prieš pamatydama, kad nuotraukoje — graži kaip angelas mergina. Kitoje pusėje rašalu buvo užrašytas vardas: „Adelė".

Įsibrovėlė įsižiūrėjo į ją: ji buvo maždaug aštuoniolikos metų. Nuo jos skaistumo ir žavesio gniaužė kvapą.

Fransuazai staiga dingtelėjo, kad Lonkūras nėra vienintelis šio kalėjimo sargas. Ji uždarė stalčius ir užlipo aukštyn pas ligonę.

Toji laukė jos balta kaip drobė.

— Vėluojate dešimt minučių.

— Ar dėl to jūs tokia perblyškusi?

— Supraskit! Jūs esate mano gyvenimo įvykis. Iki šiol niekad nevėlavote.

— Taip išėjo, nes turėjau atsisveikinti su Kapitonu — jis praleis popietę žemyne.

— Kapitonas išplaukė? Jis manęs neįspėjo.

— Turi reikalų, kaip sakė. Grįš vakare.

— Kaip gaila. Norėčiau, kad negrįžtų ir kad būtumėt gavusi užduotį saugoti mane šiąnakt.

— Manau, nėra jokio reikalo jūsų saugoti, Hazele.

— Man reikia draugės, jūs tai žinote. Kai buvau maža, Karolina neretai ateidavo pas mane nakvoti. Mudvi kiaurą naktį pasakodavom viena kitai įvairias istorijas, prasimanydavom žaidimų, juokdavomės. Norėčiau vėl tai patirti.

— Tai jau nebe mūsų amžiui.

— Bambeklė!

Kol mergina laikė burnoje termometrą, slaugytoja ketino ją paklausinėti. Deja, ji spėjo, kad vienas iš Lonkūro cerberių pakeitė jį klausymosi poste. Bet reikėjo tikėtis, jog niekas nematė jos išeinant iš rūkomojo.

— Trisdešimt aštuoni.

Ji praleido kelias minutes prausykloje, paskui grįžo ir pradėjo ritualinį masažą. Nuo šiol ji buvo tikra, kad Hazelė su ja visada kalbėdavo atvirai, neįtardama, jog senis seka jų pokalbius; dabar ji norėjo išsiaiškinti dar vieną dalyką. Slaugytoja prakalbo abejingu balsu:

— Apmąsčiau mūsų vakarykštį pokalbį. Jūs teisi: vardai turi reikšmės. Yra tokių, kurie žadina svajones. Koks jūsų mėgstamas moteriškas vardas?

— Iš pradžių toks buvo Karolina. Dabar Fransuaza.

— Jūs painiojate skonį su draugyste.

— Tai ne visai tiesa. Tarkim, jei būtumėt vardu Žozjana, šis vardas nebūtų pasidaręs mano mėgstamas.

— Ar nėra vardų, kuriuos mėgstate, nors nesate sutikusi taip besivadinančio žmogaus? — kalbėjo toliau vyresnioji moteris, tikėdamasi, jog tarnas, kuris jų klausosi, neprikiš jai šių klausimų, neturinčių nieko bendra su medicina.

— Niekad apie tai negalvojau. O jūs?

— Man patinka vardas Adelė. Nors niekad nepažinojau jokios Adelės.

Globotinė nusikvatojo; masažuotojai kilo klausimas, kaip reikėtų tai suprasti.

— Jūs tokia pat kaip aš! „Adelė" skamba panašiai kaip „Hazelė".

— Teisybė, nepagalvojau, — pasakė slaugytoja apstulbusi.

— Jūsų skonį, kaip ir mano, lemia draugystė. Jei tik aš esu jūsų draugė, — pridūrė ji rimtesniu balsu.

— Gerai žinote, kad esate mano draugė. Ar manote, jog Hazelė ir Adelė turi tą pačią reikšmę?

— Žinoma, ne. Bet skambesys dažnai svarbesnis už prasmę. Adelė — taip, gražus vardas. Aš irgi niekad nepažinojau jokios Adelės.

„Ji nemeluoja", — pamanė vizituotoja.

Fransuaza Šaven vėl pasižiūrėjo į Mazgo ligoninės registracijos knygas: 1903 metais nemirė jokia Adelė.

Ji įtempė atmintį, mėgindama prisiminti Lonkūro rašyseną: „Galbūt veltui varginuosi, jei jam diktuojant rašė slaugytoja — arba jei raštas kitoje nuotraukos pusėje buvo ne Kapitono".

Ji permetė akimis visus įrašus apie moterų mirtį nuo 1903 metų: įprastą galybę vardų. „Ligoninės — ne kas kita, kaip masinių žudynių vieta", — pagalvojo ji. Jau buvo bebaigianti tikrinti, kai prie 1903 metų gruodžio 28 dienos pamatė:

„Mirtis: A. Langlė, gimusi Puant a Pitre 1875 m. sausio 17 d."

„A.", žinoma, galėjo būti „Adelė", bet taip pat „Ana", „Ameli" arba „Anželika". Tačiau nepaprastai daili rašysena priminė raštą ant nuotraukos. Beje, jos dėmesį patraukė dvi smulkmenos. Barmenas pasakojo, kad Lonkūras atsivežė šią moterį savo laivu, bet jos vardas nebuvo užsienietiškas: Gvadelupa puikiai tiko šiai istorijai. Kita vertus, gimimo data sutapo su spėjamu merginos nuotraukoje amžiumi.

Pagaliau mirties priežastis nebuvo nurodyta: tai buvo toks pat neįprastas dalykas kaip ir inicialas vietoj vardo. Taisyklės reikalavo, kad vardai būtų užrašomi pilni ir kad būtų nurodyta liga arba mirties aplinkybės. „Kokia

klaida, Kapitone! Nėra nieko iškalbingesnio už tylą. Be to, jūs būtumėt galėjęs praleisti „gimusi“, šis žodis galėjo likti numanomas ir neišduoti man numirėlio lyties. Matyt, negalėjote nė įtarti, kad praėjus dviem dešimtims metų po įvykių kažkokia smalsuolė ims kišti nosį į jūsų paslaptis“.

Rytojaus dieną Kapitonas išsikvietė ją į rūkomąjį.

— Aš nusivylęs, panele. Labai nusivylęs. Apsigavau dėl jūsų.

Slaugytoja išblyško.

— Jaučiau tokį pasitikėjimą jumis. Dabar jis suvisam žlugo.

— Pasielgiau neatleistinai, pone. Man reikėjo pinigų, todėl ir atidariau sekretero stalčius.

Lonkūras pažvelgė į ją apstulbęs.

— Negana to, jūs dar rausėtės mano sekretere?

Ją pagavo baisi panika, bet ji ir toliau dėjosi vagile.

— Tikėjausi rasti monetų arba brangių daiktų, kuriuos galėčiau parduoti. Niekas man nepasirodė vertinga, tad nieko nepaėmiau. Išsiųskit mane iš čia.

— Nė neketinu jūsų išsiųsti. Priešingai.

— Juk sakiau, kad nieko nepaėmiau!

— Baikit šią komediją! Jums rūpi ne pinigai. Dar laimė, kad vakar nuplaukiau į Mazgą: jei ne, vis dar didžiuočiausi jumis.

— Pasiklausinėjot apie mane?

— Netgi nebuvo reikalo. Ėjau gatve, kai vaistininkas mane pamatė: jis išėjo iš savo vaistinės ir papasakojo be galo įdomių dalykų. Taigi, atrodo, jūs kasdien iš jo perkate po termometrą.

— Na ir kas?

— O tas, kad šiam šauniam žmogui kilo klausimas, ką jūs darote su tais kasdien perkamais termometrais. Jis negalėjo įsivaizduoti, jog jūs atgrubnagė, ir tiek. Sudaužyti po termometrą kas dieną galima tiktai tyčia. Iš to jis padarė išvadą, kad mėginate kažką nunuodyti gyvsidabriu.

Ji nusijuokė.

— Aš nuodytoja?

— Vaistininkas pasidomėjo ir sužinojo, kad šiuo metu rūpestingai slaugote mane. Jis pamanė, jog ketinate mane nužudyti. Paprotinau jį, išgirdamas jus, kaip tik mokėjau. Jūsų nelaimei, jis, regis, manim patikėjo.

— Mano nelaimei?

— Taip. Jei jis nebūtų nustojęs laikyti jūsų nusikaltėle, ko gero, būtų pranešęs policijai ir toji susidomėtų jūsų dingimu.

— Yra ne tik policija. Ligoninės žmonės susirūpins.

Jis nusišypsojo.

— Ši smulkmena jau sutvarkyta. Šįryt pranešiau jūsų viršininkei, kad jus vedu ir nebegrįšite į darbą.

— Ką?

— O linksmiausia, kad ji sušuko: „Aš tai nujaučiau! Kokia nelaimė man ir kokia laimė jums! Ji tokia gera, tokia graži ir tokia sąžininga".

— Aš nesutinku už jūsų tekėti.

Jis nusijuokė.

— Nejuokinkit manęs. Šįryt apieškojau savo globotinės patalpas, ir yla išlindo iš maišo: prausykloje, sieninės spintos gilumoj, radau dubenį su gyvsidabriu. Neži-

nau, kas mane labiau žavi — jūsų protas ar jūsų kvailumas. Protas, nes reikėjo visa tai sugalvoti: jus kasdien apieškodavo mano žmonės, kurie gavo nurodymą nepraleisti jokios atspindinčios medžiagos. Bet kas būtų pagalvojęs apie termometro gyvsidabrį! Neblogas ir manevras su vonele, atseit reikalinga klizmoms.

— Ką jūs čia kalbate, nieko nesuprantu.

— Ir ką gi ketinote daryti su šiuo gyvsidabriu?

— Nieko. Kartais sudaužydavau termometrą per neatsargumą ir higienos sumetimais surinkdavau gyvsidabrį į tą dubenį.

— Labai įdomu. Turėjote sudaužyti jų daugiau kaip dešimt, kad gautumėte tiek gyvsidabrio. Ir štai čia prasikiša jūsų kvailumas arba bent jau naivumas: kiek termometrų, jūsų galva, reikėtų sudaužyti, kad susidarytų tikra atspindinti plėvelė?

— Iš kur man žinoti?

— Mažiausiai keturis šimtus. Be abejo, jūs manėte, kad turite laiko į valias, ar ne? Įsivaizduoju jus planavus, kad mano globotinė pasveiks kitais metais.

— Hazelė tikrai serga.

— Galimas dalykas. Bet ji neturi karščio. Patikrinau — aš taip pat turiu termometrą. Argi jūs tikrai nenusivylėte pastebėjusi, kad gyvsidabris, užuot susiliejęs į balutę, dubens dugnu ritinėjasi lašeliais? Tai viena iš gyvsidabrio savybių.

— Susikaupus tam tikram kiekiui, šioji savybė išnyksta.

— Man patinka, kad pagaliau liovėtės neigti faktus. Iš tikrųjų šioji savybė išnyktų su sąlyga, jei jums nerei-

kėtų pusantrų metų šiai vonelei pripildyti. Mat gyvsidabris turi ir kitų savybių. Brangioji panele, neabejoju jūsų, kaip slaugytojos, talentais, bet leidžiu sau suabejoti, ar esate geniali chemikė. Veidrodžių gamintojai nebenaudoja gyvsidabrio jau daugiau kaip dvidešimt metų. Pirmiausia todėl, kad jis nėra nepakeičiamas, o ypač todėl, kad yra labai nuodingas.

— Paslėptas spintos gilumoje, jis negalėjo niekam pakenkti.

— Niekam, tik dubeniui, mieloji bičiule. Po mėnesio ar dviejų vonelės fajansas būtų buvęs pragraužtas ir brangiosios jūsų atsargos ištekėjusios. O visos jūsų pastangos nuėjusios šuniui ant uodegos. Jus būtų ištikęs isterijos priepuolis tai pamačius.

— Man nebūna isterijos priepuolių. Be to, jūs nesate visai tikras tuo, ką teigiate: galbūt vonelė būtų atlaikiusi. Ir jei, vaistininko įspėtas, nebūtumėt pastatęs ausų, mano planas būtų pavykęs.

— Naivu ir tai, kad tarėtės galinti pirkti po termometrą kas dieną nepatraukdama dėmesio, ir dar ilgiau kaip metus! Tačiau nespėjau pasakyti įdomiausio dalyko. Aš nusimanau apie veidrodžių gamybą. Aišku, nujaučiate, kad turėjau priežasčių tuo domėtis. Taigi, mano brangute, netgi darant neįtikėtiną prielaidą, kad jūs būtumėte galėjusi nusipirkti keturis šimtus termometrų nepastebėta ir kad fajansas būtų atlaikęs, vis vien nieko nebūtų išdegę.

— Kodėl?

— Todėl, kad be stiklo plėvelės paviršiuje jūsų gyvsidabris nebūtų davęs jokio atspindžio. Nors jūsų nervai ir

geležiniai, manau, tai supratusi, širdyje būtumėt raudojusi. Nes teisingai manote, kad mano žmonės, apieškodami jus, nieku gyvu nebūtų praleidę jokio stiklo.

— Netikiu jumis. Gyvsidabryje būna atspindys.

— Tikrai taip. Su viena sąlyga: reikia priversti gyvsidabrį suktis. Šiuo atveju tai nebūtų buvę sudėtinga — tereikėjo lengvai pakratyti dubenį. Bet jūs būtumėt gavusi įgaubtą paviršių. Ar jums neatrodo, kad atkišti tokį vaizdą iškreipiantį veidrodį vargšui vaikeliui būtų buvę daugiau nei sadizmas?

Jis nusikvatojo.

— Kam jau kam, o jums tikrai nederėtų manęs užsipulti!

— Aš kas kita. Aš myliu Hazelę ir viską darau šios meilės labui. Tikslas pateisina priemones.

— Jei ją mylėtumėte, veikiau stengtumėtės padaryti ją laimingą, ar ne?

— Panelė iš tikrųjų turi didelę meilės patirtį. Trys nuobodūs sužadėtiniai, kuriems nieko nejautėte, argi ne taip? Be to, Hazelė laiminga.

Šįkart nusišiepė jinai.

— Tai tiesiog bado akis, brangusis pone! Matyt, jūs nė iš tolo nenutuokiate, kokia turėtų būti laiminga moteris. Įsivaizduoju, kad ankstesnioji, Adelė, jums taip pat atrodė labai laiminga. Tokia laiminga, kad nusižudė dvidešimt aštuonerių. Jei tik tai buvo savižudybė.

Senis perblyško.

— Jei žinote jos vardą, vadinasi, matėte jos nuotrauką sekretero stalčiuje.

— Iš tikrųjų. Gražuolė. Na ir privirėt košės!

— Taip, košės privirė jos savižudybė. Nes jums nėra ko abejoti, kad tai buvo savižudybė.

— Lygiai taip pat galiu manyti, kad tai žmogžudystė. Jūs laikėte ją dešimt metų tokiomis pat sąlygomis kaip savo globotinę. Kaip ji galėjo nenusižudyti?

— Neturite teisės taip kalbėti! Kaip galėjau trokšti jos mirties, jei mylėjau ją labiau už viską? Kaip sakoma, gyvenau tik dėl jos. Kai ji nusižudė, taip kentėjau, kad to negalėtumėt net įsivaizduoti. Gyvenau jau tik dėl jos atminimo.

— Jums nekilo klausimas, kodėl ji pasidarė sau galą?

— Žinau, aš kaltas. Jūs nenutuokiate, kas yra meilė: tai liga, kurį daro mus blogus. Kai ką nors tikrai mylime, norom nenorom jam kenkiame, net jei — ypač jei — trokštame padaryti jį laimingą.

— Mes, mes, mes! Jūs kalbate apie save! Niekad nesu girdėjusi apie vyrą, kuris būtų pasmerkęs savo mylimąją tokiam likimui.

— Nieko keista. Meilė nėra kasdienė žmonių patirtis. Aš, be abejo, pirmas atvejis, su kuriuo susidūrėte. Mat drįstu manyti, kad jums užtenka proto suprasti, jog panašių į jus žmonių jausmų apraiškos nevertos meilės vardo.

— Jei meilė tėra kenkimas, kodėl taip ilgai delsėte? Kodėl nenužudėte Adelės per pirmąjį susitikimą?

— Todėl, kad viskas ne taip paprasta. Įsimylėjėlis yra sudėtinga būtybė, kuri kartu stengiasi mylimą žmogų padaryti laimingą.

— Pasakykit, kaipgi jūs stengiatės padaryti Hazelę laimingą. Aš to nematau.

— Išgelbėjau ją nuo juodo vargo, kuris buvo jai skirtas. Ji čia gyvena prabangoje ir be jokių rūpesčių.

— Esu įsitikinusi, kad ji šimtąkart labiau norėtų būti vargšė, bet laisva.

— Ją čia supa dėmesys, švelnumas, dievinimas ir pagarba. Ji mylima, ji tai žino ir jaučia.

— Iš to košės nevirsi.

— Dar ir kaip. Jūs nežinote, kas yra laimė būti mylimai.

— Aš pažįstu laimę būti laisvai.

Senis nusišiepė.

— Ir nuo to jums šilčiau naktį lovoje?

— Jei jau priėjom prie šios temos, kuri jus apsėdusi, žinokit, kad Hazelę kamuoja prisiminimai apie tas naktis, kai ateinate į jos miegamąjį.

— Teisybė, ji taip sako. Bet jai tai patinka. Yra ženklų, kurie neapgauna, pati žinote.

— Nutilkit, jūs bjaurus!

— Kodėl? Kad suteikiu malonumo savo mylimajai?

— Kaip jauna mergina galėtų geisti tokio atgrasaus vyro kaip jūs?

— Turiu įrodymų. Bet abejoju, ar jūs gerai apsišvietusi šiuo klausimu. Seksas, atrodo, nėra jūsų sritis. Jums kūnas — tai auskultuojamas arba gydomas daiktas, o ne gamtovaizdis, kuris pasistengus ima trykšti džiaugsmu.

— Šiaip ar taip, netgi jei suteikiate jai malonumo, kaip galite manyti, jog to užtenka jos laimei?

— Paklausykit. Ji gyvena prabangoje, finansiškai aprūpinta ir beprotiškai mylima visomis šio žodžio reikšmėmis. Jai nėra ko skųstis.

— Jūs atkakliai nutylite vieną smulkmenėlę, ar ne? Kad jau penkerius metus laikote ją čia neįsivaizduojama apgaule!

— Tai iš tiesų smulkmena.

— Smulkmena! Spėju, kad jūs griebėtės tokios pat gudrybės ir Adelės atveju.

— Taip, nes šį namą iš pradžių pastatydinau jai.

— Ar jums niekad nekilo mintis, kad ši baisi klasta ir pastūmėjo ją į savižudybę? Kaip drįstate sakyti, jog tai smulkmena?

Lonkūras paniuro.

— Man atrodė, kad jei ji mane pamils, jai tas neberūpės.

— Dabar turėtumėt suvokti, kad klydote. Pirmą kartą bent jau turėjote pasiteisinimą, kad to nežinojote. Bet štai ir vėl, nors bandymas su Adele žlugo, jūs tą patį pradedate su Hazele! Jūs nusikaltėlis! Ar nesuprantate, kad ji taip pat nusižudys? Tos pačios priežastys sukelia tas pačias pasekmes!

— Ne. Man nepavyko pasiekti, kad Adelė mane pamiltų: prastai ėmiausi reikalo. Aš pasimokiau iš savo klaidų. Hazelė mane myli.

— Jūsų pretenzijos juokingos. Kaip švelni mergina galėtų žavėtis gašliu seniu?

Kapitonas nusišypsojo.

— Įdomu, ar ne? Tai ir mane nustebino. Galbūt švelnios merginos jaučia slaptą potraukį bjauriems seniams.

— O gal mergina, apie kurią kalbame, neturėjo pasirinkimo. Arba galbūt senis klysta manydamas, kad ji įsimylėjusi.

— Nuo šiol turėsite begalę laiko savo prielaidoms apie jausmų gyvenimą svarstyti, nes, kaip supratote, nebeištrūksite iš Mirties Pasienio.

— O paskui mane nužudysite?

— Negalvoju apie tai. Nenorėčiau to daryti, nes jūs man labai patinkate. Be to, Hazelė švyti nuo to laiko, kai ėmėte ja rūpintis. Ji gležnas padarėlis, net jei ir nėra tokia ligonė, kaip sakote. Jūsų dingimas ją smarkiai sukrėstų. Taigi toliau gydykit ją lyg niekur nieko. Kol kas jums niekas negresia, bet nepamirškit, kad jūsų pokalbių klausomasi: vienas dviprasmis žodelis, ir aš pasiųsiu savo vyrus.

— Puiku. Taigi aš iškart einu pas Hazelę — jau ir taip per daug vėluoju.

— Prašom elgtis savo nuožiūra, — ironiškai metė Lonkūras.

Globotinė laukė jos išėjusi iš veido.

— Žinau, labai susivėlinau.

— Fransuaza, baisu: aš nebeturiu karščio.

— Kapitonas ką tik man tai pranešė: gera naujiena.

— Aš nenoriu pasveikti!

— Jūs toli gražu nepasveikote. Temperatūra tebuvo vienas simptomas, ir liga dar negreitai pasitrauks.

— Tai tiesa?

— Taip, tiesa. Taigi nebenoriu matyti jūsų suglumusio veido.

— Betgi... vieną dieną aš pasveiksiu. Mūsų išsiskyrimas tik atidėtas.

— Prisiekiu, kad ne. Esu įsitikinusi, jūsų liga chroniška.

— Tad kaip gali būti, kad aš jaučiuosi daug geriau?

— Tai todėl, kad jus gydau. Ir niekad nenustosiu jumis rūpintis. Jei liaučiausi, jūsų negalavimai atsinaujintų.

— Kokia laimė!

— Niekad nesu mačiusi žmogaus, taip sužavėto savo prasta sveikata.

— Tai dangaus dovana. Koks paradoksas: aš niekad nebuvau tokia gyvybinga ir energinga kaip nuo ligos pradžios.

— Todėl, kad ir anksčiau sirgote, pati to nežinodama. O nuo mano gydymo ir masažo pasidarėte žvalesnė.

Hazelė nusijuokė.

— Ne nuo masažo, Fransuaza, nors neabejoju jo kokybe. Nuo jūsų. Nuo jūsų draugijos. Tai man primena vieną indų pasaką, kurią skaičiau vaikystėje. Turtingas radža turėjo dukterį, kurią karštai mylėjo. Deja, mergytė susirgo paslaptinga liga: ji nyko, o niekas nesuprato kodėl. Buvo sukviesti visos šalies gydytojai ir paskelbta: „Jei jums pavyks išgydyti princesę, būsite apipilti auksu. Jei nepasiseks, jums bus nukirstos galvos, kad suteikėte radžai apgaulingą viltį". Vienas po kito į mergaitės kambarį plaukė geriausi karalystės gydytojai, bet jos sveikata nepagerėjo ir jiems buvo nušniotos galvos. Netrukus Indijoje neliko nė vieno gyvo gydytojo. Tada atėjo vargšas jaunuolis ir pareiškė norįs išgydyti mažylę. Dvariškiai juokėsi jam į akis: „Tu net neturi savo krepšyje jokio vaisto nei instrumento! Eini tiesiai į pražūtį!" Jaunuolis buvo įvestas į prašmatnius princesės kambarius. Jis atsisėdo jos galvūgalyje ir ėmė porinti jai pasa-

kas, legendas, istorijas. Jis buvo nuostabus pasakotojas, ir ligoniukės veidas nušvito. Po kelių dienų ji pasveiko. Paaiškėjo, kad liga, kuria ji sirgo, buvo nuobodulys. Jaunuolis niekad jos nepaliko.

— Gražu, bet mūsų atvejis kitoks. Tai jūs pasakojate man įdomias istorijas.

— Tai tas pats. Kaip jau sakiau, pokalbį skatina pašnekovas.

— Žodžiu, aš išvaikau jums nuobodulį.

— Ne. Negaliu sakyti, kad nuobodžiauju. Man leidžiama naudotis milžiniška Kapitono biblioteka, o aš, laimė, dievinu knygas. Prieš jums pasirodant kentėjau nuo vienatvės.

— Ką skaitote?

— Viską. Romanus, poeziją, dramas, pasakas. Be to, mėgstu skaityti knygas ne po vieną kartą: yra knygų, kurios dar geresnės skaitant jas iš naujo. „Parmos vienuolyną" perskaičiau šešiasdešimt keturis kartus: kiekvienas skaitymas jaudino labiau nei ankstesnis.

— Kaip gali kilti noras skaityti romaną šešiasdešimt keturis kartus?

— Jei būtumėt labai įsimylėjusi, ar norėtumėt praleisti tik vieną naktį su savo aistros objektu?

— To negalima lyginti.

— Galima. Tas pats tekstas arba ta pati aistra gali virsti daugybe variacijų. Būtų gaila apsiriboti vienintele, ypač jei šešiasdešimt ketvirta yra geriausia.

Jos klausantis, slaugytojai dingtelėjo, kad Lonkūras, ko gero, buvo teisus, kai minėjo merginos patiriamą malonumą.

— Nesu tokia apsiskaičiusi kaip jūs, — tarė masažuotoja, ir jos balse galėjai įskaityti daugybę užuominų.

Po dviejų valandų senis liepė jai sekti paskui jį.

— Mano globotinė, suprantama, nežinos, kad jūs esate čia. Būsite uždaryta savo kambaryje, kitame dvaro gale.

— Ir kaip aš leisiu laiką, be tų dviejų valandų kasdien prie Hazelės lovos?

— Tai jūsų problema. Reikėjo pagalvoti apie tai prieš puolant gaminti veidrodžius.

— Regis, turite didžiulę biblioteką.

— Ką norite paskaityti?

— „Parmos vienuolyną".

— Ar žinote, kad Stendalis yra pasakęs: „Romanas — tai veidrodis, kurį nešiesi kelyje"?

— Tai vienintelis veidrodis, į kurį turi teisę jūsų globotinė.

— Geresnio nėra.

Jie atėjo į kambarį, kurio sienos, krėslai ir lova buvo apmušti tamsiai raudonu aksomu.

— Šis kambarys vadinamas avietiniu. Nelabai mėgstu šią spalvą, bet vis dėlto pasirinkau ją, nes man prie širdies šitas žodis, o gyvenimas neleidžia jo dažnai vartoti. Taigi turiu progą jį tarti. Jūsų dėka, be abejo, galėsiu sakyti jį dažniau.

— Mano kambarys Mazge šviesus. Ten yra tikras langas su vaizdu į jūrą, o ne langelis, kurio neįmanoma pasiekti.

— Jei norite šviesos, užsidekit lempas.

— Aš noriu saulės šviesos. Joks apšvietimas negali jos pakeisti.

— Čia pirmenybė teikiama tamsai. Palieku jus įsikurti.

— Įsikurti? Aš neturiu bagažo, pone.

— Parengiau jums kelias drabužių pamainas.

— Ar aš irgi turėsiu teisę į Adelės kraitį?

— Jūs aukšta ir liekna, jos drabužiai turėtų tikti. Šalimais yra prausykla. Tarnas atneš jums vakarienę. Ir, žinoma, „Parmos vienuolyną".

Jis užrakino duris ir nuėjo. Slaugytoja išgirdo girgždant laiptus. Netrukus tebuvo girdėti duslus bangų šniokštesys.

Po valandos tarnas, lydimas cerberio, atnešė jai padėklą: omarų sriubos, antienos su apelsinais, romo bobą ir „Parmos vienuolyną".

„Kokia prabanga! Stengiasi apdumti man akis!" — pagalvojo Fransuaza. Bet ji nebuvo pratusi valgyti viena ir dėl to kuklus maistas, kurį valgydavo ligoninės valgomajame kartu su savo kolegėmis, atrodė jai skanesnis.

Pavalgiusi ji išsitiesė ant lovos ir pradėjo skaityti Stendalio romaną. Perskaičiusi kelis puslapius, padėjo jį į šalį. „Kas Hazelei gali patikti šiuose pasakojimuose apie Napoleono mūšius ir italų bajorus? Man nuobodu. Gal todėl, kad neturiu moralės".

Ji užgesino šviesą ir prisiminė kitą knygą, apie kurią kalbėjo Hazelė ir kurią ji buvo skaičiusi, — „Grafą Montekristą". „Brangioji bičiule, jūs išpranašavote ateitį, kalbėdama apie šį romaną: štai ir aš nuo šiol, kaip ir jūs, esu Ifo pilies kalinė".

Fransuaza manė, kad ją kankins nemiga, bet, priešingai, ji nugrimzdo į kietą miegą. Rytą ją pažadino Lonkūras, tapšnodamas jai per ranką. Ji aiktelėjo, bet nusiramino, išvydusi už jo tarną, keičiantį vakarienės padėklą pusryčių padėklu.

— Jūs miegojote apsirengusi, net neįlindusi į patalą.

— Iš tikrųjų. Nesitikėjau taip greitai kristi į miegą. Ar mano valgyje buvo migdomųjų?

— Ne, jūs valgėte tą patį, ką mes. Reikalas tas, kad Mirties Pasienyje gerai miegama.

— Kokia laimė, kad gavau prieglobstį tokiame rojuje. Kodėl atėjote? Būtumėt galėję pasiųsti vieną iš savo žmonių, jei tereikėjo mane pažadinti.

— Mėgstu žiūrėti į miegančias jaunas moteris. Senam vyrui nėra malonesnio reginio.

Ji vėl buvo užrakinta, dukart pasukus raktą spynoje. Po pusryčių vėl išsitiesė lovoje su „Parmos vienuolynu". Didelei jos gėdai, jai vis dar tebebuvo nuobodu.

Pavargusi ji padėjo romaną ir nusprendė pabūti lengvapėde. Atidarė spintą pasižiūrėti drabužių, parinktų jai Kapitono. Čia kabėjo suknelės, kurios buvo madingos prieš trisdešimt metų, ilgos, išsiuvinėtos, dauguma baltos. „Ak, kaip vyrus traukia moterys baltais drabužiais!" — pagalvojo ji.

Ji nukabino vieną suknelę, kuri atrodė labai graži. Turėjo vargo, kol apsivilko ją be niekieno pagalbos, nes buvo pripratusi prie slaugytojos chalato, kurį užsimesdavo per porą sekundžių. Kai pasipuošė, panoro pasižiūrėti, kaip ji atrodo šitaip išsipusčiusi; ir štai tada prisiminė, kad čia nėra veidrodžių.

Fransuaza supyko: „Kurių galų nešioti prašmatnius drabužius, jei negali į save pasižiūrėti?" Ji nusirengė ir nusprendė atlikti rytinį tualetą. Bet prausykloje šalimais nebuvo nei vonios, nei kriauklės. „Ir vėl toji atspindžių fobija! Šie namai išvarys mane iš proto!"

Ji stovėjo po dušu gerą valandą, kurdama beviltiškus planus. Paskui, švari kaip chirurginė įranga, vėl atsigulė. „Aš čia visąlaik noriu miego!" Ji prisiminė, ką buvo girdėjusi studijų metais: kai kurie žmonės, dėl įvairių priežasčių nepatenkinti savo dabartine dalia, vaduojasi iš jos nesąmoningai griebdamiesi išeities, kuri vadinama bėgimu į miegą. Jei nepasitenkinimas didelis, nuo mieguistumo netinkamu metu jie gali prieiti iki patologinės letargijos.

„Kaip tik tas man ir darosi", — įniršusi nustatė ji diagnozę. Po minutės pamanė, jog tai nėra taip jau blogai: „Kurių galų kovoti? Šiaip ar taip, neturiu ką daugiau daryti. Toji knyga varo man nuobodulį, suknelėms matuotis nėra veidrodžio, o svarstymai nieko neduoda. Miegas — nuostabus ir protingas užsiėmimas".

Ir ji pabėgo į miegonis.

Senis stovėjo prie jos galvūgalio.

— Gal jūs sergate, panele?

— Pasinaudojusi įkalinimu, skyriau sau gydymo miegu kursą.

— Štai jūsų pietūs. Po dviejų valandų ateisiu palydėti jūsų pas savo globotinę. Būkit pasirengusi.

Ji pavalgė pusiau miegomis. Paskui vėl krito į lovą ir pajuto, kad Morfėjas ją vėl puola. Galiausiai nukėblino į prausyklą, ir ledinis dušas ją išbudino. Apsivilko senamadę suknelę, kurią jau buvo pasimatavusi. Paskui susišukavo taip rūpestingai, kaip tik galėjo be veidrodžių.

Kai Lonkūras įžengė į jos kambarį, jis sustojo kaip įbestas.

— Kokia jūs graži! — tarė jis, pritariamai ją nužvelgdamas.

— Labai džiaugiuosi tai sužinojusi. Jei turėčiau veidrodį, ko gero, būčiau galėjusi ir pati savim pasigrožėti.

— Aš buvau teisus: jūs tokia pat liekna kaip ji. Bet nepanaši į ją.

— Iš tikrųjų, aš niekad nebūsiu panaši į paukštelį, tapusį katės grobiu.

Jis nusišypsojo ir nuvedė ją į kitą dvaro galą. Ten paliko ją vieną, ir kai ji įėjo į Hazelės kambarį, šioji aiktelėjo:

— Fransuaza, ar tai jūs? Kur slaugytojos chalatas?

— Jums jo trūksta?

— Jūs stulbinanti. Apsisukit. Ak, nuostabu. Kas atsitiko?

— Nusprendžiau, kad jums masažuoti nereikia ypatingos aprangos. Šią suknelę man paliko motina. Nei šis, nei tas, pamaniau, kad niekad jos nenešioju.

— Pritariu tokiam sprendimui — jūs atrodote neprilygstamai didinga.

— Argi jūs pati neturite gražių drabužių?

— Aš seniai atsisakiau juos nešioti. Juk leidžiu laiką lovoje, tad neturiu progos jų apsivilkti.

— Kapitonas, ko gero, būtų laimingas matydamas jus gražiai apsirengusią.

— Nežinau, ar taip jau labai noriu padaryti jį laimingą.

— Kas čia per nedėkingumas? — paklausė masažuotoja, džiūgaudama, kad senis tai išgirdo.

— Aš, be abejo, negera, — atsiduso globotinė. — Vakar vakare jis mane suerzino, pasirodė man įsitempęs, keistesnis nei kada anksčiau. Man visąlaik dingojasi, kad jis kažką nuo manęs slepia — arba, tikriau tariant, kad kažką slepia nuo visų. Ar jums taip neatrodo?

— Ne.

— Argi nekeista: jūreivis, nekenčiantis jūros, gyvena saloje nuošaly nuo žmonių giminės?

— Ne, — pakartojo slaugytoja, pamaniusi, kad jūra su kaupu jam atsilygina už jai jaučiamą neapykantą.

— Kaipgi galite tai paaiškinti?

— Aš to nesiaiškinu. Tai ne mano reikalas.

— Jei manęs nesuprantat netgi jūs...

Pajutusi užminuotą lauką, Fransuaza paskubėjo pakeisti temą:

— Vakar, po mūsų pokalbio, susiradau „Parmos vienuolyną", kurio nebuvau skaičiusi.

— Kokia puiki mintis! — sušuko Hazelė, smarkiai susijaudinusi. — Kiek perskaitėte?

— Nedaug. Tiesą sakant, man nuobodu.

— Argi gali taip būti?

— Tie pasakojimai apie milaniečių kariuomenę ir prancūzų kareivius...

— Jums jie nepatinka?

— Ne.

— Bet juk jie puikūs. Nieko tokio, šis epizodas neilgas. Paskui prieisite visai kitus dalykus. Jei norite meilės, bus ir jos.

— Knygose ji mane ne per labiausiai domina.

— O ką jūs mėgstate skaityti?

— Pasakojimus apie kalėjimą, — atsakė slaugytoja, keistai šypsodama.

— Jūs pataikėte kaip pirštu į akį: Stendalio herojai dažnai pakliūna į kalėjimą. Tarp jų ir Fabricijus del Dongas. Aš tokia pat kaip jūs, dievinu pasakojimus apie kalėjimą.

— Galbūt todėl, kad pati jaučiatės jame sėdinti, — tarė vyresnioji moteris, žaisdama su ugnimi.

— Ar tai būtina? Jūs taip nesijaučiate, ir vis dėlto tokie pasakojimai jus traukia. Įkalinimas neatsiejamas nuo didžiulės paslapties: kai žmogus nebeturi kitų išteklių, tik savo paties asmenį, kaip jis toliau gyvens?

— Mano galva, kalėjimas įdomus tuo, kad įkalintasis deda pastangas iš jo ištrūkti.

— Bet ištrūkti ne visada įmanoma.

— O ne, visada!

— Be to, pasitaiko, kad kaliniui belangė pasidaro miela. Taip atsitinka „Parmos vienuolyno" herojui — jis nebenori būti išlaisvintas. Fransuaza, prisiekit, kad skaitysite šią knygą toliau.

— Gerai.

— Ir padarykit man dar vieną malonumą — sušukuokit mane.

— Prašau?

— Argi būtina mane be paliovos masažuoti? Noriu pertraukėlės — sušukuokit mane, aš tai dievinu.

— Susukti kuodą ar supinti kasą?

— Visai nesvarbu. Mėgstu, kai kas tvarko man plaukus. Jau daugybę metų manęs niekas nešukavo nei šukomis, nei šepečiu...

— Reikėtų paprašyti Kapitono.

— Vyrai nesugeba liestis prie plaukų švelniai. Tam reikia moters rankų — ir ne bet kurios moters. Mylinčių, jautrių, švelnių ir įgudusių rankų — jūsų rankų.

— Sėskitės ant kėdės.

Hazelė laiminga atsisėdo. Jaunoji moteris paėmė šepetį ir perbraukė juo ilgus globotinės plaukus, o šioji užmerkė akis iš malonumo.

— Kaip gera!

Slaugytoja suraukė antakius.

— Na jau, Hazele, įsivaizduokit, kad kažkas mus girdi, jam kiltų klausimų...

Mergaitė pratrūko juokais.

— Niekas mūsų negirdi. Be to, kas čia bloga šukuoti savo draugę? Būkit gera, šukuokit toliau.

Fransuaza vėl perbraukė šepečiu riešutų spalvos plaukus.

— Tikra palaima. Visada tai dievinau. Kai buvau maža, mergaitės mokykloje suleisdavo pirštus man į plaukus. Manau, dėl to ir auginau juos ilgus. Tai būdavo baisiai malonu, bet būčiau veikiau mirusi nei išsidavusi, ir kai draugės puldavo manęs šukuoti savo pirštais, dėdavausi, kad tai mane vargina ir trikdo, o tai jas kurstydavo: kuo daugiau aš dūsaudavau iš nepasitenkinimo, tuo labiau mergaitėms knietėdavo žaisti su mano plaukais. Slėpdavau savo malonumą. Vieną dieną kažkoks berniukas panoro prie jų prisidėti: jis patempė man už plaukų taip smarkiai, kad suspiegiau iš skausmo. Moralas: tegu vyrai būna savo vietoje.

Abi jaunos moterys ėmė juoktis.

— Jūsų plaukai nuostabūs, Hazele. Niekad nesu mačiusi tokių gražių.

— Ir man reikia turėti kažką gražaus. Čechovo „Dėdėje Vanioje" viena gamtos nuskriausta herojė dejuoja: „Kai moteris negraži, tai jai sakoma: „jūsų labai gražios

akys, jūsų labai gražūs plaukai"*. Man netgi nebūtų galima pasakyti, kad turiu gražias akis.

— Tik jau vėl nepradėkit verkšlenti!

— Būkit rami. Ko man verkšlenti, kai jaučiu tokį didelį malonumą? Dabar prašom pašukuoti mane šukomis. Ak, sveikinu, jums sekasi puikiai. Šukuoti šukomis reikia daugiau talento nei šukuoti šepečiu. Nuostabu — jūsų rankos auksinės.

— Kokios žavingos šukos!

— Nieko keista, jos iš kamelijos medžio. Kapitonas parsivežė jas iš Japonijos prieš keturiasdešimt metų.

Slaugytojai kilo mintis, kad anksčiau jomis tikriausiai šukavosi Adelė.

— Verta gyventi su žmogumi, kuris išmaišė visas jūras: jis dovanoja man retus daiktus, atvežtus iš toli, ir pasakoja labai gražias ir egzotiškas istorijas. Ar žinote, kaip japonės kadaise trinkdavosi plaukus?

— Ne.

— Žinoma, turiu galvoje princeses. Kuo aukštesnės kilmės būdavo japonė, tuo ilgesnius plaukus ji nešiodavo — moterys iš liaudies kirpdavo juos trumpiau, nes taip patogiau dirbant. Kai princesės plaukai jau atrodydavo nešvarūs, būdavo laukiama saulėtos dienos. Tada kilminga panelė su kompanionėmis eidavo prie upės. Ji atsiguldavo ant kranto, kad plaukai kristų į vandenį. Tarnaitės sulipdavo į upę. Kiekviena paimdavo po vieną ilgutėlę sruogą, sušlapindavo ją iki šaknų, pabarstydavo brangaus medžio, kamparmedžio ar juodmedžio, milte-

* M. Miškinio vertimas.

liais, įtrindama juos pirštais per visą ilgį, paskui išskalaudavo vandens srovėje. Tada jos išlipdavo iš vandens ir prašydavo princesės atsigulti toliau, kad būtų galima ištiesti šlapius plaukus pievoje. Kiekviena dama vėl paimdavo po sruogą, išsitraukdavo vėduoklę ir griebdavosi darbo: lyg šimtas drugelių būtų sulėkę ir visi kartu plakę sparneliais džiovindami panelės plaukus.

— Žavu.

— Bet nuobodu. Ar pagalvojote, kiek valandų tai trukdavo? Štai kodėl anų laikų japonės trinkdavosi plaukus tik keturis kartus per metus. Sunku įsivaizduoti, kad toje rafinuotoje civilizacijoje, kur viešpatavo estetizmas, gražuolės vaikščiodavo su blizgančiais nuo riebalų kaltūnais.

— Žaviuosi, kaip jūs sugebate pasakoti gražias istorijas, o paskui šluote nušluoti jų poeziją.

— Man visai patiktų būti japone princese: jūs būtumėte mano kompanionė, ir mudvi eitume prie upės ištrinkti man plaukų.

— Galėtume padaryti tai jūroje! — pasakė Fransuaza, staiga uždegta vilties, kad pagaliau galės atskleisti Hazelei, kas nuo jos slepiama.

— Jūros vanduo netinka plaukams.

— Koks skirtumas? Paskui išskalausit juos po dušu! O taip, eime tuojau pat.

— Ne, sakau jums. Kaip galėčiau laikyti savo japone, matydama Normandijos pajūrį?

— Eisime į vandenyno pusę.

— Jūs beprotė, Fransuaza. Juk nelįsite į ledinį vandenį kovo mėnesį.

— Aš užsigrūdinusi. Nagi, eime! — meldė ji, traukdama mergaitę už rankos.

— Ne! Jau pasakiau, kad nenoriu niekur eiti.

— O aš noriu.

— Galite eiti be manęs, ir tiek.

„Neturiu teisės!" — galvojo slaugytoja, tempdama Hazelę prie durų. Šioji išsivadavo ir įniršusi suriko:

— Kokia musė jus įkando?

— Taip norėčiau pabūti viena su jumis!

— Jūs esate viena su manim!

Apimta nevilties, kad tiek rizikavo dėl nieko, jaunoji moteris liepė globotinei vėl atsigulti ir pradėjo ją masažuoti, susitaikiusi su likimu.

Du cerberiai vėl nuvedė ją į avietinį kambarį. Netrukus pas ją atėjo Kapitonas.

— Atsargiai, panele. Jūs peržengėte ribas.

— Tad nubauskit mane.

— Neprisišaukit bėdos.

— Turėtumėte daug rūpesčių, jei tektų mane nužudyti. Hazelė išeitų iš galvos.

— Galima ne tik nužudyti.

— Ką turite galvoje?

— Palieku tai jūsų vaizduotei. Dar vienas išsišokimas, ir aš imsiuosi griežtų priemonių.

Fransuaza Šaven praleido naktį skaitydama „Parmos vienuolyną". Didžiulei savo nuostabai, ji patyrė daug malonumo. Baigė skaityti romaną šeštą valandą ryto.

Po vidurdienio Lonkūro vyrai nuvedė ją į globotinės kambarį. Šioji atrodė išsikankinusi.

— Tai aš turėčiau nutaisyti surūgusį veidą. Vakar elgėtės su manim kaip su tarnaite.

— Atleiskit, Fransuaza. Žinau, kad su manim ne visada lengva sutarti. Matote, šiandien kovo dvidešimt devintoji. Po dviejų dienų mano gimtadienis, ir aš mirštu iš baimės.

— Nėra ko bijoti, kai tau sukanka dvidešimt treji.

— Reikalas ne tas. Kapitonas iš anksto mėgaujasi mintimi, kad mudviem sueina šimtas metų. Seni žmonės pamišę dėl skaičių simbolikos. Ir aš net bijau pagalvoti, kaip jis tai švęs, jei suprantate, ką noriu pasakyti.

Slaugytoja nusprendė, kad geriau pakeisti pokalbio temą.

— Jūs nepatikėsite: baigiau skaityti „Parmos vienuolyną". Skaičiau kiaurą naktį.

— Ir jums patiko?

— Tai mažiausia, ką būtų galima pasakyti.

Paskui ėjo ilgas klausinėjimas: „Ar jums patiko, kai... Ar jums patiko epizodas, kai..." O kadangi „Parmos vienuolynas" — didi knyga, netgi kilo diskusija.

— Žinoma, Fabricijus ir Klelija yra bukagalviai. Tikrieji šios istorijos herojai — Sanseverina ir grafas Moska, dėl to visi sutaria. Bet kalėjimo scena tokia nuostabi, kad atleidi tiems jauniems kvaileliams, — svarstė Hazelė.

— Kai Fabricijus žiūri į ją pro kameros plyšius?

— Ne. Kai jis uždaromas į kalėjimą antrą kartą ir ji ateina padovanoti jam savo nekaltybės.

— Apie ką jūs kalbate?

— Jūs skaitėte knygą ar ne?

— Suprantu, kokią sceną turite galvoje, bet knygoje nepasakyta, kad jie kartu miega.

— Tai neparašyta juodu ant balto, bet vis dėlto nekelia jokių abejonių.

— Tad kaip jūs galite paaiškinti, kad skaitant šį epizodą man neįsidarė toks įspūdis?

— Gal buvote išsiblaškiusi?

— Mudvi kalbame apie sceną, kai Klelija ateina į jo vienutę sutrukdyti jam suvalgyti užnuodytų pietų?

— Taip. Tekstas sako: „...Fabricijus nepajėgė atsispirti beveik nevalingam postūmiui. Jis nesutiko jokio pasipriešinimo". Pasigėrėkit paskutinio sakinio meniškumu.

— Jūs mokate knygą atmintinai?

— Kai perskaitai ją šešiasdešimt keturis kartus, tai vieni juokai. Ypač šis epizodas, kuris, mano nuomone, yra gražiausias nutylėjimo pavyzdys visoje literatūroje.

— Manau, kad nutylėjimą šioje scenoje jūs matote tik dėl savo ištvirkimo.

— Ištvirkimo? — sušuko globotinė.

— Tik ištvirkėlis gali įžiūrėti šiame sakinyje nekaltybės atėmimą.

— Tik davatka gali jo neįžiūrėti.

— Ne davatka. Slaugytoja. Merginoms šitaip nekaltybė neatimama.

— Gal jūs šio klausimo ekspertė, Fransuaza? — nusišiepė Hazelė.

— Aš tiesiog realistė.

— Reikia būti ne realiste, o literate.

— Tikrai taip. Tekstas sako: „Beveik nevalingas postūmis". Nekaltybės neatimsi beveik nevalingu postūmiu.

— Kodėl ne?

— Pirma, aš to nevadinčiau postūmiu.

— Tai litotė.

— Atimti merginai nekaltybę litote — manau, tai jau per daug.

— O man tai atrodo žavu.

— Antra, jei leisime, kad šis postūmis iš tikrųjų yra nekaltybės atėmimas, jis negali būti nevalingas.

— Kodėl gi ne?

— Jis džiūsta dėl jos jau šimtuose puslapių. Tad kaip gali mylėtis su ja nevalingai?

— Šitai nereiškia, kad tai netikėta nei kad jis jos negeidžia. Šitai reiškia, kad jis pagautas aistros, kad negali susivaldyti.

— O labiausiai mane pribloškia tas „beveik".

— Bet jis turėtų jus nuraminti, nes susilpnina tą „nevalingai", kuris jus piktina.

— Priešingai. Jei kalbama apie defloraciją, tas „beveik" yra nepakenčiamas. Šis žodis rodo nesivaržymą, o tai jūsų interpretaciją daro neįmanomą.

— Skaistybę atimti galima ir nesivaržant.

— Tik jau ne tada, kai esi beprotiškai įsimylėjęs.

— Jūs nepripratinote manęs prie tokio romantizmo, Fransuaza, — pasakė mergaitė su pašaipia šypsena. — Prisimenu girdėjusi iš jūsų lūpų nepaprastai pragmatiškus svarstymus sekso klausimais.

— Juos ir tęskim: kaip, jūsų manymu, jis atliko reikalą kameroje, ant stalo kampo?

— Tai techniškai įmanoma.

— Tik ne su išsigandusia nekalta mergele!

— Ji man neatrodo taip jau labai išsigandusi. Jei norite išgirsti mano nuomonę, ji ir atėjo atsiduoti Fabricijui, ne dėl ko kita.

— Tai nelimpa prie jos būdo — ji pamaiva. Bet grįžkim prie technikos: ar pagalvojote, kokie tais laikais buvo moterų baltiniai? Tai buvo tokie labirintai, kad tą dalyką buvo galima padaryti tik padedant moteriai. Ar įsivaizduojat, kaip Klelija padeda atimti sau pačiai skaistybę?

— Merginos kartais turi stulbinančios drąsos.

— Kalbate iš patirties?

— Nekeiskim temos. Fabricijus — karštas jaunas italas, garsaus praėjusio amžiaus romano herojus. Jis pametęs galvą iš meilės Klelijai ir po begalinio laukimo jam pagaliau nusišypso laimė būti vienam su savo mylimąja. Jis tikras lepšis, jei nepasinaudoja šia proga!

— Nesakau, kad jis jos nepaliečia, sakau, kad jis daro ką kita.

— Ak! Ar galima sužinoti ką?

— Žodis „postūmis", man regis, veikiausiai reiškia glamonę.

— Kokią glamonę? Kalbėkit aiškiau.

— Nežinau... gal krūtinės.

— Jūsų pliuškis pasitenkintų menku nieku. Jo širdis turėtų būti užšalusi, kad nenorėtų daugiau.

— „Mano pliuškis"? Kalbate taip, lyg aš būčiau autorė. Aš viso labo komentuoju tai, kas parašyta.

— Nesąmonės. Didžiosioms knygoms būdinga tai, jog kiekvienas skaitytojas yra jų autorius. Knyga turi byloti jums tai, ko norite. O jūs norite tiek mažai.

— Aš noriu ne šito. Jei Stendalis būtų norėjęs, kad Klelija prarastų nekaltybę tokiomis aplinkybėmis, jis būtų apie tai pasakęs daugiau. Nebūtų sukimšęs to į du neaiškius sakinius.

— Ne, jis padarė kaip tik šitaip. Čia slypi visas stilingumas. Jums reikėtų detalių?

— Taip.

— Tai Stendalis, Fransuaza, o ne Bremas Stokeris. Jums verčiau reikėtų skaityti pasakojimus apie vampyrus: hemoglobino scenos jums suteiktų didesnį pasitenkinimą.

— Nekalbėkit blogai apie Bremą Stokerį, aš skaitau jį su malonumu.

— Aš irgi! Mėgstu ir kriaušes, ir granatus. Nepriekaištauju kriaušėms, kad jų skonis kitoks nei granatų. Mėgstu kriaušes dėl jų ypatingo subtilumo, mėgstu granatus dėl varvančio per smakrą kraujo.

— Pasirinkote gerą pavyzdį.

— Beje, jei mėgstate vampyrus, turite perskaityti Šeridano Le Faniu „Karmilą".

— Jei grįžtume prie „Parmos vienuolyno", ar negalėtume manyti, kad mudvi abi esame teisios? Jei Stendalis pasitenkino dviem sakiniais, galbūt jis norėjo būti dviprasmis. Arba gal jam pačiam nepavyko apsispręsti.

— Sakykim. Bet iš kur toks jūsų noras, kad šitaip būtų?

— Nežinau. Man atrodo, du žmonės gali jaustis tvirtai susieti, nors nėra pažinę vienas kito bibline šio žodžio prasme.

— Mūsų nuomonės sutampa.

Toliau masažas vyko tylomis.

Lonkūras aplankė Fransuazą Šaven avietiniame kambaryje po dešimties minučių, kai ji ten grįžo.

– Atnešu jums „Karmilą“, nes numanau, kad jos prašysite.

– Matau, jūs ir toliau nepraleidžiate pro ausis nė vienos smulkmenėlės iš mūsų pokalbių.

– Daug prarasčiau to atsisakydamas. Klausytis dviejų jaunų moterų aptarinėjant, kaip Klelija prarado nekaltybę, man pasirodė tikras malonumas. Tiesą sakant, palaikau jūsų pusę: manau, kad Konti lieka nekalta.

– Stebiuosi. Juk jūs nesate susilaikymo šalininkas, – tarė ji pašaipiu balsu.

– Iš tikrųjų. Bet Fabricijų del Dongą laikau visišku mulkiu. Todėl mano nuomonė tokia.

– Nieko nuostabaus, kad gašlus senis niekina jaunuolį idealistą.

– Nenuostabu ir tai, kad jauna tyra moteris niekina gašlų senį.

— Ar atėjote pas mane pasidalinti savo literatūrinėmis pažiūromis?

— Man nėra ko jums atsiskaitinėti. Mėgstu su jumis kalbėtis, ir tiek.

— Šis malonumas nėra abipusis.

— Man tai nesvarbu, brangioji panele. Man jūs labai patinkate. Mėgstu žiūrėti į pasipiktinusį jūsų veidą.

— Dar vienas tipiškas senatvės džiaugsmas.

— Jums nė į galvą neateina, kokį malonumą teikia man tokio pobūdžio pastabos. Širdis sąla, kai mane smerkiate. Tikra tiesa, mėgaujuosi tokiais džiaugsmais, kokiais galiu. Ir, įsivaizduokit, jie saldesni ir daug pranašesni už lengvai pasiekiamus jaunystės pasitenkinimus. Man buvo skirta būti senam. Tai man tinka, ir aš jau daug metų toks esu. Keturiasdešimt penkerių atrodžiau kaip šešiasdešimt penkerių. Jūra raukšlėmis išvagojo veidą.

— Kas man iš jūsų išpažinčių?

— Kai sutikau Adelę, man buvo keturiasdešimt septyneri, o jai aštuoniolika, bet amžiaus skirtumas atrodė kur kas didesnis. Kodėl aš jums tai pasakoju? Todėl, kad jūs — vienintelis žmogus, su kuriuo galiu pasikalbėti apie Adelę. Apie ją niekam niekad nepasakojau, ir tam buvo priežastis.

— Jaučiate poreikį apie ją kalbėti?

— Tas poreikis tuo baisesnis, kad nepatenkintas jau dvidešimt metų. Hazelė nieko nežino ir neturi sužinoti. Tai galėtų jai sukelti pavojingų minčių.

— O svarbiausia, atverti akis ir padėti suvokti, kaip meluojate. Ji nežino, kad jos naktiniai marškiniai buvo

Adelės. Nežino nei to, kad esate šio keisto namo architektas: mano, kad nusipirkote jį tokį, koks jis dabar.

— Yra dar daug dalykų, kurių ji nežino. Ir kurių nežinote jūs.

— Pasakykit, nes mirštate iš noro juos atskleisti.

— Kai prieš trisdešimt metų Puant a Pitre sutikau Adelę, mane it žaibas trenkė. Jūs matėte jos portretą: angelas, nukritęs iš dangaus. Iki tol nė karto nebuvau mylėjęs. Likimas panoro, kad jau tada atrodyčiau kaip senis. Apie panelę Langlė, jauną turtingą našlaitę, sukosi daug gerbėjų. Aš neturėjau jokio šanso. Ir tada nutiko tas išganingas įvykis. Vienas deputatas užsuko į Gvadelupą, ir jo garbei buvo surengtas pokylis. Visas Puant a Pitras buvo į jį sukviestas — taip, jūs neįsivaizduojate, kaip aš išsidirbinėjau, kad tik pamatyčiau tą merginą, kuri manęs nė nepastebėdavo. Apdujęs ir nevilties apimtas žiūrėjau, kaip ji šoka. Kam labiau už seną įsimylėjėlį pažįstama kančia ganyti akimis visišką nepasiekiamybę?

— Gana skambių posakių. Ką jūs darėte?

— Nieko. Kaip sako vaikai, pradėjau ne aš. Įsikišo likimas. Buvo pats šventės įkarštis, kai staiga įsiplieskė gaisras. Žmonės pasipylė į visas puses. Jaunuoliai, kurie prieš penkias minutes siūlė savo širdį Adelei, rėkdami dėjo į kojas, negalvodami, kas bus su ja. Panika ją paveikė keistai: ji nejudėdama stovėjo tarp liepsnų, paralyžiuota, tarsi užsimiršusi. Taip sakant, prarado sąmonę stačia; sustingusi žiūrėjo į ugnį, pakraupusi ir užhipnotizuota. O aš nepalikau jos nė akimirkai — tai įrodo, tarp mūsų kalbant, kad aš vienintelis ją tikrai mylėjau.

— Geras pasiteisinimas.

— Sakykit, ką norit, bet aš jai, šiaip ar taip, išgelbėjau gyvybę. Jei ne aš, ji, be jokios abejonės, būtų žuvusi per gaisrą.

— Verčiau sakykim, kad prailginote jos gyvenimą dešimčia metų.

— Jei jūs, slaugytoja, būtumėt dešimčia metų atitolinusi ligonio mirtį, argi nesakytumėte, kad išgelbėjote jam gyvybę?

— Nė iš tolo nesulyginsi mano darbo ir žiaurios jūsų suktybės.

— Teisybė, jūs nesate įsimylėjusi savo ligonių. Grįžkime į 1893 metus: taigi buvau su Adele vidury gaisro. Mintys žaibiškai sukosi mano galvoje: supratau, kad kitos progos nebus. Pakėliau ant rankų jos lengvą kūną ir uždengiau jai veidą savo švarku. Paskui nubėgau per ugnį: vos iššokau iš pokylių salės, kai ji griuvo apsiausta liepsnų. Per visuotinę paniką niekas nematė, kaip aš bėgau, rankose nešdamas būtybę paslėptu veidu. Nunešiau ją iki kambario, kurį nuomojau netoliese nuo tos vietos.

— Leiskit man spėti: pirmiausia jūs pasistengėte atsikratyti visais veidrodžiais.

— Na, žinoma. Kai mergina atsitokėjo, švelniai ir taktiškai jai pranešiau, kad jos veidas apdegė ir ji subjaurota. Ji beveik nebeprisiminė, kas atsitiko, ir patikėjo manim. Paprašė manęs atnešti veidrodį. Aš nė už ką nesutikau. O kad ji vis labiau maldavo, nuėjau pas veidrodininką ir paprašiau padaryti man rankinį veidrodį, kaip galima labiau iškreipiantį vaizdą, kad galėčiau iš-

krėsti pokštą savo senam bičiuliui. Jis meistriškai įvykdė užduotį. Atnešiau veidrodį Adelei ir padaviau tardamas: „Matote, panele. Aš jus įspėjau". Ji pamatė veidrodyje išpurtusį, baisų ir nežmogišką veidą. Suklykė iš siaubo ir nualpo.

— Šį veidrodį jūs išsaugojote, ar ne?

— Nesuvokiama intuicija liepė man jį pasilaikyti. Kai mergina atsigaivelėjo, ji prakalbo į mane tokiais žodžiais: „Pone, jūs turite kilnią širdį, jūs, ko gero, vienas girdėsite jau amžinai nelaimingos būtybės maldą: jei jaučiate man švelnius jausmus, paslėpkit mane, kad manęs niekad nebematytų kitų žvilgsniai. Kad žmonės, kurie mane pažinojo mano spindesio laikais, nesužinotų, kokia aš dabar! Kad jie išsaugotų tobulą mano atsiminimą!" Atsakiau, kad esu kapitonas ir ketinu plaukti per vandenyną savo laivu. Pasiūliau jai mane lydėti. Ji su dėkingumu pabučiavo man rankas. Keistas reginys — gražuolė, atsiklaupusi prieš mane ir glaudžianti žavingas lūputes prie mano sausų ir raukšlėtų plaštakų.

— Jūs šunsnukis.

— Man nė motais. Taigi mes perplaukėm Atlanto vandenyną ir atvykom į Mazgą, kuris jau buvo uostas, bet mažai žinomas, kaip ir dabar.

— Kaip tik dėl šios priežasties jūs ir pasirinkote Mazgą, ar ne? Norėjote per daug nekristi į akis.

— Pirmiausia dėl Mirties Pasienio, tuo metu negyvenamos salos. Palikau Adelę laive ir nuėjau derėtis dėl salos pirkimo — tai buvo daug lengviau, nei spėjau. Paskui nupiešiau šio dvaro planus ir pastatydinau jį, laikydamas tai didžiausioje paslaptyje, nusamdęs statybi-

ninkus iš toli. Įkurdinau jame merginą, o šioji nežinojo, kaip išreikšti savo dėkingumą, kad pastačiau jai namus be atspindžių.

— Ar ji jau buvo jūsų meilužė?

— Ne, palaukiau, kol būsime Mirties Pasienyje. Norėjau, kad tai vyktų kaip galima geresnėmis sąlygomis: Adelė per visą kelionę sirgo jūros liga, ir aš norėjau, kad ji turėtų sveikatos tam, kas bus jos pirmasis kartas, — mat ji buvo nekalta, kaip ir Hazelė prieš penkerius metus.

— Aš neklausinėju tokių smulkmenų.

— Bet aš pats noriu jas pasakyti.

— Jūs toks kaip visi vyrai: beprotiškai mėgstate girtis savo lytiniu gyvenimu.

— Reikėtų žiūrėti subtiliau. Pirma, aš niekad neturėjau galimybės kam nors tai papasakoti, ir jūs gerai suprantate kodėl. Be to, kiek man nepatiktų atsiverti pirmam pasitaikiusiam, tiek man patinka nieko neslėpti nuo gražios, išmintingos ir pasipiktinusios jaunos moters. Taip, Adelė ir Hazelė buvo nekaltos. Koks aš laimingas vyras!

— Man visada buvo labai įdomu, kad vyrai kalba apie merginų nekaltybę kaip apie trofėjų. Medžiotojai ant sienų kabina šernų galvas ir elnių ragus, o jums reikėtų pasikabinti rūtų vainikėlius.

— Erotika — kvailas dalykas, panele, bet dar kvailiau jos atsisakyti. Kai pirmą kartą atėjau pas Adelę į lovą, ji nenorėjo patikėti, kad jos geidžiu. „Tai neįmanoma, — protestavo ji, — tik pabaisa galėtų geisti tokios merginos kaip aš!" Sakau: „Aš išmokau už tavo sudarkytų bruožų įžvelgti tavo sielą ir ją mylėti", — o ji, neįpratu-

si manęs tujinti kaip ir Hazelė, atkerta: „Jei mylite mano sielą, pasitenkinkit ja!" Tos pačios frazės kaip mano dabartinės globotinės, tos pačios dvejonės, primenant savo nelaimę, o ką jau kalbėti apie taktiškai nutylimą bjaurėjimąsi...

— ...suprantant, kad nesate jų svajonių princas.

— Taip. Koks atlygis man! Juk aš niekad nebuvau gražus, ir senatvė mane taip anksti užgriuvo. Laikote mane niekšu, bet jei šios merginos būtų malonėjusios manim domėtis, nebūčiau turėjęs griebtis tokios nedoros priemonės.

— Ar ketinate joms prikišti jaunystės ir grožio meilę? Tai jūsų lūpose skambėtų keistai.

— To negalima lyginti. Aš esu vyras.

— Ir kaip visi vyrai man pasakysite, kad moterys neturėtų mylėti jaunystės ir grožio. Keista: mums liepiama būti jaunoms ir gražioms, o kai ketinam įsimylėti, patariama nekreipti dėmesio į tokius niekniekius.

— Tai lemia biologija: vyras nebūtinai turi būti gražus, kad moteris jo geistų.

— Argi mes, moterys, tokie gyvuliai, kad esame nejautrios grožiui? Pasakykit, Kapitone, ar tikrai tikite tuo, ką paistote?

— Adelės ir Hazelės reakcija rodo priešingą dalyką. Bet aš manau, kad taip turėtų būti. Norėdamas atitaisyti, kas man atrodė neteisybė, aš ir griebiausi niekšybės.

— Man palengvėjo išgirdus jus sakant, jog tai niekšybė.

— Tai nereiškia, kad man gėda. Kaip galėčiau jausti sąžinės priekaištus, du kartus apdovanotas didžiausia savo gyvenimo laime?

— Ir po Adelės savižudybės jūs ramiai miegate?

— Prisipažinsiu: dėl jos savižudybės kankinausi penkiolika metų. Penkiolika kančios ir nevilties metų.

— Kodėl tik penkiolika? Kas įvyko po penkiolikos metų, kad šitai baigėsi?

— Turėtumėt žinoti: aš sutikau Hazelę.

— Štai tas ir įdomiausia! Pakartojęs tą patį nusikaltimą, jūs tampate nekaltas! Paaiškinkit, kaip įmanomas toks nukrypimas nuo normos.

— Prisipažįstu, čia paslaptis. Pamėginsiu papasakoti apie šį stebuklą. Tai buvo 1918 metų sausį. Atsitiktinumas, o gal ir pats likimas, atvedė mane į Lynus netoli Mazgo, kur turėjau praleisti dieną pas čia gyvenantį savo notarą. Didžiulei mano nuostabai, šis miestelis buvo virtęs lauko ligonine ar, tikriau tariant, masinių žudynių vieta: po kelių itin pražūtingų oro bombardavimų Lynai buvo nukloti suluošintais pusgyviais kūnais. Man atėmė žadą: Mirties Pasienyje gyvenau užsidaręs su savo skausmu. Joks kareivis niekad nebuvo įkėlęs kojos į mano salą, ir aš, taip sakant, nepaisiau karo, tik kartais girdėdavau tolimą jo gaudesį. Nesuvokiau šio konflikto masto ir siaubo, bet staiga man atsiskleidė kraupi tikrovė. Atėjo sanitarai ir paguldė ant žemės šalia manęs — aš priblokštas žiūrėjau į skerdynių vaizdą — paklode uždengtą kūną, dar vieną tarp daugybės kitų.

— Hazelę?

— O ką jūs manote? Atrodė, tai dar vienas negyvėlis, bet sanitaras pareiškė slaugytojams: „Ji dar gyva. Jos tėvai buvo užmušti vietoje". Taigi sužinojau, kad tai jauna mergina ir kad ji našlaitė.

— Jums patinka našlaitės, ar ne?

— Turint reikalą su našlaitėmis, pranašumas tas, kad nėra uošvių. Mane pagavo baisus smalsumas: kaip ji atrodo? Kokio ji amžiaus? Atsiklaupiau prie kūno ir pakėliau paklodę: mane ištiko šokas. Jūs žinote, ką reiškia išvysti tokį veidą. Nors jis buvo kitoks nei Adelės, vis dėlto panėšėjo į aną tuo, kad spindėjo ypatingu grožiu.

— Tai tiesa. Ta pati išraiška — kiek galiu spręsti iš nuotraukos.

— Atsidūriau Hieronimo Boscho paveiksle: iš visų pusių bjaurastis, siaubas, kančia, puvėsiai — o čia staiga nepaliesto tyrumo salelė. Grožis vidury purvo. Hazelė suglumusi dairėsi aplinkui, lyg klausdama savęs, ar tai ir yra pragaras. Paskui įbedė į mane tiriamas akis. „Jūs miręs ar gyvas?" — paklausė ji manęs tyru kaip šaltinio vanduo balsu. Puikus klausimas, taiklesnio nė negalėjai užduoti. Svarsčiau tik akimirką: nusinešiau ją glėbyje ir dingau automobilyje. Net pati Mirtis nebūtų kitaip elgusis. Ir iškeliavau su savo lobiu.

— Kaipgi taip?

— Niekas to nepastebėjo. Žinote, vienu sužeistuoju daugiau ar mažiau — sanitarams tai nerūpėjo. Beje, padariau jiems paslaugą, nes jų buvo per mažai tokiai daugybei merdinčiųjų.

— Kodėl ją dengė paklode? Paprastai pridengiami tik mirusieji ir sunkiai sužeisti.

— Nežinau. Gal kad ji nematytų savo tėvų lavonų. Aišku tiek, kad tas, kuris paslėpė ją po paklode, padarė man velnišką paslaugą. Nes jei sanitarai būtų išvydę jos veidą, nebūtų jo pamiršę.

— O Mazge niekas jūsų nematė nešant ją į laivelį?

— Ne. Pastačiau automobilį prie tuščios prieplaukos ir pernešiau jos kūną į laivą kaip maišą bulvių. Jūra — geriausia užkarda, kai reikia ką nors paslėpti.

— Kaip Ifo pilis?

— Čia ne kalėjimas. Hazelė gali išeiti, jei nori.

— Tai blogiau už kalėjimą. Jūsų melas įkalino Hazelę jos pačios viduje. Ji verčiau mirtų, nei išeitų. Ar žinote, kas mane stulbina? Tai, kad jūs randate meilę kaip maitvanagis: atsiduriate vietoj nelaimės valandą, stebite ir tykojate. Pamatote geriausius kąsnelius, puolate iš viršaus ir nuskrendate tolyn nešdamasis grobį.

— Šitaip veikia tikri žinovai. O bukagalviai tik ir galvoja, kaip pasidalinti savo stebuklais su minia. Dėl to jie neišvengiamai praranda grobį, o svarbiausia, mato jį virstant paprasčiausiu daiktu.

— Juokinga. Ar jums susidarė įspūdis, kad Hazelės vertė smuko po mūsų susitikimo? Priešingai: ji tapo laimingesnė ir švytėte švyti, užuot nykusi kaip anksčiau.

— Betgi jūs, ačiū Dievui, nesate minia.

— Vadinasi, tarp jūsų nenoro rodyti globotinę visam pasauliui ir noro niekam jos nerodyti turėtų būti aukso vidurys?

— Ar žinote, koks nemaloniausias jūsų bruožas? Tai polinkis mokyti kitus. Palaukit, kol rimtai įsimylėsite, ir pamatysite, ar elgsitės taip pavyzdingai. Bet aš, matydamas jūsų ribotą slaugytojos mąstyseną, abejoju, ar apskritai sugebate mylėti.

— Turbūt per tą savo ribotą mąstyseną vis dar nesuprantu, kodėl antras nusikaltimas panaikina pirmąją kaltę.

— Dabar žinote, kaip radau Hazelę: aišku, jog man ją pasiuntė likimas. Tokio susitikimo negalima laikyti atsitiktinumu. O jei naująją merginą man atsiuntė lemtis, tai tik tam, kad išpirkčiau savo kaltę. Adelė buvo mano nuodėmė, Hazelė — mano atpirkimas.

— Jūs svaičiojat! Jūs elgiatės su Hazele taip pat nusikalstamai kaip su Adele! Koks čia atpirkimas?

— Atpirkimas yra tai, kad Hazelė mane myli.

— Jūs taip manote?

— Esu tikras.

— Ir kodėl ji turėtų jus mylėti? Už ką galima jus mylėti?

— Ar mes žinome tokius dalykus?

— Aš jums pasakysiu, kas pasikeitė. Prieš trisdešimt metų buvote subrendęs ir šviesaus proto žmogus, gebantis suvokti, kad Adelė jūsų nemyli. Dabar esate silpnaprotis senis, įsitikinęs, kaip visi bjaurūs seniai, jog yra merginų išrinktasis. Tai, ką vadinate atpirkimu, tėra senatvinis marazmas.

— Man patinka jūsų taktiškumas.

— Manote, reikėtų jūsų pagailėti? Jūs juokdarys. Jau Adelė turėjo rimtų priežasčių jūsų nemylėti; Hazelė turi jų dar daugiau, nes jūs sendamas, pats žinote, nepasidarėte tobulesnis. Tai, kad čia nėra veidrodžių, turėjo komiškų padarinių: manote, jog jums neįmanoma atsispirti. O, kad mano veidas galėtų būti jums atspindžiu ir jame galėtumėt įskaityti, koks esate suvytęs, žilas, kokį pasibjaurėjimą, o ne meilę, žadinate.

— Netiesa. Aš išsaugojau ir paslėpiau savo kambaryje didelį veidrodį, kad galėčiau spręsti apie savo fizinį irimą.

— Nejaugi jame nematėte, koks esate suiręs, jei pakartočiau jūsų žodį, beje, labai taiklų? Nejaugi nematėte, kad jau seniai esate nebe tokio amžiaus vyras, kokį galėtų mylėti žydinti mergina?

— Mačiau.

— Jūs mane nuraminote.

— Vyras, kuris pasitikėtų savim ir savo patrauklumu, nebūtų griebęsis tokios gudrybės kaip aš.

— Jei esate toks įžvalgus, kaip galite manyti, kad Hazelė jus įsimylėjusi?

— Paklauskit jos, nes netikite nė vienu mano žodžiu.

— Primenu, kad uždraudėt man uždavinėti jai kitokius nei dalykinius klausimus, grasindamas mirtimi.

— Jums užtenka subtilumo, tad sugalvosite, kaip to paklausti jos netardant. Jau kelias savaites kasdien jūsų klausausi ir pradedu perprasti jūsų kalbinius metodus.

— Jei klausotės mūsų, turėjote girdėti, su kokiu pasišlykštėjimu ji kalbėjo apie naktis, kai ateinate į jos miegamąjį.

— Ir jūs puikiai atsakėte į išgąsdintos nekaltos mergelės veidmainystę.

— Negalvojau to, ką sakiau.

— Gaila. Tai buvo geras atsakymas.

— Vis dėlto, jei ji mylėtų jus, neprašytų svetimos moters pagalbos.

— Ji neprašė jūsų pagalbos. Ji gyrėsi. Kai moteris skundžiasi kokio vyro meilinimusi, ji visada tenori pasipuikuoti.

— Šiaip ar taip, vienas dalykas nekelia abejonių: jei Hazelė jus įsimylėjusi, jos labai prastas skonis.

— Bent kartą mūsų nuomonės sutampa. Adelė turėjo geresnį skonį už ją. Jei žinotumėt, kaip skaudu, kai mylima moteris tavim bjaurisi! Jei ji, nemylėdama mano kūno, bent būtų jautusi man šiek tiek švelnumo! Kartais melsdavau ją pasistengti mane pamilti, sakydamas, kad, šiaip ar taip, ji praleis savo gyvenimą su manim ir būtų laimingesnė, jei mane mylėtų. Ji atsakydavo: „Betgi aš stengiuosi!"

— Suprantu, kodėl ji nusižudė, vargšelė.

— Per tuos dešimt metų, kuriuos praleidom kartu, beveik niekad nemačiau jos šypsantis. Kartais ji nueidavo prie jūros ir atsisėsdavo. Valandų valandas žiūrėdavo į horizontą. Klausdavau kodėl, ir ji atsakydavo: „Laukiu kažko, kas neatsitinka. Manyje tiek troškimų! Nors žinau, jog mergina sumaitotu veidu negali iš gyvenimo nieko tikėtis, vis vien laukiu, kad kažkas atsitiktų, kad kas nors pasirodytų". Ir ji baigdavo fraze, kuri draskydavo man širdį: „Ar manyje slypėtų toks begalinis troškimas, jei jam būtų lemta nueiti vėjais?"

— Kaip drįstate teigti, kad ją mylėjote? Ji žiauriai kentėjo per jus, jūsų akyse. Būtumėt galėjęs išvaduoti ją iš kančių keliais žodžiais, tačiau to nepadarėte!

— Pagalvokit. Ar įsivaizduojate mane sakant jai teisybę? „Adele, meluoju tau jau ketveri metai, aštuoneri metai. Tu graži kaip angelas, tu dar gražesnė, nei buvai aštuoniolikos metų, prieš tą gaisrą, iš kurio ištrūkai sveikutėlė. Tavo veidas nebuvo subjaurotas nė akimirksnį, o apgavau tave tik todėl, kad nesumanytum manęs palikti. Nepyk, aš nesugalvojau kito būdo, kaip tave užkariauti". Jei būčiau tai prisipažinęs, ji būtų mane užmušusi!

— Ir būtų teisingai padariusi.

— Bet, supraskit, aš nenorėjau iki to prieiti.

— Nesuprantu. Jei aš padaryčiau žmogų, kurį myliu, nelaimingą, verčiau norėčiau numirti.

— Ką gi, jūs esate šventoji. O aš ne.

— Buvote laimingas, nors žinojote, kad sugriovėte jos gyvenimą?

— Taip.

— Man tai netelpa galvoj.

— Tai nebuvo didžiausia laimė, bet ne taip jau blogai. Gyvenau su savo mylimąja, mylėdavausi su ja...

— Norite pasakyti, ją prievartaudavot?

— Vėl tie jūsų skambūs žodžiai! Ne, iki jos savižudybės buvau visai patenkintas.

— Ir kai Hazelė nusižudys, būsite savim patenkintas?

— Ji nenusižudys. Ji kitokia. Niekad nemačiau jos sėdint pajūryje ir žiūrint į horizontą.

— Jei klausotės mūsų pokalbių, turite žinoti kodėl.

— Taip, paistalai, kad ten kažkas yra... Veikiau manyčiau, kad ji linksmo būdo. Dievas ar dievai, ar nežinia kas padarė nepaprastą malonę: grąžino man prarastą merginą, ir dar geresnę. Hazelė kupina džiaugsmo, kurį tereikia pažadinti, ir jis dažnai pabunda. Ji geismingesnė ir ne tokia melancholiška kaip Adelė.

— Ar jums neatrodo keista, jei grįžtume prie jūsų samprotavimo, kad tos dieviškos instancijos atsiuntė jums dovaną? Kaip atlygį už ką?

— Pirma, jei yra dievybė, nežinau, ar jai rūpi teisingumas. Antra, galima manyti, kad — nors tai, žinoma, atrodo paradoksalu — mano elgesys keitėsi į gera.

— Norite pasakyti, į gera jums.

— Į gera ir merginoms. Ar jūs pažįstate daug vyrų, kurie paskyrė savo gyvenime tokią didelę vietą meilei kaip aš?

— Ir štai kas rodo save kaip pavyzdį, dievaži.

— O kaipgi. Daugumai žmonių meilė tėra menka gyvenimo dalis, tokia pat kaip sportas, atostogos, reginiai. Meilė suinteresuota būti praktiška, derėti su pasirinktu gyvenimu. Vyrui viskas priklauso nuo karjeros; moteriai svarbiausia vaikai. Dėl tokio požiūrio meilė tegali būti trumpas susižavėjimas, liga, kurią norima kuo greičiau išsigydyti. Todėl yra galybė nuvalkiotų gydomosios paskirties posakių apie aistros efemeriškumą. O aš įrodžiau, kad jei kuri savo likimą ant meilės pamato, šioji lieka amžina.

— Amžina iki vargšės išrinktosios nusižudymo.

— Daug amžinesnė, nes išrinktoji buvo man grąžinta.

— Na ir graži ta jūsų meilė, sugadinusi gyvenimą dviem nekaltoms būtybėms.

— Ar kada pagalvojote, kokia būtų buvusi jų dalia be manęs? Įsivaizduokim geriausią atvejį: jos būtų ištekėjusios už turtingų vyrų, susiviliojusių jų grožiu. Šie, pripratę prie jų žavesio, būtų jas pamiršę ir grįžę prie savo reikalų. Jos būtų likusios tik sutuoktinėmis ir motinomis, o jei būtų norėjusios bent kokio jausmo, būtų priverstos įsivelti į miesčionišką svetimavimo komediją. Sakote, sugadinau joms gyvenimą, o juk aš išgelbėjau jas nuo banalios kasdienybės, kuri būtų jas iš lėto uždusinusi.

— Taip išgelbėjote, kad viena iš jų nusižudė.

— O ne! Jei pagaliau pripažintumėt, kad Hazelė ir Adelė yra viena būtybė, suprastumėt, jog šis reikalas ne-

turi nieko bendra su mirtimi. Adelė grįžo Hazelės bruožais ir — kaip bet kuris asmuo, žuvęs, kad atgimtų, — padarė pažangą: Hazelė gyvesnė ir linksmesnė už Adelę, atviresnė meilei.

— Niekad nesu girdėjusi nieko kvailesnio. Man visada atrodė juokingi pasakojimai apie reinkarnaciją. Tik to betrūko, kad metempsichozė pasitarnautų jūsų išteisinimui!

— Atmerkit akis! Dvi aštuoniolikmetės merginos, našlaitės, prilygstančios viena kitai grožiu ir žavesiu, abi užkluptos didelės nelaimės, kuri galėjo sumaitoti joms veidus; viena vardu Adelė Langlė, kita Hazelė Angler. Netgi jų vardai panašiai skamba!

— Paaiškinsite tai teisme. Nėra abejonių, kad jūsų fonetiniai argumentai bus įtikinantys.

— Aš neturiu ką pasakyti jokiam teismui. Įstatymo akyse neturiu sau ko prikišti.

— Prievartavimas, įkalinimas...

— Nei prievartavimas, nei įkalinimas. Aš jų nepaėmiau jėga ir nedraudžiau joms palikti šių namų.

— Bet man jūs neleidžiate iš čia išeiti!

— Tai jau taip. Jūs esate mano vienintelis nusikaltimas. Bet pati to prisišaukėte.

— Iš tikrųjų. Kalta aš.

— Taip, nes užsispyrėte nematyti mano nuopelnų. Mano dėka Adelė-Hazelė gyvena kaip romantiška princesė. Ji sukurta tam, o ne tapti miesčione reproduktore.

— Moteris turi ir kitų pasirinkimų: yra ne tik romantiškų princesių ir miesčionių reproduktorių.

— Dar yra ginčininkių slaugytojų, kurios galop lieka senmergėmis.

— Dar yra ir žudikių. Ar žinote, kad moterys puikiai žudo?

— Bet joms dar reikia turėti tam galimybę.

Lonkūras spragtelėjo pirštais, ir du cerberiai išdygo iš už durų.

— Matote, panele, vargu ar jūsų naujasis pašaukimas ras čia palankią dirvą. Šį malonų pokalbį pratęsime rytoj. Palieku jus skaityti „Karmilos“. Jūs nesigailėsite.

Prieš dingdamas jis pridūrė:

— Viešnagė čia bus jums labai naudinga. Atradusi geras knygas, jūs tapsite nebe tokia ribota būtybe.

Fransuaza Šaven perskaitė „Karmilą". Ryte prarijo tą trumpą pasakojimą. Ir patyrė daug malonumo. Paskui ėmė sukti galvą, kodėl kalėjimo sargas norėjo, kad ji susipažintų su šia knyga. Fransuaza užmigo galvodama, kad jei kaip Karmila turėtų galią eiti kiaurai sienas, ji pasiektų savo tikslą.

Rytojaus dieną ji tyčia pasistengė kalbėti su Hazele tik kuo nekalčiausiomis temomis. Paprašė patarimų, ką skaityti.

— Pasakykit man visus pavadinimus, kokius tik galite. Aš pradedu suvokti, kokią išlaisvinančią galią turi literatūra. Nebegalėčiau be jos apsieiti.

— Literatūra turi ne tik išlaisvinančią galią, ji turi ir išganančią galią. Ji mane išgelbėjo: jei ne knygos, jau seniai būčiau mirusi. Ji išgelbėjo ir Šachrazadą iš „Tūkstančio ir vienos nakties". Ji išgelbėtų ir jus, Fransuaza, jei tik jums vieną dieną prisireiktų būti išgelbėtai.

„Kad ji žinotų, kaip man to reikia!" — pagalvojo avietinio kambario kalinė.

Hazelė išvardino jai daugybę pavadinimų.

— Turėtumėt juos užsirašyti, nes pamiršite, — tarė ji masažuotojai.

— Nėra reikalo. Mano gera atmintis, — atsakė šioji, žinodama, kad smalsi ausis jų klausosi ir rašo už ją.

Tą patį vakarą Lonkūras staiga pasirodė jos kambaryje su keturiais savo vyrais: jų nebuvo per daug tokiai galybei knygų sunešti.

— Dar laimė, kad mano globotinė nepasiūlė jų daugiau. Jūsų kambarys nėra toks didelis.

— Tikėjausi, kad pasakysit: „Jums jau nebeužteks gyvenimo, nespėsit viso to perskaityti".

— Tai priklauso nuo jūsų.

Jis išsiuntė keturis parankinius.

— Žinote, esu labai nusivylęs jūsų pokalbiais su Hazele šią popietę.

— Nelabai suprantu, ką galite jiems prikišti.

— Čia šuo ir pakastas: jūsų literatūriniai pašnekesiai buvo nepriekaištingi. Mėlynoji kojinė, šnekanti su kita mėlynąja kojine. Aš nuobodžiavau. O juk buvau pakišęs jums gerų idėjų.

— A! — tariamai nustebo slaugytoja, it naivi mergaitė, einanti prie Pirmosios komunijos.

— Jūs galėjot kalbėti su ja apie „Karmilą".

— Kodėl?

— Ar skaitėte ją?

— Taip. Ir ką gi?

Kapitonas užvertė akis į dangų.

— Kaimo vištele, nejaugi jūs nieko nesupratote?

— Ką gi aš turėjau suprasti? — nusistebėjo Fransuaza, nutaisiusi paiką veidą.

— Jūs mane smarkiai nuvylėte. Remdamasi „Karmila", būtumėt galėjusi užmegzti smagų pokalbį su mano globotine. O po paskutinio užsakymo nematau šviečiant horizonte nieko įdomaus: „Astrėja" — garbės žodis, Hazelė, be abejo, yra paskutinė Onorė Diurfė skaitytoja! — šventojo Pranciškaus Salezo „Pamaldaus gyvenimo pradmenys" — kodėl ne katekizmas, kol jūs čia? — ponios de Stal „Apie Vokietiją" — sunku įsivaizduoti, kokios knygos galėtų būti dar...

— Dar kokios?

— Suprantate, ką noriu pasakyti, ar ne?

— Ne.

— Jaučiu, kad Hazelės kambarys taps preciozių salonu. Užsiminėte apie savo gyvenimo trukmę. Žinokit, tai daugiausia priklauso nuo to, kiek įdomūs bus jūsų pašnekesiai su mažyle. Jei man teks ištisus mėnesius klausytis jūsų komentuojant Pranciškų Salezą, aš pavargsiu.

— Ir ką gi norite girdėti mus kalbant?

— Gerų temų netrūksta. Tarkim, galėtumėt kalbėti apie mane.

— Iš tikrųjų, geresnės temos nė būti negali, — nusišypsojo Fransuaza.

— Vakar suabejojote, ar ji gali mane mylėti. Būtumėt galėjusi panagrinėti šį klausimą.

— Pone, tai ne mano reikalas.

— Baikit šią komediją. Per vėlu vaidinti tobulą slaugytoją. Tiesą sakant, turiu jums minklę: koks ryšys tarp gyvsidabrio ir jūsų?

— Puikiai žinote.

— Ne, aš kalbu apie mitologinę sąsają, siejančią jus su gyvsidabriu.

— Nežinau.

— Alchemikai siejo gyvsidabrį su Merkurijaus planeta. O koks dievų žinianešio Merkurijaus simbolis? Kaducėjus!

— Medicinos simbolis.

— Taip, jūsų profesijos. Žinianešių ir gydytojų simbolis tas pats. Įdomu kodėl, — ironiškai pasakė Lonkūras.

— Yra žinių, kurios išgydo.

— Ir yra slaugytojų žinianešių, kurios netgi norėtų pagrįsti šią mitologinę sąsają, perduodamos savo žinią gyvsidabriu. Gaila, kad iš to nieko neišėjo.

— Tai sutapimas, kuriuo aš pasinaudosiu.

— Maniau, padarėte tai tyčia.

— Jūs per geros nuomonės apie mane.

— Teisybė. Jūs jau ne kartą mane nuvylėte. Atrodote tokia subtili, neeilinė, bet kai geriau jus pažįsti, pamatai turįs reikalą su bukagalve kaimiete. Palieku jus skaityti, nieko nebesitikėdamas iš jūsų proto. Rytoj Hazelės gimtadienis — nepamirškit jos pasveikinti.

Fransuaza palaukė vidurnakčio. Kai dvare stojo gūdi tyla, ji ėmėsi darbo.

— Pažiūrėsim, kiekgi tos neapčiuopiamos, išlaisvinančios ir išganančios, galios turi literatūra, — pasišaipė ji.

Avietinio kambario baldai buvo dideli ir sunkūs. Slaugytoja galėjo perstumti tik stalą, prie kurio valgydavo; jinai pastatė jį palei sieną.

Kaip visuose šių namų kambariuose, čia tebuvo vienas langas nepasiekiamame aukštyje. Fransuaza uždėjo kėdę ant stalo, bet iki langelio palubėje buvo dar labai toli. Tada, kaip buvo numačiusi, panaudojo knygas.

Pradėjo nuo didžiausių ir storiausių, kad ant kėdės pasidarytų tvirtas pamatas: Viktoro Hugo raštai buvo pirmarūšė statybinė medžiaga. Paskui ji sukrovė barokinės poezijos rinkinius, dėkodama Agripai d'Obinjė. Po Madlenos de Skiuderi „Klelijos" ėjo Mopasanas, mūrininkei nė nenutuokiant, koks pasibaisėtinas toks sugretinimas. Paskui anachroniškais laiptais virto Pranciškus Salezas, Tenas, Vijonas, ponia de Stal ir ponia de Lafajet (ji su malonumu galvojo, kaip pasisekė šioms dviem kilmingoms damoms, kad jos atsidūrė kartu), „Vienuolės portugalės laiškai", Onorė Diurfė, Floberas, Servantesas, „Gendži monogataris", Nervalis, Elžbietos epochos ledi Amelijos Nortemb pasakos, Paskalio „Provincialo laiškai", Sviftas ir Bodleras — visa tai, į ką šio amžiaus pradžios mergina, išsilavinusi, jautri ir imli, turėjo užmesti akį.

Jai trūko vos vieno ar dviejų tomų, kad pasiektų langą. Prisiminė komodos stalčiuje palikusi „Parmos vienuolyną" ir „Karmilą". Tada knygų bokštas iškilo iki reikalingo aukščio.

„O dabar, jei kalnas grius, vadinasi, iš literatūros nėra ko tikėtis", — pasakė ji sau.

Lipti buvo pavojinga: jei ne ilgos kojos ir įgimtas gebėjimas išlaikyti pusiausvyrą, ji nebūtų turėjusi nė menkiausio šanso — susidūrus su knygų pasauliu, nėra nieko svarbiau kaip tvirtai laikytis ant kojų.

Kai alpinistė buvo viršūnėje, ji užkėlė pusę sėdynės ant palangės ir atsiduso. Nusitraukė batelį ir, laikydama jį kaip plaktuką, kulnu išmušė langą. Išėmė stiklo šukes ir nuleido kojas.

Žemė buvo toli. „Ką padarysi: žūti ar būti", — pagalvojo ji. Pasimeldė šventajam Edmonui Dantesui, pabėgimų krintant į tuštumą globėjui, ir šoko. Jos lengvumas, lankstumas ir nuovokios kojos ją išgelbėjo: ji nukrito nė trupučio nesusitrenkusi, lyg būtų tai dariusi visą gyvenimą.

Apsvaigusi nuo atgautos laisvės, visa krūtine įkvėpė gaivaus oro, paskui surezgė veiksmų planą.

Ji sustojo po Hazelės langu ir susimąstė; užsiropšti siena neatrodė neįmanoma, bet Lonkūro kambarys buvo netoli; ji negalėtų išmušti lango, kad jis neišgirstų.

Ne, reikia ryžtis lipti girgždančiais vidiniais laiptais. „Verčiau negalvoti, kitaip neturėsiu drąsos atlikti tokį beprotišką žygį", — nusprendė jinai.

Įsėlino pro duris, kurių nebuvo jokio reikalo rakinti. Laikydama batelius rankoje, ėmė lipti užgniaužusi kvapą: laiptai kas žingsnis girgžčiojo. Išsigandusi sustojo, paskui pamanė: „Lėtumas tik trukdo, prideda man svorio: jei noriu būti kuo lengvesnė, reikia bėgti ant pirštų galų, šokinėjant per kelias pakopas".

Ji sulaikė kvėpavimą, įsibėgėjo ir keliais mikliais šuoliais pasiekė antrą aukštą, sutaupiusi daug decibelų. Jai kilo puiki mintis nestabtelėti ir toliau su oro pagalve skrieti iki globotinės kambario.

Uždariusi duris iš vidaus, ji galiausiai atsikvėpė ir žiūrėdama į miegančią mergaitę išgirdo, kad jos širdis jau nebe taip daužosi. Sieninis laikrodis rodė pirmą valandą. „Man bus reikėję tik šešiasdešimt minučių savo planui įvykdyti. Kiek laiko reikės dabar, kol sugriausiu kalėjimą, kuris egzistuoja tik jos galvoje?"

Ji uždėjo ranką Hazelei ant burnos, kad užslopintų jos šauksmą. Mergaitė atmerkė išsigandusias akis; slaugytoja priglaudė pirštą prie lūpų, prašydama kalbėti pašnibždomis.

— Norėjau pirmoji pasveikinti jus su gimtadieniu ir palinkėti laimės, — nusišypsojo ji.

— Pirmą valandą nakties? — priblokšta sumurmėjo globotinė. — Kaip jūs čia atsiradote?

— Aš nebuvau grįžusi į Mazgą.

Ji papasakojo apie savo įkalinimą avietiniame kambaryje, kitame dvaro gale.

— Nesuprantu. Kodėl jis jus uždarė?

— Tai ilga istorija. Ar manote, kad jūsų globėjas miega?

— Kiečiau nei paprastai. Jis išgėrė migdomųjų, kad būtų geros formos mano gimtadienio naktį.

— Pačiu laiku, geriau nė būti negali.

Ji papasakojo Adelės Langlė istoriją. Hazelė prarado amą. Fransuaza ją papurtė.

— Ar jūs vis dar nesupratot? Jūsų istorija tokia pati! Lašas į lašą!

— Toji mergina nusižudė? — apdujusi sulemeno globotinė.

— Taip, ir jūs tą patį padarysit, jei užsispirsite ir nematysite tiesos.

— Kokios tiesos?

— Kaip kokios tiesos? Kad jūsų bjaurumas toks pat kaip velionės Adelės. Tas gaisras nė kiek nesužalojo jos veido, bet toliau degino ją iš vidaus, kol ji metėsi į vandenį jo užgesinti.

— O aš sapnuose girdžiu bombas, krintančias ant kelio...

— Taip, ant kelio, bet ne ant jūsų. Jūs nuo jų nenukentėjot.

— Mano tėvai žuvo!

— Jiems nenusišypsojo tokia laimė kaip jums. Taip, laimė: žiūrėdamas į jus, niekas negalėtų įsivaizduoti, kad buvote patekusi į bombardavimą.

— Į mane žiūrint galima pamanyti, kad aš luoša nuo gimimo. Kokia paguoda!

— Ne, kvailiuke! Ką tik jums pasakiau, kad jūsų istorija tokia pati kaip Adelės Langlė! Gal jūs nevisprotė?

— Aš nesu mačiusi tos merginos.

— O aš mačiau jos nuotrauką: tokia graži, kad už širdies griebia. Man teko pažinti tik vieną būtybę, kurios grožis padarė didesnį įspūdį, — jus.

Mergaitė kelias akimirkas buvo it apmirusi, paskui ėmė raukytis ir trypti kojomis.

— Nekenčiu jūsų, Fransuaza! Išeikit, nebenoriu jūsų niekad matyti.

— Kodėl? Kad sakau jums tiesą?

— Todėl, kad meluojate. Galbūt jums pavyksta taip save apgauti ir įtikinti, kad meluojate iš geros valios, norėdama paguosti vargšę luošę. Ar nesuprantat, kokia jūs žiauri? Ar galite įsivaizduoti, kiek man reikėjo pastangų per šiuos pastaruosius penkerius metus, kad susitaikyčiau su tuo, su kuo neįmanoma susitaikyti? O jūs ateinate manęs gundyti, nes aš, žinoma, gundausi jumis patikėti, nes, kaip kiekvienas žmogus, giliai širdyje saugau negęstančią vilties kibirkštį...

— Nereikia puoselėti vilties, reikia pažvelgti tiesai į akis!

— Aš pažvelgiau tiesai į akis prieš penkerius metus tame nelemtame veidrodyje. To man užteko!

— Pakalbėkim apie tą veidrodį! Kapitonas nusipirko jį prieš trisdešimt metų iš vieno Puant a Pitro veidrodininko. Šiuo daiktu, kurio paskirtis — krėsti pokštus draugams, jūsų globėjas pasinaudojo, kad įtikintų Adelę jos metamorfoze. O vėliau taip pat sėkmingai pakartojo bandymą su jumis.

— Netikiu nė vienu žodžiu iš to, ką čia aiškinate. Jūs tai sakote norėdama apjuodinti mano geradarį.

— Laimingas geradarys, išradinga gudrybe gavęs į meilužes dvi gražiausias pasaulyje merginas! Bet pasakykit, kas galėtų skatinti mane taip rizikuojant ateiti pas jus drabstyti purvais šio švento žmogaus?

— Nežinau. Piktumas, veidmainystė, nedorumas — bet kas, ką gali slėpti toks gražus veidas kaip jūsų.

— Bet ką aš laimėčiau meluodama ir kodėl jūsų gerasis Kapitonas mane įkalino?

— Jis saugo jus dėl manęs, kad galėtumėte toliau mane gydyti.

— Gydyti? Jūsų sveikata puiki. Be abejo, jums šiokia tokia mažakraujystė dėl gryno oro ir judėjimo stokos, ir nieko daugiau. Jus reikėtų gydyti tik nuo vieno dalyko — nuodų, kuriais jus apnuodijo globėjas.

— Kodėl staiga ėmėte paistyti tokius baisius niekus?

— Noriu jus išgelbėti! Man jūs brangi, nebegaliu ištverti matydama jus gyvenant tokiame pragare.

— Jei aš jums brangi, palikit mane ramybėj.

— Kodėl nenorite manim tikėti? Nejaugi taip trokštate laikyti save pabaisa, nors kartoju, kad niekad nesu mačiusi tokios gražios būtybės?

— Nenoriu puoselėti apgaulingų vilčių. Jūs negalite pateikti man jokio įrodymo, kad kalbate tiesą.

— O jūs neturite jokio įrodymo, kad meluoju.

— Turiu. Puikiai prisimenu mudviejų susitikimą, kai pirmąkart mane pamatėte. Jūs buvote taip smarkiai sukrėsta, kad jums nepasisekė to nuslėpti.

— Tikra teisybė. Ar žinote kodėl? Nes niekad nebuvau regėjusi tokio nepaprasto veido. Nes toks grožis retai pasitaiko ir sukrečia visus, kurie jį mato.

— Melagė! Melagė! Užsičiaupkit! — sušuko globotinė ir ėmė kūkčioti.

— Kurių galų man meluoti? Šiuo metu man būtų naudingiausia jūra sprukti į Mazgą: esu puiki plaukikė, galėčiau iki jo nuplaukti. Bet aš, kvailai rizikuodama, grįžau į kalėjimą, iš kurio ką tik pabėgau, ir tik tam, kad pūsčiau jums miglą į akis?

Hazelė konvulsiškai papurtė galvą.

— Jei esu graži, kodėl taip vėlai tą pasakėte?

— Nes kiekvienas mūsų žodelis buvo sekamas. Jūsų kambarys vamzdžiu sujungtas su rūkomuoju, ir Kapitonas iš ten mūsų klausydavosi. Galvojau jums parašyti, bet mane apieškodavo prieš čia įeinant, menkiausias popierėlis būdavo tikrinamas, menkiausias pieštukas atimamas. Dabar galiu tai pasakyti, nes visi jie miega — bent jau to tikiuosi.

Mergaitė dūsaudama nusišluostė ašaras.

— Norėčiau jumis tikėti. Bet negaliu.

— Jūsų globėjas turi vienintelį tikrą veidrodį šiuose namuose. Jis jo miegamajame. Galėtume paieškoti.

— Ne, nenoriu. Kai paskutinį kartą save išvydau, per daug kentėjau.

Slaugytoja įkvėpė didelį gurkšnį oro, stengdamasi išsaugoti ramybę.

— Vadinasi, jis sakė tiesą. Kaliniai netrokšta laisvės. Stulbinate mane kaip Fabricijus del Dongas: jums patinka belangė. Vienintelis jos durų užraktas — tariamasis jūsų bjaurumas: ką tik daviau jums raktą, o jūs jo atsisakote.

— Tai nubrauktų visa, kuo gyvenau penkerius metus.

— Galiausiai patikėsiu, kad jums labai brangūs tie penkeri metai su seniu! Nagi, baikit šią komediją ir eikit paskui mane.

Kilo grumtynės. Fransuaza tempė Hazelę, o šioji, didžiulės inercijos jėgos laikoma, tebegulėjo lovoje.

— Beprote! Ar norite, kad jie mus išgirstų?

— Aš nenoriu to veidrodžio!

Beveik padūkusi, Fransuaza uždegė šviesą. Ji paėmė merginą už pečių ir prisitraukė ją per dešimt centimetrų nuo savo veido.

— Pažvelkit man į akis! Ne kažin ką pamatysite, bet to užteks suprasti, kad jūs jokia pabaisa.

Apkerėta Hazelė nenusuko žvilgsnio.

— Jūsų vyzdžiai milžiniški.

— Jie išsiplečia, kai žiūri į ką nors nuostabaus.

Kol mergina stebeilijo į savo atspindį, Fransuaza mintyse atsakinėjo Lonkūrui: „Jūs buvote teisus: kaducėjus ne šiaip sau sieja Merkurijų su medicina. Aš esu ne tik slaugytoja, bet ir žinianešė". Paskui ji vėl prakalbo:

— Na kaip, ar matėte?

— Nežinau. Matau glotnų, įprastos išvaizdos veidą.

— Iš akies negalite daugiau tikėtis. O dabar eime, ir pasistenkit kuo tyliau.

Jos išėjo iš kambario ir ant pirštų galų nutipeno iki senio miegamojo. Vyresnioji sušnibždėjo jaunesniajai:

— Iš pradžių reikės jį nukenksminti.

Jos įėjo vidun ir uždarė duris. Išgėręs migdomųjų, Omeras Lonkūras ramiai miegojo plačiai išsižiojęs ir atrodė nepavojingas.

Fransuaza atidarė spintą ir paėmė dvejus marškinius. Mesdama vienus Hazelei, ji sumurmėjo:

— Sugrūsite šituos jam į gerklę, o aš surišiu riešus kitų rankovėmis.

Senis atmerkė išsigandusias akis, bet negalėjo surikti, nes jam jau buvo užkimšta burna.

— Paimkit dar vienus marškinius ir surišk it jam kulkšnis, — liepė slaugytoja.

Dar nesupratęs, kas čia darosi, senis buvo prikaustytas prie lovos, surištomis kojomis ir rankomis.

— O dabar ieškokim veidrodžio.

Jos atidarė sienines spintas ir drabužinę, išnaršė jas, bet veidrodžio nerado.

— Matyt, tas senas nenaudėlis jį paslėpė, — suniurzgėjo Fransuaza.

Ji nusprendė pereiti į tiesioginę ataką.

— Brangusis pone, nieku gyvu negalim ištraukti jums kamšalo. Užtat visai galimas dalykas, kad imsimės gana nemalonių jums žaidimėlių, jei tuojau pat nesutiksite bendradarbiauti.

Lonkūras smakru mostelėjo į biblioteką.

— Veidrodis už knygų? Ar reikia jas visas iškrauti?

Jis pakratė galvą ir surištomis rankomis parodė, kad reikia pastumti vieną iš jų.

— Kurią? Knygų čia šimtai.

— Ištraukim jam marškinius iš burnos, ir jis pasakys.

— Tai jau ne! Jis pasinaudos tuo ir pašauks savo cerberius! Ne, ieškokim pavadinimo, susijusio su veidrodžiu.

Hazelė rado „Alisą Stebuklų šalyje" ir „Veidrodžio karalystėje", stumtelėjo jas, bet nieko nepešė. Jos buvo bepuolančios į nevilti, kai slaugytoja prisiminė Kapitono

žodžius: „Romanas – tai veidrodis, kurį nešiesi kelyje". Ji puolė prie Stendalio lentynos ir pastūmė „Raudona ir juoda".

Biblioteka pasislinko į šoną, ir pasirodė toks platus ir aukštas veidrodis, kad jame būtų galėjęs atsispindėti visas arklys.

– Tik to betrūko, – pasakė Fransuaza. – Šiuose namuose, iš kurių išmestas net menkiausias veidrodėlis, yra pats didžiausias veidrodis, kokį kada esu mačiusi!

– Ir pats gražiausias, – sumurmėjo globotinė.

– Jis bus tikrai gražus, kai atspindės jus, Hazele.

– Iš pradžių jus, – maldaujamai tarė jaunesnioji. – Noriu įsitikinti, kad šis veidrodis nemeluoja.

Fransuaza neprieštaravo. Veidrodis parodė ją tokią, kokia buvo, didingumu panašią į deivę Atėnę.

– Na štai. Dabar jūsų eilė.

Mergaitė drebėjo it epušės lapelis.

– Negaliu. Per daug bijau.

Vyresnioji supyko.

– Tik jau nesakykit, kad tiek vargau veltui!

– Kas gali būti baisiau už veidrodį?

Senis žiūrėjo ir klausėsi su nepaprastu malonumu, lyg pagaliau stebėtų ilgai lauktą sceną.

Slaugytoja suminkštėjo.

– Jūs taip bijote būti graži? Suprantu, nors nesu tokia graži kaip jūs. Bjaurumas suteikia ramybę: nereikia priimti jokio iššūkio, gana atsiduoti savo nelemčiai, mėgautis ja, – tai labai patogu. O grožis yra pažadas: reikia įstengti jį tesėti, reikia būti aukštumoje. Tai sunku. Prieš kelias savaites sakėte, jog tai nuostabi dovana. Bet

niekas pasaulyje nenori gauti tokios malonės, niekas nenori būti išrinktuoju, regėti apstulbimo pakerėtame kitų žvilgsnyje, niekas nenori įkūnyti žmonių svajonės, kiekvieną mielą rytą žiūrėti į save veidrodyje ir matyti laiko paliekamus pėdsakus. O bjaurumas patvarus, jam lemta išlikti. Be to, jis daro jus auka, o jums taip patinka šioji kankinystė...

— Aš jos nekenčiu! — užginčijo globotinė.

— Ko gero, būtumėt meilijusi būti nei graži, nei bjauri, panaši į daugelį, nematoma, beveidė, teisindamasi tuo, kad niekuo neišsiskirti iš minios yra laisvė. Ką gi, apgailestauju, jūs toli gražu ne iš tokių, jums reikės priprasti prie karčios realybės: esate tokia graži, jog išmanus mėgėjas norėjo jus paslėpti nuo jūsų pačios žvilgsnio, kad vienas mėgautųsi reginiu. Jam sekėsi ištisus penkerius metus. Deja, brangusis Kapitone, ir geriausiems dalykams ateina galas. Ir klaikiausi košmarai virsta tikrove. Teks dalintis lobiu su daugybe kitų žmonių, kurių didžiausias lobis ir yra dalinimasis meile... Hazele, gimtadienio proga dovanoju jus jūsų akims.

Fransuaza suėmė merginą už pečių ir pastūmė prie veidrodžio. Globotinė it koks palydovas pateko į veidrodžio traukos lauką ir iškart tapo jo kaline: ji susidūrė su savo atvaizdu.

Apsivilkusi baltus naktinius marškinius, ilgais išsidraikiusiais plaukais, ji buvo panaši į fėją. Toks veidas kaip jos pasitaiko tik sykį ar dusyk kartoje ir apsėda žmogaus širdį taip, kad jis pamiršta savo vargą. Rasti tokį grožį reiškė išgyti nuo visų ligų ir užsikrėsti dar sunkesne liga, kurios nepalengvina net pati Mirtis. Tas, kas ją regėjo, buvo išgelbėtas ir žuvęs.

O ką galėjo jausti toji, kuri išvysdavo save tokią, niekas niekad nesužinos, be jos pačios.

Hazelė galiausiai užsidengė veidą rankomis lemendama:

— Aš buvau teisi: kas gali būti baisesnio už veidrodį?

Ji nualpo.

Fransuaza puolė jos gaivinti.

— Atsipeikėkit! Galėsit virsti iš kojų, kai mums niekas nebegrės.

— Tai, kas darosi, tiesiog stulbina. Atrodo, kad mane ištiko smūgis.

— Iš tiesų, tai išganingas smūgis.

— Didesnis, nei įsivaizduojate. Prisimenu save prieš bombardavimą: aš nebuvau... tokia. Kas atsitiko?

— Atsitiko tas, kad baigėsi jūsų paauglystė.

Mergina stovėjo apmirusi, negalėdama patikėti. Slaugytoja pradėjo garsiai mąstyti:

— Dabar reikia aptarti veiksmų planą. Verčiau nelaukti, kol cerberiai pabus. Geriausia būtų rasti ginklą. Kur, po galais, galėtų būti ginklas šiuose namuose?

Lonkūro veidas su kamšalu burnoje paraudo. Jis mostelėjo smakru į veidrodį.

— Ką jis mėgina pasakyti? — paklausė panelė Šaven. — Kad veidrodis yra ginklas?

Lonkūras pakratė galvą ir toliau rodė į veidrodį. Fransuaza jį apsuko — ten kabėjo pistoletas. Jinai pačiupo jį ir patikrino, ar užtaisytas.

— Puikiai sugalvota: pavojingus daiktus laikyti kartu. Jei taip lengvai išduodate savo slėptuves, vadinasi, norite bendradarbiauti. Taigi ištrauksiu kamšalą, bet, prisiekiu, vos jums riktelėjus nedvejodama šausiu.

Ji ištraukė marškinius Lonkūrui iš gerklės. Jis atsikvėpė ir pasakė:

— Jums nėra ko bijoti. Aš jūsų pusėje.

— Verčiau sakykit, kad esate mūsų įkaitas. Niekad neišauš tokia diena, kai jumis pasitikėsiu. Jūs mane sulaikėte, grasinote mirtimi...

— Tada turėjau ką prarasti. Dabar nebe.

— Hazelė dar po jūsų stogu.

— Taip, bet ji žino. Aš ją praradau.

— Jums galėtų kilti pagunda sulaikyti ją jėga.

— Ne. Priešingai, nei manote, nemėgstu griebtis prievartos. Per šiuos stebuklingus penkerius metus laikiau Hazelę klasta. Manęs nevilioja turėti ją per jėgą. Aš esu švelnus.

— Jis dar ir giriasi.

— Kas be ko, mano vargše panele, jūs nežinote, kas tai yra švelnus vyras.

— Man neatrodo, kad tai, ką padarėte, bylotų apie didelį švelnumą.

— Mano kaltė mažai tereiškia, nes ją išpirkau. Aš turiu milžinišką turtą. Ir dovanoju jį Hazelei iki paskutinio skatiko.

— Nemanau, kas jūsų pinigai padėtų užmiršti, kad pavogėte iš jos penkerius gyvenimo metus.

— Nebūkit juokinga su savo nuvalkiotom tiesom. Pirma, ji nebuvo tokia jau nelaiminga. Antra, našlaitei tuščia kišene gauti tokias aukso kasyklas be prievolės už ko nors tekėti — visai neblogas dalykas.

— Jūs laikote ją kekše, ar ką?

— Priešingai. Jokio kito žmogaus pasaulyje nemylėjau taip kaip jos. Ji tai žino, todėl sutiks.

— Jai pirmiausia reikia atsikeršyti. Ko laukiate, po paraliais? — kalbėjo Fransuaza, atsisukdama į merginą. — Sėdite čia kaip mietą prarijusi, užsimiršusi, nors pagaliau supratote, kokios apgaulės auka buvote ilgą laiką. Ar prisimenat, sakėte, kad Kapitonas kažką slepia, kad jis turi paslaptį ir tai tikriausiai kas nors rimta? Tad štai, paslaptis buvo jūsų veidas, kurio grožis turėjo nušviesti pasaulį prieš penkerius metus — o jūs šiuos penkerius metus dusote iš pasibjaurėjimo pačia savim. Nusikaltėlis priešais jus surištomis kojomis ir rankomis.

— Ką aš turėčiau daryti? — sumurmėjo globotinė ir toliau nejudėdama sėdėjo ant žemės.

— Suduokit jam, skelkit antausį, įžeiskit, spjaukit ant jo!

— Kas iš to?

— Jums palengvės!

— Nuo to man nepalengvėtų.

— Jūs mane nuvylėte. Ar leidžiate man jus pakeisti? Norėčiau pakratyti jį iš visų jėgų ir iškloti teisybę į akis šiam senam bjauriam niekšui!

Šie žodžiai išbudino merginą. Ji pašoko ir atsistojo tarp Fransuazos ir Lonkūro maldaudama:

— Palikit jį ramybėj!

— Jums jo gaila?

— Aš jam už viską skolinga.

Slaugytoja neteko amo, paskui, nesitverdama įniršiu, vėl prakalbo, nutaikiusi pistoletą seniui į galvą:

— Kur tai girdėta! Gal jums ne visi namie?

— Be jo aš būčiau niekas, — sulemeno globotinė.

— Sakote tai dėl turto, kurį jis jums dovanoja? Mano nuomone, tai pats menkiausias žalos atlyginimas.

— Ne, aš galvoju apie neįkainojamus dalykus, kuriuos jis man davė.

— Na taip: kalėjimas, prievartavimas kas savaitę, baisus pažeminimas — tai jums širdies gilumoje patikdavo? Jis buvo teisus, tas senas kuilys.

Mergaitė pasipiktinusi papurtė galvą.

— Nieko nesupratote. Viskas buvo ne taip.

— Šiaip ar taip, Hazele, pati sakėte, kad tai jums bjauru, kad nuo to jums bloga, kad kasnakt bijote, jog jis ateis pas jus į lovą!

— Tai tiesa. Bet viskas ne taip paprasta.

Fransuaza prisitraukė kėdę ir klastelėjo ant jos, lyg pritrenkta to, ką girdėjo, bet nenuleido pistoleto nuo Lonkūro smilkinio.

— Nagi, paaiškinkit man tą juokingą dalyką — painias savo sielos būsenas.

— Aš ką tik išvydau savo veidą. Pasak jūsų, tai priežastis pykti ant jo — ir iš tikrųjų aš pykstu, nes kentėjau tardamasi esanti bjauri. Tačiau už šitą veidą turiu būti dėkinga jam.

— Kas čia per paistalai?

— Kaip sakiau, aš savęs visai neatpažinau... buvau dailutė, bet dabar esu tokia... graži. Jūs kalbate apie pauglystės pabaigą: to, manyčiau, negana, man buvo jau beveik aštuoniolika. Ne, aš įsitikinusi, kad tai jis padarė mane tokią.

— Jis jus operavo? — su panieka žėrė slaugytoja.

— Ne. Jis mane mylėjo. Jis mane taip karštai mylėjo.

— Jūs išaugote ir sulieknėjote. Jis čia niekuo dėtas.

— Dėl kūno jūs, ko gero, teisi. Bet ne dėl veido. Jei nebūčiau patyrusi tokios didelės meilės, mano bruožai neskleistų tokios šviesos ir neturėtų tiek žavesio.

— Veikiau sakyčiau, kad jei nebūtumėt penkerius metus sėdėjusi kalėjime, kur vienintelė draugija jums buvo šis suvaikėjęs senis, nesapaliotumėt tokių niekų. Paimkit negražią merginą, apsupkit ją meile ir pamatysite, kokia nepagrįsta jūsų teorija.

— Neneigiu, kad esu gamtos apdovanota. Bet jis padėjo atsiskleisti mano grožiui. Reikėjo tokios stiprios meilės kaip jo, kad rastųsi ši harmonija.

— Nutilkit, nebegaliu klausytis tokių nesąmonių.

— O aš norėčiau išgirsti jų dar daugiau, — įsikišo Lonkūras ir sujaudintas nusišypsojo.

— Tik pažiūrėkit, jis geria jos žodžius kaip vandenį! — pasišiaušė Fransuaza. — Tik to betrūko! Jis laiko ją uždarytą daugybę metų, o ji jam dėkoja!

— Jei leisite man pareikšti savo nuomonę... — kalbėjo jis toliau.

— Užsičiaupkit, arba šaunu!

— Ne, leiskit jam kalbėti, — tarė mergina.

— Ačiū, vaikuti mano, — pasakė Lonkūras. — Taigi, jei galiu pareikšti savo nuomonę, jūs abi ir teisios, ir klystate. Hazelė klysta: kai sutikau ją prieš penkerius metus, ji jau buvo tokia graži, kad visiems apsuktų galvas. Ne šiaip sau mane it žaibas trenkė, ir aš ją pasigrobiau. Bet Hazelė kartu ir teisi: jos grožis šiandien akina dar labiau nei prieš penkerius metus. Fransuaza teisi: daug lėmė paauglystės pabaiga. Bet Fransuaza ir klysta: nuo mano meilės jos spindesys padidėjo.

— Vadinasi, Hazelė turbūt nepakankamai jus mylėjo, nes jūs negražus ir suvytęs.

— Negalima turėti visko. Man atrodo nepaprasta jau vien tai, kad ji jautė man švelnumą.

— Tai buvo daugiau nei švelnumas.

— Hazele, užsičiaupkit, arba skelsiu jums antausį!

— Ko taip siuntate, Fransuaza?

— Ko? Kaip manote? Patenku į nepažįstamus namus, randu įkalintą merginą, ji skundžiasi žiauriu seno kalėjimo sargo elgesiu, atrodo tokia bejėgė, žiūri į mane didelėm maldaujančiom akim ir sako, jog esu vienintelė jos draugė, o aš, naivi provincialė, esu sukrėsta, viską statau ant kortos norėdama ateiti į pagalbą šiai vargšei aukai, priperku tiek termometrų, kad mane palaiko nuodytoja, pati esu uždaroma į kalėjimą, pabėgu iš jo rizikuodama gyvybe, užuot sprukusi per jūrą, vėl kišu galvą vilkui į nasrus, kad ją išgelbėčiau, galop atskleidžiu jai nepakenčiamą melą, kuriuo ji gyvena per savo globėjo kaltę, — ir štai mano pastangų vaisius: toji kvaila snarglė sako senam niekšui pačiu lipšniausiu balseliu: „Aš jaučiu jums daugiau nei švelnumą!“ Jūs iš manęs tyčiojatės?

— Nusiraminkit, supraskit mane...

— Suprantu, kad griaunu jūsų šventę! Trukdau jums! Ar kas kada matė taip gražiai susiburkavusią porelę? Jūs džiūgavote vaidindama auką, jis džiūgavo tokiame amžiuje dar galėdamas atlikti budelio vaidmenį! O aš, ar galiu sužinoti, kokį vaidmenį jūsų komedijoje turėjau vaidinti aš? Ak, taip, jūsų iškrypėliškam malonumui trūko svarbiausio elemento — žiūrovo. Nekalto žiūrovo,

kurio pasipiktinimas dešimteriopai padidintų jūsų aistrą ir pasitenkinimą. O kas galėjo labiau tikti tam vaidmeniui už vargšę šventeivą slaugytoją, niekad neiškišusią nosies iš gimtojo miestelio. Savo nelaimei, jūs užsidūrėte ant blogo būdo merginos. Kas man trukdo nukepti jus abu?

— Ji išsikraustė iš proto, — pasakė Lonkūras.

— Ei jūs, atsargiau! Mano pirštas ant gaiduko!

— Nežudykit jo, Fransuaza, jūs nieko nesupratot!

— Dar man pasakysit, jog esu per daug kvaila suvokti, kokie subtilūs dalykai čia vyksta?

— Mano brangioji drauge, mano seserie...

— Liaukitės! Daugiau su manim šitas neišdegs!

Mergaitė puolė ant kelių ir drebėdama prakalbo:

— Fransuaza, laikykit mane kvaile ir nužudykit, jei norite, bet meldžiu jūsų, nemanykit, kad norėjau jumis pasinaudoti arba iš jūsų pasijuokti. Jūs esate žmogus, kurį myliu labiausiai pasaulyje.

— Ne, žmogus, kurį labiausiai mylite, yra jis!

— Kaip galite lyginti tokius skirtingus jausmus? Jis yra mano tėvas, jūs — mano sesuo.

— Nieko sau tėvas!

— Taip, nieko sau tėvas. Aš pirmoji turiu teisę manyti, kad jis blogai su manim elgėsi. Jo kaltė neišmatuojama ir neatleistina. Tačiau vienu dalyku negaliu abejoti: tuo, kad jis mane myli.

— Tai gražiausia!

— Taip, gražiausia šitaip karštai mylėti. Šiuose namuose jaučiausi taip mylima.

— Jus, tokią gražią, bet kuris vyras būtų beprotiškai mylėjęs.

— Netiesa. Labai retai pasitaiko vyrų, gebančių taip stipriai mylėti.

— Ką jūs apie tai žinote? Jūs neturėjote jokios patirties prieš čia atsidurdama.

— Nė kiek tuo neabejoju. Nereikia turėti Saliamono galvos nei būti daug patyrusiai, kad pamatytum, jog meilė nėra žmonėms būdinga savybė.

— Verčiau sakykit, kad jaučiate poreikį save įtikinti. Tai jums vienintelė išeitis, kitaip nepakeltumėt minties apie baisius penkerius metus.

— Aš čia turėjau gražių valandėlių. Nieko nesigailiu: nei kad sutikau Kapitoną, nei kad jūs mane išgelbėjote. Jūs pasirodėte tinkamu metu. Penkeri metai Mirties Pasienyje davė man lobius, kurie galiausiai būtų apkartę, jei pati Apvaizda nebūtų jūsų atsiuntusi.

— Nesuprantu. Jei būčiau išgyvenusi tai, ką iškentėjote jūs, nužudyčiau Lonkūrą.

— Reikia susitaikyti su tuo, kad negalime iki galo suprasti savo draugų, kaip jau sakiau. Aš taip pat jus ne visada suprantu. Bet dėl to ne mažiau myliu. Ir visą savo gyvenimą būsiu dėkinga, kad atvėrėte man akis ir parodėte, koks netikras mano kalėjimas. Jei ir toliau būčiau bjaurėjusis savim, ko gero, mane būtų ištikusi Adelės dalia.

— Pagaliau protingi žodžiai! Puikiai matote, kad turite rimtų priežasčių nekęsti šio seno šunsnukio.

— Be jokios abejonės.

Gražiame merginos veide pasirodė keista išraiška. Ji atsikėlė, apsuko slaugytoją, priėjo prie Kapitono ir staiga rūsčiai pažvelgė į jį. Prasidėjo toks įtemptas pokalbis

akis į akį, kad Fransuazai kilo klausimas, ar jie nepamiršo, jog ji čia.

— Taip, aš pykstu ant jūsų, — tarė mergaitė Lonkūrui. — Ne todėl, kad mane įkalinote, ne todėl, kad įtikinote mane esant bjaurią. Pykstu ant jūsų dėl Adelės.

— Ką gali man prikišti, jei jos nepažinojai?

— Kad ją mylėjote. Aš ne tokia kaip Fransuaza: jūsų meilės nusikaltimai mane savotiškai žavi. Galiu suprasti vyrą, kuris myli taip, kad prieina iki niekšybės, iki to, kad sunaikina tą, kurią myli. Tačiau mane piktina mintis, kad nesu pirmoji. Dėl šito jūsų piktadarystės tarsi sumenko: jos atrodė didingos dėl savo išskirtinio pobūdžio, vienatinumo. Jei tesu pakartojimas, tada taip, aš pykstu ir nekenčiu jūsų.

— Ar galėtų būti, kad tu pavyduliauji? Koks netikėtas meilės įrodymas!

— Jūs nesupratote. Aš pavyduliauju už ją. Jei mylėjote ją taip, kad paspendėte jai tokias pinkles, kaip galite po to mylėti kitą? Ar tokia aistros tąsa jos nenupigina?

— Nesutinku su šia nuomone. Ar mirusiųjų reikia ne tam, kad labiau mylėtume gyvuosius? Aš kentėjau penkiolika metų po jos savižudybės. Paskui sutikau tave. Nuo to laiko kalbu apie ją esamuoju laiku. Ar nesupranti, kad judvi esate tas pats asmuo?

— Sakote taip dėl šiokio tokio mūsų vardų panašumo. Tai juokinga.

— Vardai — mažiausiai jaudinantis iš jūsų panašumų. Aš ilgai gyvenau ir daug keliavau: mačiau tiek žmonių ir turėjau tiek meilužių, kad tariuosi šiek tiek nusimanąs, kas yra retenybė. Vyrams ir moterims nieko taip

netrūksta kaip grožio. Pažinojau tik dvi merginas, atspindinčias jį. Pažinojau ir mylėjau jas abi, ir žinau, kad jos yra viena.

— Visus šiuos metus mylėjote mane tik dėl panašumo į kitą? Nepakenčiu šios minties!

— Tai reiškia, kad mylėjau tave dar prieš tau gimstant. Kai Adelė mirė, tau buvo treji metai — pirmųjų prisiminimų amžius. Man malonu, kad paveldėjai jos atmintį.

— Tokia prielaida man atrodo bjauri.

— Tai ne prielaida, o įsitikinimas. Kodėl tu bijai vaikštinėti po salą, kodėl junti pajūryje kažką, kas, kaip sakai, drasko tau širdį? Nes prisimeni, kad nusižudei ten prieš dvidešimt metų.

— Nutilkit, arba aš išeisiu iš proto!

— Tu klydai sakydama, kad pagražėjai per penkerius metus: tavo tobulėjimas prasidėjo dar prieš tau gimstant, 1893-iaisiais, kai sutikau Adelę. Tau atiteko visa meilė, kurią daviau tavo ankstesniam įsikūnijimui. Ir tu nuskynei jos vaisius, nes esi geresnė už ją — atviresnė gyvenimui. Ji turėjo vieną trūkumą — buvo kupina nevilties, pražūtingo nepasitenkinimo, — o tu jo nepaveldėjai. Dėl to ji ir nusižudė. O tu per daug gyva, kad žudytumeis.

— Jūs taip manote? — užsiplieskė globotinė.

Beprotiško įtūžio pagauta, ji ištraukė pistoletą iš Fransuazos rankų ir nukreipė sau į smilkinį.

— Hazele! — vienu balsu sušuko senis ir jaunoji moteris.

— Jei artinsitės prie manęs, šausiu! — tarė ji su kuo tvirčiausiu ryžtu akyse.

— Senas kvailys! — žėrė slaugytoja. — Pasižiūrėkit į tai, ką vadinate teigiamais savo meilės padariniais. Netrukus turėsite dvi mirtis ant savo sąžinės.

— Hazele, ne, meldžiu, meile mano, nedaryk to!

— Jei, kaip tvirtinate, esu Adelės reinkarnacija, mano poelgis būtų labai logiškas.

— Ne, Hazele, — tarė jaunoji moteris. — Jūs esate naujo, uždegančio gyvenimo priešaušryje. Pamatysite, kaip nuostabu būti gražiai. Būsite turtinga ir laisva: jums viskas bus įmanoma!

— Man nusispjaut!

— Be reikalo atsisakai to, ko nepažįsti.

— Tie dalykai manęs nedomina. Čia išgyvenau geriausia, kas man buvo skirta išgyventi. O dabar, jei aš esu Adelė, kaip galėčiau galvoti ne apie savo mirtį, o apie kažką kita?

— Turi galvoti apie mano mirtį.

— Jis teisus, — užsiplieskė Fransuaza. — Jei šis reikalas turi baigtis kieno nors nužudymu, tai tik jo. Kam jums žudytis? Nuo kada mirtimi baudžiamos aukos, o ne kaltininkai?

— Aš negalėčiau jo nužudyti, — suvapėjo globotinė, tebelaikydama pistoletą prie savo smilkinio. — Tai ne mano jėgoms.

— Duokit ginklą man, — liepė Fransuaza, — aš tai padarysiu.

— Panele, tai jos ir mano istorija. Hazele, aš neturiu nieko prieš savižudybės idėją, bet tavoji neturi pagrindo. Tai tik dvigubai padidintų Adelės savižudybės siaubą. Ją bent jau galima pateisinti tuo, kad ji buvo apimta nevilties.

— Ir aš apimta nevilties.

— Tu neturi dėl ko pulti į neviltį. Šiandien tavo gimtadienis, ir tu dovanų gauni grožį, turtą ir laisvę.

— Liaukitės, mane nuo jūsų kalbų vemt verčia! Kaip galėčiau pamiršti, ką čia išgyvenau? Kaip galėčiau visą savo gyvenimą tempti tokią naštą?

— Kas kalba apie naštą? Kas kalba apie užmaršį? Aš tikiuosi, kad prisiminsi. Iškeliausi iš čia nešdamasi didžiulę meilę, kuri bus tavo amžinai. Nėra didesnio turto.

— Šita istorija — tai kalėjimas, kurį išsivešiu su savim. Jūsų prisiminimas nuolatos mane persekios. Kad išsilaisvinčiau, reikia kažką sudaužyti.

— Taip, bet ne savo makaulę. Reikia pralaužti užburtą ratą. Jei nusižudysi, sutvirtinsi jį, užuot sunaikinusi. Tavo draugė sako tiesą: jei tikrai jauti būtinybę ką nors nužudyti, kad išsivaduotum, tada nužudyk mane.

— Norite, kad jus nužudyčiau? Iš tikrųjų to norite?

— Labiausiai noriu, kad nenusižudytum tu. Po Adelės mirties penkiolika metų praleidau pragare. O paskui sutikau tave ir tariausi esąs išgelbėtas. Nors vis tiek esu sudegęs žmogus, ar supranti? Jei ir tau tektų nusižudyti per mano kaltę, kiek amžių turėčiau gyventi su atvira žaizda? Jei jauti man bent lašelį švelnumo, nesižudyk. Nužudyti mane būtų puiki išeitis.

Senio balsas skambėjo hipnotizuojamai. Nepaprastai švelniai jis paėmė merginos riešą ir pasuko į savo smilkinį. Slaugytoja atsiduso.

— Aš tavo, Hazele. Jei paspausi gaiduką, tai bus teisinga ir tau, ir man. Būsi atkeršijusi už Adelę, būsi atsikeršijusi už penkerius savo įkalinimo metus. Man tai

bus įrodymas, kad radai jėgų gyventi ir kad mano gyvenimas nebuvo skirtas mano vienatinei meilei dukart nužudyti.

Stojo ilga tyla. Fransuaza apkerėta stebėjo sceną: globotinė dar niekad nebuvo tokia graži kaip šią akimirką, su pistoletu prie Lonkūro smilkinio, apsvaigusiomis nuo galimybės nužudyti akimis. Kapitonas persimainė, jo išvargusį veidą švieste nušvietus meilės beprotybei, — ir vieną trumpą mirksnį žiūrovė pagavo save galvojant, kad turėtų būti nuostabu būti mylimai tokio vyro.

Jis paleido merginos riešą, ir juodu siejo tik šaunamasis ginklas. Paskui jis padarė keistą judesį: priglaudė lūpas prie vamzdžio, bet ne apžiojo jį kaip auka, kuri norėtų palengvinti uždavinį žudikui, o pabučiavo tokiu meile trykštančiu bučiniu, tarsi metalo lūpos būtų jo mylimosios lūpos.

— Ir vis dėlto nepatariu tau manęs žudyti, — galiausiai pasakė jis.

— Kurgi ne, jis nori išsisukti! — pasišiaušė slaugytoja.

— Jei žiūrėtum mano interesų, šimtą kartų būtų geriau, kad aš mirčiau. Tu iškeliausi, ir mano gyvenimas jau bus nieko vertas. Tačiau, gerai pagalvojus, maldaudamas tavęs šauti, esu tikras egoistas: amžina ramybė man, policija tau. Nenorėčiau, kad būtum persekiojama.

— Man nusispjaut į policiją, — tarė mergaitė meilės sklidinu balsu.

— Tu neteisi. Nieko nėra brangiau už ramybę. Aš taip noriu žinoti, kad tu laiminga.

— Tauškalai! — sušuko žiūrovė. — Jūs jo pagailėsit, ir jis susiras trečią auką, kuriai pasakys, jog ji yra jūsų reinkarnacija.

— Jei tiki, kad ji sako tiesą, nužudyk mane.

— Netikiu. Manau, jog kalbate jai nesuprantama kalba.

— Pirmiausia noriu, kad išsivaduotum nuo mano prisiminimo. Jei mane nužudytum, tavo atmintyje būčiau dar gyvesnis. Per savo ilgą gyvenimą man pasitaikė nugalabyti žmonių. Pažįstu keistas žmogžudystės savybes. Nužudymas — tai mnemotechnika: geriausiai atmenu tuos praėjusių laikų draugus, kuriuos dėl įvairių priežasčių nužudžiau. Mane žudydama manytum, kad išsivaduosi iš manęs, bet jau pats tas veiksmas amžinai mane įtvirtintų tavo atmintyje.

— Jūs esate mano atmintyje. Jūs esate mano atmintis. Dėl to man nėra reikalo jūsų žudyti.

— Taip, bet tu dar gali rinktis neblėstantį prisiminimą arba įkyrius sąžinės priekaištus. Pirmasis suteiks tau tvirtybės visam laikui, antrasis apnuodys gyvenimą. Žinau, apie ką kalbu.

— Jei jūsų nenužudysiu, kas bus su jumis?

— Nesirūpink.

— Kas bus su manim be jūsų?

— Likimas atsiuntė mums puikią globėją, kurią tu myli ir kuri myli tave. Ji bus tavo vyresnioji sesuo, išmintinga, palyginti su tavo beprotybe, stipri, palyginti su tavo silpnumu, drąsi ir — mano akimis žiūrint, tai geriausia jos savybė — kupina neapykantos būsimiems tavo grobikams.

— Buvusiems taip pat, — pasakė slaugytoja sarkastišku balsu.

— Matai? Ji nuostabi.

— Ar jūs paliksite Mirties Pasienį?

— Ne. Čia man viskas bylos apie tave. Sėdėsiu žvelgdamas į jūrą ir galvosiu apie tave. Man teliks peržengti mirties sieną.

Mergaitė nepajėgė nuleisti ginklo, tarsi šita metalinė jos rankos tąsa būtų paskutinė virkštelė, dar rišanti ją su Kapitonu.

— Ką daryti? Ką daryti? — klausinėjo ji, purtydama gražius plaukus.

— Pasitikėk manim: aš septyniasdešimt septynerius metus stengiausi būti kilnus, bet dabar esu toks.

Jis paėmė jai už riešo, ištraukė pistoletą ir padavė Fransuazai kaip savo nuoširdumo laidą. Apibėrė bučiniais nuginkluotą ranką.

Paskui įteikė Fransuazai Šaven voką.

— Čia rasite mano testamentą ir mano notaro adresą. Tikiuosi, jūs viską sutvarkysite. Ir dėkoju Merkurijui, kad jis mus suvedė.

Jis atsisuko į savo globotinę ir taip pat padavė jai voką.

— Perskaitysi, kai būsi atsidūrusi žemyne.

Jis suspaudė ją glėbyje. Suėmė rankomis savo mylimosios veidą ir ryte rijo ją akimis. Jinai pati atkišo jam savo lūpas.

Abi draugės įsėdo į laivelį. Jaunesnioji, išblyškusi kaip drobė, žiūrėjo į tolstančią salą. Vyresnioji spindinčiu veidu žvelgė į artėjantį krantą.

Fransuaza iškart išvažiavo į Lynus susitikti su Kapitono notaru.

Globotinė atsisėdo veidu į jūrą ir atplėšė savo globėjo voką. Jame buvo trumpas laiškelis:

Hazele, meile mano,
Kiekviena aistra atmintina. Kiekviena mylimoji yra nepatenkintos velionės reinkarnacija.
Tu esi mirusioji ir gyvoji.

Tavo Omeras Lonkūras

— Jūs esate labai turtinga, — santūriai pasakė vyresnioji, grįžusi iš Lynų.

— Ne, tai mudvi esame labai turtingos. Ar jūsų didžiausias troškimas tebėra sėsti į didžiulį laivą, kuris plauktų per vandenyną?

— Labiau nei bet kada.

— Siūlau Niujorką.

Pakeliui į Šerbūrą buvusi slaugytoja pareiškė:

— Nemanau, kad Adelė iš tikrųjų norėjo mirti. Ji puolė į vandenį pakrantės, o ne vandenyno pusėje. Jai, be abejo, nebus užtekę jėgų priplaukti iki Mazgo. Esu įsitikinusi, ji norėjo gyventi.

Prieš pat joms iškeliaujant, ji gavo pranešimą apie Lonkūro savižudybę. Kapitonas parašė jai trumpą raštelį:

Brangioji panele,
Tikiuosi, Hazelė nieko nesužinos apie mano mirtį.

Omeras Lonkūras
Mirties Pasienis, 1923 m. kovo 31 d.

„Aš neteisingai galvojau apie jį, — pasakė sau Fransuaza. — Jis iš tikrųjų buvo kilnus".

Keleiviniame laive, plaukiančiame per Atlanto vandenyną iš Šerbūro į Niujorką, visi vieningai sutarė, kad gražiausios keleivės laurus turi pasidalinti panelė Angler ir panelė Šaven.

Jos dalinosi ir gražiausia kajute, kurioje buvo didžiulis veidrodis. Hazelė spoksodavo į save valandų valandas, laikydama rankoje Kapitono laišką, ir jos akyse neblėso susižavėjimas.

— Narcizas! — kartais šypsodamasi žerdavo jai Fransuaza.

— Tikra tiesa, — atsakydavo mergaitė. — Aš greitai virsiu gėle.

Niujorkas buvo miestas, kuriame gera gyventi, kai turi pinigų. Abi draugės nusipirko puikų butą priešais Centrinį parką.

Kiekvienai iš jų nutiko daugybė dalykų, bet jos niekad neišsiskyrė.

Autorės pastaba

Šis romanas turi dvi pabaigas. Taip nebuvo tyčia mano sugalvota. Mane užklupo nepažįstamas reiškinys: priėjusi pirmąją laimingą pabaigą, pajutau primygtinę būtinybę parašyti kitą atomazgą. Kai tai buvo padaryta, negalėjau pasirinkti vienos iš dviejų, nes kiekviena man įsakmiai piršosi plaukdama iš jaudinamos ir nepermaldaujamos personažų logikos.

Taigi nusprendžiau palikti jas abi. Noriu patikinti, kad, šiaip ar taip, nereikia čia įžiūrėti sąveikaujančių pasaulių, kovojančių šiandien informatikoje ir kitur, įtakos: šie pasauliai man visiškai svetimi.

Antroji atomazga įsiterpia tuo momentu, kai Fransuaza, pasprukusi iš savo kambario, rengiasi įžengti į Hazelės miegamąjį ir atskleisti jai tiesą, p. 110.

Ji jau buvo beeinanti pas Hazelę, kai ją sučiupo plieninės rankos: tai buvo cerberiai, kaip visada šaltakraujai ir nebylūs. Jie nuvedė ją į Lonkūro kambarį.

Fransuaza taip niršo, kad jos planas žlugo jau beveik pasiekus tikslą, jog net pamiršo baimę.

— Aš ir vėl, panele, stebiuosi tiek jūsų protingumu, tiek kvailumu. Stebiuosi begaliniu išradingumu, kurį parodėte norėdama iš čia ištrūkti. Bet ar kas kada matė tokį protą tarnaujant tokiam kvailam reikalui? Ką gi jūs ketinote pasakyti mano globotinei?

— Pats gerai žinote.

— Noriu išgirsti iš jūsų.

— Teisybę: apie jos grožį, tokį akinantį grožį, kad jis varo juos iš proto.

— Arba jas.

— Arba daro nusikaltėliu. Papasakočiau jai viską, apie jūsų niekšingą klastą ir Adelės, kurią buvote įkalinęs anksčiau, istoriją.

— Puiku. O kas toliau?

— Kas toliau? Nieko. To pakaks.

— Pakaks kam?

— Kad ji galiausiai pradėtų gyventi. Dar norėčiau, jog ji nužudytų jus, tačiau negaliu garantuoti, kad įstengtų. Aš įstengčiau, bet tai ne mano reikalas.

— Tai jūsų reikalas labiau nei jos.

— Kodėl taip sakote?

— Nes esu jūsų varžovas. Jei kažkas čia manęs nekenčia, tai tik jūs. Ne jinai.

— Tai kelių sekundžių klausimas. Leiskit pasakyti jai teisybę, ir, be jokios abejonės, ji pasišlykštės jumis.

— Galimas dalykas. Tačiau mažai tikėtina, kad ji mane paliks.

— Sutrukdys jūsų vyrai?

— Ne. Grįžti į pasaulį po tokio ilgo laiko būtų beprotybė, ir Hazelė jos nepadarys.

— Tai tik penkeri metai kalėjimo. Ji jauna, ji atsigaus, tai galima įveikti. Nekalbėkit apie ją, kaip kalbėtumėt apie Robinzoną Kruzą.

— Kalbu apie ją, kaip kalbėčiau apie Euridikę. Penkerius metus ji laikoma mirusia. Reikia velniškai daug jėgų, kad prisikeltum.

— Jai užteks jėgų. Aš padėsiu.

— O aš? Ar pagalvojot apie mane, regzdama savo planus?

Ji nusikvatojo.

— Tikrai ne. Man nusispjaut, kas bus su jumis.

— Norite pasakyti: kas būtų su manim. Nes primenu, kad jūsų planas žlugo.

— Aš dar nepasakiau savo paskutinio žodžio.

— Prieš jį sakant, siūlau jums truputį pamąstyti: ar nematote, koks bergždžias ir kvailas jūsų heroizmas? Man prireikė tiek apsukrumo ir atsargumo priemonių, kad sukurčiau šitą rojų. Taip, šitą rojų: Mirties Pasienyje turiu viską, ko noriu, ir jau vien tai puiku, be to, išvengiu visko, kas man nepatinka, o tai dar geriau. Atkūriau sau vienam Edeno sodą: tai kainavo krūvą pinigų, daug vargo perkant salą ir statant šį ypatingą namą, o ką jau kalbėti apie algą apsauginiankams. Viso to reikėjo, kad mūsų amžiuje, kuris kėsinasi pražudyti laisvę, rasčiau prieglobstį savo neleistiniems troškimams, paslėpčiau savo amžinąją Ievą, apsaugočiau ją nuo knibždėlyno žalčių, kurie būtų ją nuvilioję nuo manęs. Taigi liaukitės spręsti apie mane pagal moralės priesakus ir vertinkit mano nuopelnus, lygindama mane su Prometėju.

— Mat kaip, jumis dar reikia ir žavėtis?

— Reikia žavėtis žmonėmis, kurie moka būti laimingi. Užuot norėjus sugriauti jų laimę, išsikovotą sunkioje kovoje, reikia liaupsinti jų drąsą ir ryžtą.

— Aišku, reikia dar ir paploti regint kalėjime uždarytą jauną merginą?

— Jei pažinotumėt jaunas merginas taip, kaip jas pažįstu aš, nutuoktumėt, kad joms būdingas tragiškumo jausmas.

— Jūs, regis, nesuvokiate, kad aš buvau viena iš jų.

— Jūs niekad nebuvote įkalinta, pavergta, dievinama mergina. Jei taip būtų jums atsitikę, žinotumėte, kad nekaltos mergelės dievina fatališkas mizanscenas.

— Įdomu: mano paauglystės sapnuose nebūdavo tokio darkymosi.

— Jūs iš tikrųjų gana savotiška mergina. Leiskit man kalbėti užuominomis.

— Kalbėkit užuominomis ką tik norite. Galiausiai aš jus įveiksiu.

— Tegu. Bet prieš tai pamąstykit. Galiu jus patikinti, kad yra apie ką pamąstyti.

Cerberiai vėl nuvedė Fransuazą į avietinį kambarį. Jie išsinešė knygas, kurios jai padėjo pabėgti, ir netgi, dėl viso pikto, stalą. Durys užsidarė.

Likusi viena, ji norom nenorom pakluso Kapitono nurodymams — leidosi į apmąstymus. Ilgus apmąstymus.

Po pietų, kai slaugytoja įžengė į merginos kambarį, šioji buvo išėjusi iš veido.

— Kas per mina dvidešimt trejų metų sukakties dieną! Šiaip ar taip, sveikinu su gimtadieniu!

— Kaip galėčiau džiaugtis ir kuo gi? Kad esu uždaryta čia iki savo dienų pabaigos, kad drebėdama laukiu Kapitono ateinant pas mane į lovą?

— Negalvokit apie tai.

— Kaip galėčiau galvoti apie ką nors kita? Blogiausia, kad šiąnakt sapnavau nuostabų sapną, kuris, deja, per anksti nutrūko. Šviesos angelas atėjo į mano kambarį ir apkerėjo mane. Jo žodžiai buvo dangiška muzika, išlaisvinanti mane iš kančių. Jis ketino pasakyti man didelę ir stebuklingą paslaptį, bet staiga mane pažadino kažkoks keistas triukšmas laiptinėje. Paskui vėl stojo tyla ir aš užmigau, tikėdamasi pasivyti sapną. Tačiau jis

dingo. Šita netektis mane taip slegia, kad net negaliu suprasti. Kaip nupasakoti to bizantiško, neaiškios lyties angelo grožį, iškart mus sujungusią ugnį širdyje, svaigulį, sukeltą tokio švelnaus jo balso ir išganingų žodžių? Ir aš jo daugiau niekad nei pamatysiu, nei išgirsiu. Kokie žiaurūs sapnai, kurie probėgšmais parodo mums stebuklus ir juos suvisam atima!

Fransuaza neteko amo.

— Užvakar, — toliau kalbėjo Hazelė, — pasiūlėte man pasivaikščioti, o aš užsispyriau ir atsisakiau. Šiandien sutinku. Po to, kai sapnavau serafiną, nors šįvakar ateis Kapitonas... Man reikia prasiblaškyti. O dėl tos baimės — kas bus tas.

— Eime tučtuojau, — apsidžiaugusi tarė slaugytoja, nenorėdama duoti jai laiko apsigalvoti.

Ji paėmė ją už rankos ir ištempė laukan. Cerberiai puolė veikti per vėlai. Globotinė turėjo nežinoti apie savo įkalinimą, todėl nebuvo galima atvirai trukdyti jai išeiti.

Pašėlusi iš džiaugsmo, Fransuaza sušuko:

— Pagaliau vienos! Pagaliau laisvos!

— Nuo ko laisvos? — paklausė mergaitė, gūžtelėdama pečiais.

Vyrai nubėgo į rūkomąjį pranešti Kapitonui, kas darosi. Kapitonas, nepraleidęs pro ausis nė žodelio iš jaunųjų moterų pokalbio, jau viską žinojo.

— Eikit lauk! Palikit mane ramybėj! — pasakė jis keistu balsu.

Jis negalėjo stebėti draugių pro langą, nes namas buvo pastatytas taip, kad iš jo nieko nesimatytų. Taigi išėjo ant dvaro durų slenksčio ir pasižiūrėjo į jas iš toli.

Jo akis užplūdo pykčio ašaros.

— Turiu jums atskleisti neįtikėtiną dalyką, Hazele, — pradėjo Fransuaza Šaven.

— Ką tokio?

Jos stovėjo kaip tik toje vietoje, kur prieš dvidešimt metų nusižudė Adelė Langlė.

Fransuaza jau buvo beprakalbanti, kai šiurpas ją nukratė ir užčiaupė burną.

Senis tolumoje išrėkė žodžius, kuriuos vėjas blaškė it ugnies liežuvius:

— Kvaiša! Toji bukagalvė slaugytoja ketina dviem sakiniais sugriauti tai, kam pastatyti man prireikė trisdešimt metų! Tik pamanykit, mano atkaklumas ir meilė yra kelių žodžių, ištartų kvailos burnos, valioje! Ji — tai žaltys, kalbantis su mano Ieva. Kodėl toks paikas daiktas, kaip kalba, turi galios sugriauti Edeno sodą?

— Nagi, Fransuaza? Jūs nieko nesakote?

Tai buvo pirmas kartas, kai slaugytoja matė globotinę tikroje ir ryškioje dienos šviesoje. Dvare visąlaik būdavo pusiau prieblanda. Pagaliau išniręs iš tamsos, merginos veidas švytėjo skandalingu grožiu. Žiūrėti į tokį spindesį buvo nepakeliama.

Apakintos panelės Šaven planai akimirksniu pasikeitė iš pašaknių.

— Norėjau pasakyti, kad jūs nesuprantate, kokia esate laiminga, Hazele. Jei nebūtų Kapitono, Mirties Pasienis būtų rojus žemėje. Kokia laimė būti atskirtai nuo visų žmonių.

— Ypač kai esi tokia bjauri kaip aš.

— Ne tik. Norėčiau gyventi čia su jumis.

— Tai būtų geriausia gimtadienio dovana, kokią galėtumėt man dovanoti.

Iš tolo Lonkūras pamatė, kaip globotinė su entuziazmu mostiguoja rankomis. „Viskas prarasta. Ji jau žino", — pagalvojo jis.

Pasauliui jo nebereikėjo. Jis pajuto, kad jo gyvenimo laivo lynai atrišti. Kaip sapne, kurio negali apsispręsti vadinti nei nuostabiu, nei baisiu, jis žengė jaunųjų moterų link. Buvo kovo pabaiga, bet švyksojo dar toji, tobula, pajūrio žiemos šviesa. Ar dėl šito blausaus švytesio abu moterų siluetai atrodė jam tokie tolimi?

Jis ėjo be galo ilgai. Prisiminė, ką pasakė išminčius etiopas, kurį susitiko prieš keturiasdešimt metų viename Afrikos uoste: „Meilė skirta geriems ėjikams". Jis pagaliau suprato, kokie teisingi šie žodžiai.

Jis ėjo prie mylimosios, ir kiekvienas žingsnis sėmė jo jėgas it koks metafizinis išmėginimas. Eiti reiškė pakelti kojį, griūti ir susilaikyti paskutinę akimirką. „Kai būsiu prie jos, nebeišsilaikysiu, parpulsiu". Širdį graužė neapsakoma baimė.

— Antai Kapitonas, jis eina čia, — tarė slaugytoja.

— Kas jam yra? Jis svirduliuoja it ligonis.

Kai jis priėjo prie abiejų moterų, išvydo spindintį Hazelės veidą.

— Jūs jai pasakėte...? — paklausė jis Fransuazos.

— Taip, — sadistiškai sumelavo ji.

Lonkūras pasuko galvą į sutrikusią merginą.

— Nepyk ant manęs. Pamėgink suprasti, netgi jei tai nepateisinama. Ir nepamiršk, kad myliu tave kaip nieką kitą.

Paskui jis nubėgo iki akmens strėlės, žyminčios Adelės savižudybės vietą, ir nuo jos galo metėsi į jūrą.

Geram plaukikui, netgi jei jam septyniasdešimt septyneri, leistis praryjamam vandenų yra labiau protinė nei fizinė mankšta.

„Neplauk. Nejudink rankų ir kojų. Nekelk nosies į viršų. Būk sunkus ir nejudrus. Pažabok troškulį, kuris skatina gyventi, kvailą gyvybės instinktą. Adele, pagaliau žinau, ką žinai tu. Dvidešimt metų nebuvo nė vienos nakties, kad negalvočiau apie tavo paskendimą. Sukau galvą, kaip įmanoma paskęsti, kaip vanduo, geriausias gyvųjų draugas, gali nužudyti? Kaipgi lengvas tavo kūnas galėjo tapti sunkesnis už šią baisią skystą masę? Dabar numanau, kokia logika akina rinktis tokią baigtį. Vanduo ir meilė yra visos gyvybės lopšys: vaisingesnio už šį nėra. Mirti iš meilės arba mirti vandenyje, arba — dar geriau — mirti pribaigtam abiejų reiškia apsukti visą ratą, tai reiškia išeiti pro vartus, pro kuriuos įėjai. Tai reiškia būti nužudytam pačios gyvybės".

Hazelė klykė. Fransuaza laikė ją abiem rankom.

Senio galva nė karto neišniro į paviršių.

— Jis žuvo, — galiausiai apdujusi pasakė globotinė.

— Žinoma. Jis nebuvo amfibija.

— Jis nusižudė! — piktinosi Hazelė.

— Teisinga pastaba.

Mergaitė ėmė kūkčioti.

— Gana jau! Gana! Jis, senis, nugyveno savo amžių.

— Aš jį mylėjau!

— Neperdėkit. Jums buvo šleikštu nuo minties, kad jis palies jus šįvakar.

— Bet aš vis vien jį mylėjau.

— Ką gi. Puiku, jūs jį mylėjote. Bet vis dėlto natūralu, kad jis mirė anksčiau už jus, turint galvoje amžiaus skirtumą.

— Dievaži, jūs džiūgaujate!

— Nuo jūsų nieko nenuslėpsi.

— Jūs jo nekentėte?

— Taip. Jo savižudybė — geriausia iš gimtadienio dovanų.

— Bet kodėl jis nusižudė?

— Iš kur mums žinoti, kas dedasi senų žmonių galvoje, — pasakė Fransuaza, kuriai kėlė šypseną mintis, kad jai pavyko tobulas nusikaltimas.

— Ar tie žodžiai, kuriuos jis man pasakė prieš šokdamas į vandenį, turėjo paaiškinti jo poelgį?

— Žinoma, — sumelavo vyresnioji. — Žmonės, kurie rengiasi nusižudyti, visada jaučia poreikį pasiteisinti, lyg tai būtų įdomu.

— Kokia jūs negailestinga ir ciniška! Šis žmogus buvo mano geradarys!

— Geradarys, kuris pasinaudojo savo globotine.

— Pasinaudojo! Jūs, regis, pamiršote, kad mano veidas sumaitotas.

— To neįmanoma pamiršti. Bet prie jūsų bjaurumo pripranti, — tarė jaunoji moteris, žiūrėdama į nuostabų Hazelės veidą.

Jos grįžo į dvarą — viena plūsdama ašaromis, kita triumfuodama, kad nužudė savo priešą gražiai sustyguotu nesusipratimu.

Kol globotinė verkė ant savo lovos, žudikė rinko žinias. Lonkūro reikalus tvarkė Lynų notaras. Ji jam paskambino ir sužinojo, kad Kapitonas paskyrė ją testamento vykdytoja ir kad mergaitė yra vienintelė paveldėtoja.

„Štai pavyzdinis velionis", — pagalvojo panelė Šaven.

Kai varginantys formalumai buvo sutvarkyti, slaugytoja kreipėsi į merginą:

— Gavote milžinišką turtą. Ko pageidaujat?

— Pasilikti Mirties Pasienyje, kad paslėpčiau savo pabaisišką veidą.

— Prieš pat Kapitono mirtį sakiau norinti gyventi čia su jumis. Ar vis dar man leidžiate?

Hazelės veidas nušvito.

— Nedrįsčiau nieko daugiau tikėtis! Tai mano karščiausias troškimas!

— Jūs per daug gera man.

— Bet ar galiu priimti tokią auką? Jūs esate graži, galėtumėte suktis visuomenėje.

— Neturiu jokio noro.

— Ar gali taip būti?

Vietoj atsakymo Fransuaza suspaudė stebuklą savo glėbyje.

— Jūs kur kas įdomesnė už kitus žmones, — tarė ji mergaitei.

Tai buvo valstybės perversmas, padarytas aksominėmis pirštinėmis. Panelė Šaven nieko neatleido: šiaip ar taip, parankiniai galėjo visada kam nors praversti, ir ji bent jau turėjo kur išleisti dalį pinigų, iš kurių saloje jai nebuvo naudos. Žaklinai ir majordomui teko, kaip ir anksčiau, rūpintis valgio gaminimu ir namų ruoša.

Fransuaza iš avietinio kambario persikraustė į Kapitono kambarį. Neretai pasitaiko, kad trumpiausias valdžios paėmimo kelias eina per kalėjimą. Niekam nė mintis nekilo ginčyti jos teisių.

Kartais ji nuplaukdavo į Mazgą, kur dauguma žmonių manė ją esant Lonkūro našlę. Ji pirkdavo retas ir brangias knygas, gėles ir kvepalus. Du cerberiai lydėdavo ją nešdami paketus.

Ji niekad nepamiršdavo padaryti lanksto ir užsukti į vaistinę, kad pasišaipytų iš savo įskundėjo. Kaskart, saldžiai šypsodamasi, ji paprašydavo termometro — „seniems geriems laikams prisiminti", paaiškindavo. Vaistininkui sunkiai sekdavosi susitvardyti.

Grįžusi į Mirties Pasienį, ji įeidavo į Hazelės kambarį ir įteikdavo jai baltų lelijų ir kitų parvežtų lauktuvių. Mergina nesitverdavo džiaugsmu. Nuo to laiko, kai slaugytoja pakeitė jos globėją, buvusi globotinė jautėsi kaip devintame danguje.

— Na ir kas, kad aš negraži? — nuolatos sakydavo ji jaunajai moteriai. — Jei būčiau daili, mano likimas nebūtų buvęs laimingesnis nei dabar, kai gyvenu su jumis.

O iš tikrųjų ji, kuo didžiausiam žiūrovės pasitenkinimui, diena iš dienos ėjo gražyn.

Po dvidešimties metų kilo karas. Mirties Pasienio gyventojos beveik jo nepajuto, ir jis joms nė kiek nerūpėjo.

Kai sąjungininkai išsilaipino netoli nuo jų, jos truputėlį padejavo:

— Kad tik tai greičiau baigtųsi! Šie žmonės kelia triukšmą.

1973 metų kovo antrąją panelė Šaven atsisėdo ant panelės Angler lovos krašto ir pasakė:

— Šiandien sueina lygiai penkiasdešimt metų, kai jus sutikau.

— Ar gali būti?

— O, taip. Mes jau ne visai jaunutės.

Jos ėmė kvatotis. Suskaičiavo virėjas, kurias „sunešiojo": Žaklina, paskui Odetė, paskui Berta, paskui Marieta, paskui Tereza. Kiekvieną vardą palydėdavo naujas juoko pliūpsnis.

— Ar pastebėjote? — padarė išvadą vyresnioji. — Nė viena neištvėrė ilgiau kaip dešimt metų.

— Ar mes valgome tiek daug? — prunkštelėjo jaunesnioji. — O gal mes iš tikrųjų esame pabaisos?

— Pabaisa esu aš.

— Jūs? Ką jūs, Fransuaza, jūs esate šventoji! Paaukojot man visą savo gyvenimą! Jei yra rojus, jo vartai jums jau plačiai atidaryti.

Stojo tyla. Buvusi slaugytoja keistai nusišypsojo. Galiausiai ji prakalbo:

— Dabar, Hazele, galiu jums tai pasakyti.

Ir ji papasakojo viską, kas atsitiko po gaisro Gvadelupoje.

Hazelė suakmenėjo. Vietoj užuojautos anoji pasakė tokius žodžius:

— Nesielvartaukit. Juk kas šiandien teliko iš jūsų veido!

— Pasakykit... pasakykit, kokia aš buvau.

— Jokiais žodžiais to neišreikši. Jūs buvote tokia dieviška, kad aš nė akimirką nesigėdinau savo nusikaltimo. Žinokit bent jau tai: niekad grožis nebuvo taip tausojamas kaip jūsų. Mūsų laimingas gyvenimas saloje padėjo man išsaugoti jūsų veidą iki menkiausios kruopelės.

Stojo ilga tylos pauzė. Jaunesnioji iš dviejų pagyvenusių damų atrodė sutrikusi.

— Ar labai ant manęs pykstate? — paklausė senesnioji.

Hazelė atsuko į ją savo nuostabų žvilgsnį.

— Anaiptol. Jei būtumėt pasakiusi man tai prieš penkiasdešimt metų, nebūčiau atsispyrusi pagundai pasirodyti visam pasauliui ir, be jokios abejonės, būčiau papuolusi į blogesnes rankas nei jūsiškės. Būčiau kentėjusi nuo galybės žaizdų, kurias žmonės ir laikas padaro grožiui. Niekad nebūčiau pažinusi idiliško gyvenimo, kurį man padovanojote.

— Tai jūs jį man padovanojote. Jūsų pinigai.

— Jie negalėjo būti geriau investuoti.

— Trumpai tariant, esate man dėkinga?

— Atrodote nusivylusi.

— Jūs neigiate, kad aš pabaisa?

— Žinoma, neneigiu. Bet ar gali gražiai merginai nutikti kas nors geriau kaip užsidurti ant pabaisos?

Fransuaza nusišypsojo. Ji ištraukė baltą leliją, kurią slėpė už nugaros, ir padavė Hazelei.

Nothomb, Amélie
No-119 Gyvsidabris: romanas / Amélie Nothomb; iš prancūzų kalbos vertė Diana Bučiūtė. — Vilnius: Alma littera, 2004. — 152 p. — (Keista kolekcija)

ISBN 9955-08-458-8

Romane atsispindi jaunos prancūzų rašytojos mėgstamos temos — beatodairiška meilė ir jos iliuzijos, aistros ir iškrypimo neatsiejamumas. Saloje netoli Šerbūro, dvare be veidrodžių, gyvena senis ir jauna mergina, neturinti matyti savo veido. Pasamdyta gydyti merginos, slaugytoja Fransuaza atskleidžia keistas paslaptis, supranta, kokia klasta padėjo seniui patenkinti beprotišką aistrą.

UDK 840-3

Amélie Nothomb
Gyvsidabris
Romanas

Iš prancūzų kalbos vertė *Diana Bučiūtė*

Redaktorė *Ramutė Prapiestienė*
Serijos dalininkas *Gedas Čiuželis*
Kompiuteriu maketavo *Ligita Plešanova*

SL 412
Išleido leidykla „Alma littera", A. Juozapavičiaus g. 6/2, LT-09310 Vilnius
Interneto svetainė: http://www.almali.lt
Spaudė AB spaustuvė „Spindulys", Gedimino g. 10, 3000 Kaunas
Interneto svetainė: http://www.spindulys.lt

*keista kolekcija*_Amélie Nothomb \ Gyvsidabris

Prancūzams Amélie Nothomb – lyg geras vynas ar sūris. Kultinė figūra, dievinama skaitytojų, ypač jaunimo. Kiekvienas jos romanas labai laukiamas, iškart „degustuojamas“, patenka į... perkamiausių knygų sąrašą ir tuoj pat verčiamas į kitas kalbas.

Gyvsidabris. Saloje, nepatraukliu pavadinimu Mirties Pasienis, gyvena senis Kapitonas, jauna panelė Hazelė ir keli tarnai. Jie gyvena prabangoje, bet visoje saloje nėra nė vieno... veidrodžio. Jokio inkrustuoto baldo ar lakuoto daikčiuko. Net arbatą Hazelė geria tik su pienu. Ir tik dėl to, kad ji nepamatytų savo veido. Susirgus Hazelei, į salą pakviečiama slaugytoja Fransuaza. Ji netrukus viską supranta (mes tai suprasime negreit) ir slapta pradeda daužyti termometrus, kad iš surinkto gyvsidabrio padarytų veidrodį. Beje, yra dvi romano pabaigos. Prieloškiančios abi.

9 789955 084587

Amélie Nothomb
Gyvsidabris
ISBN 9955-[illegible]58-8